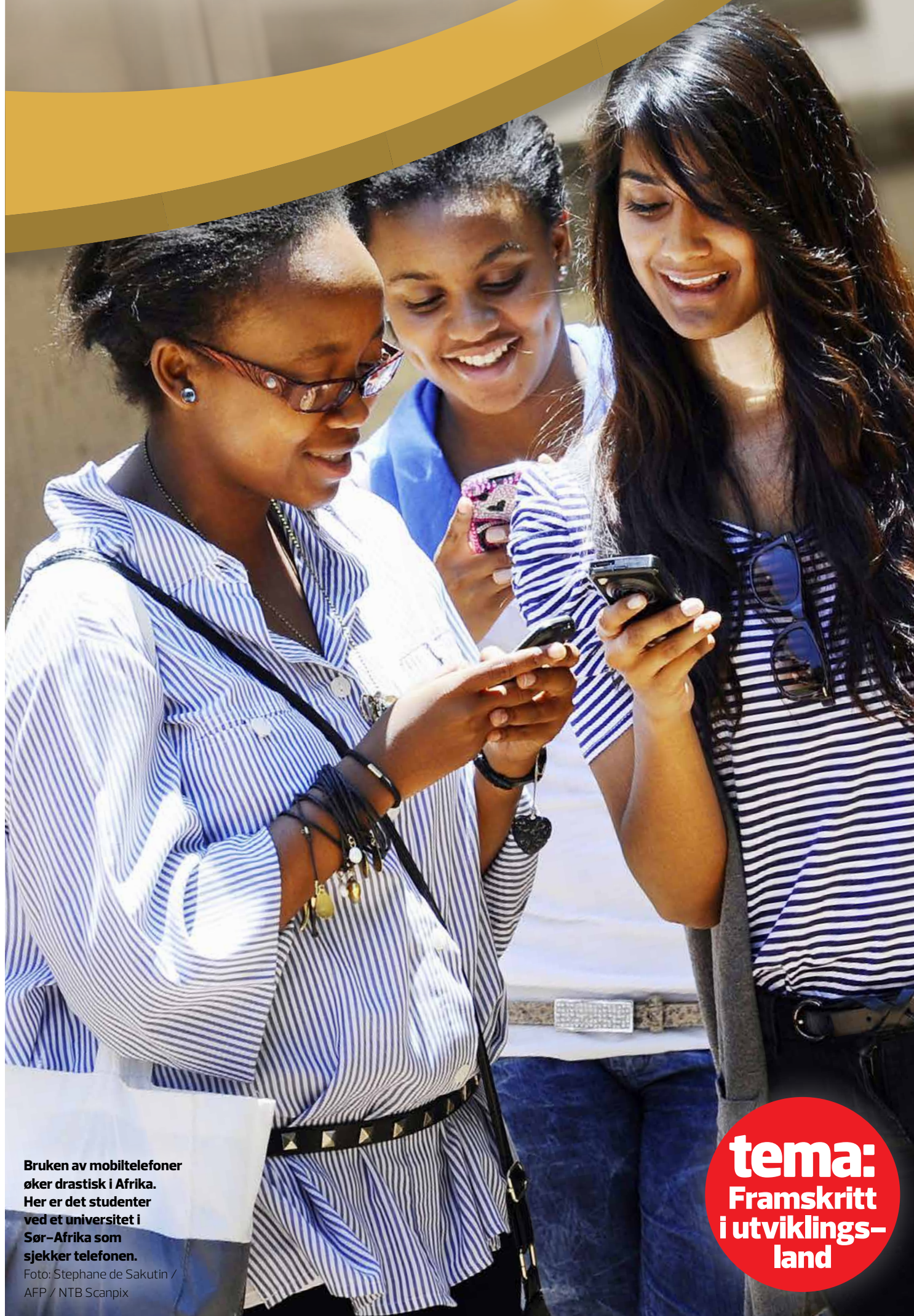

I denne utgaven får du bare lese om

FRAMSKRITT

Bruken av mobiltelefoner øker drastisk i Afrika. Her er det studenter ved et universitet i Sør-Afrika som sjekker telefonen.

Foto: Stephane de Sakutin / AFP / NTB Scanpix

tema:
Framskritt
i utviklings-
land

2 Leder

Derfor lager vi Framskritt

«**D**et er ingen som gidder å lese om alle avgangene fra flyplassen som går bra hver dag», fastslo en av mine første sjefer, redaktør Arvid Jacobsen i A-pressen.

Den erfarne redaktøren påpekte noe sentralt ved publikums interesse for nyheter. Det er ikke det stabile, dagligdagse og rutinemessige som vekker vår interesse, derimot det uventede, ekstraordinære og sensasjonelle.

Slik er det med positiv utvikling. Den har en tendens til å være planlagt, langsom, gradvis og kjedelig. Derfor har den også lett for å bli usynlig for oss.

Mens våre feiloppfatninger om utvikling i Norge delvis korrigeres av det vi ser, hører og opplever i hverdagen, skjer ikke det samme med utvikling i land og regioner som ligger langt borte fra oss. Da er vi i større grad prisgitt det verdensbildet mediene serverer oss.

Nordmenn kan mindre om utviklingsland enn aper, fastslo den svenske professoren og foredragsholderen Hans Rosling for et par år tilbake. Han hadde stilt nordmenn og aper spørsmål om utviklingen i verden. De fikk tre svar-alternativer for hvert spørsmål. Nordmenn mente tilstanden i utviklingsland var langt dårligere enn det som faktisk er tilfelle. Apene derimot fordelte svarene helt tilfeldig – og fikk dermed et riktigere resultat.

Mytene sitter dypt

Vi som jobber med utviklingsspør-

mål til daglig er ikke overrasket. Mytene om normaltstanden i «Afrika» eller «u-landene» sitter dypt i det norske folk. Trolig har de røtter tilbake til misjonærenes fortellinger om «de ville», Biafra-krigen og tv-bilder fra tørkekatastrofer i Etiopia. Senere har NRKs årlige tv-aksjoner bidratt på sitt vis; med utallige hvite kjendiser på snarvisitt blant de fattige landenes aller fattigste.

Hollywood-filmer med karikerte framstillinger av hvite hjelpere som redder lidende i Asia, Afrika og Midtøsten har også bidratt. Mange har sett krigsfilmer fra Kambodsja og Vietnam, men få vet at landene har hatt en svært positiv utvikling siden. Mange har sett «Hotel Rwanda», om det etniske folkemordet i 1994, men få vet at det samme landet i dag er stabilt fredelig og gjør det svært godt innenfor økonomi, helse og utdanning.

Det største bidraget til folks oppfatning av utvikling kommer likevel

fra mediens daglige rapporteringer om krig, konflikt og kriser. Vi får dem i tv-ruta, i morgenavisen og via sosiale medier, hver eneste dag.

Bistandsaktuelt har heller ingen grunn til å skryte av egen balansekunst på området. Våre egne nyheter er også ofte fulle av verdens tristesse.

Hånd i hånd

På dette området har bistandsarbeidere og journalister gått hånd i hånd. Bistandsindustrien stiller villig opp som døråpner, transportører og kilder når journalister og fotografer vil ut i verden. Journalister trenger konflikter og drama for å selge sine historier. Organisasjonene trenger mediefokus for å samle inn penger fra offentlige og private givere. Jo mer nød og lidelse på tv, jo bedre. Sympati og medlidenhet med ofre vekker giverglede.

Bistandsbransjens ekstreme opp-
tattethet av problemer og manglende

fokus på positiv framgang merket vi godt da vi trålet nettsider og snakket med kilder til denne utgaven. Det er påfallende vanskelig å få folk til å snakke om langsiktige positive trender uten å få et enda lengre foredrag om hvor mye som går dårlig.

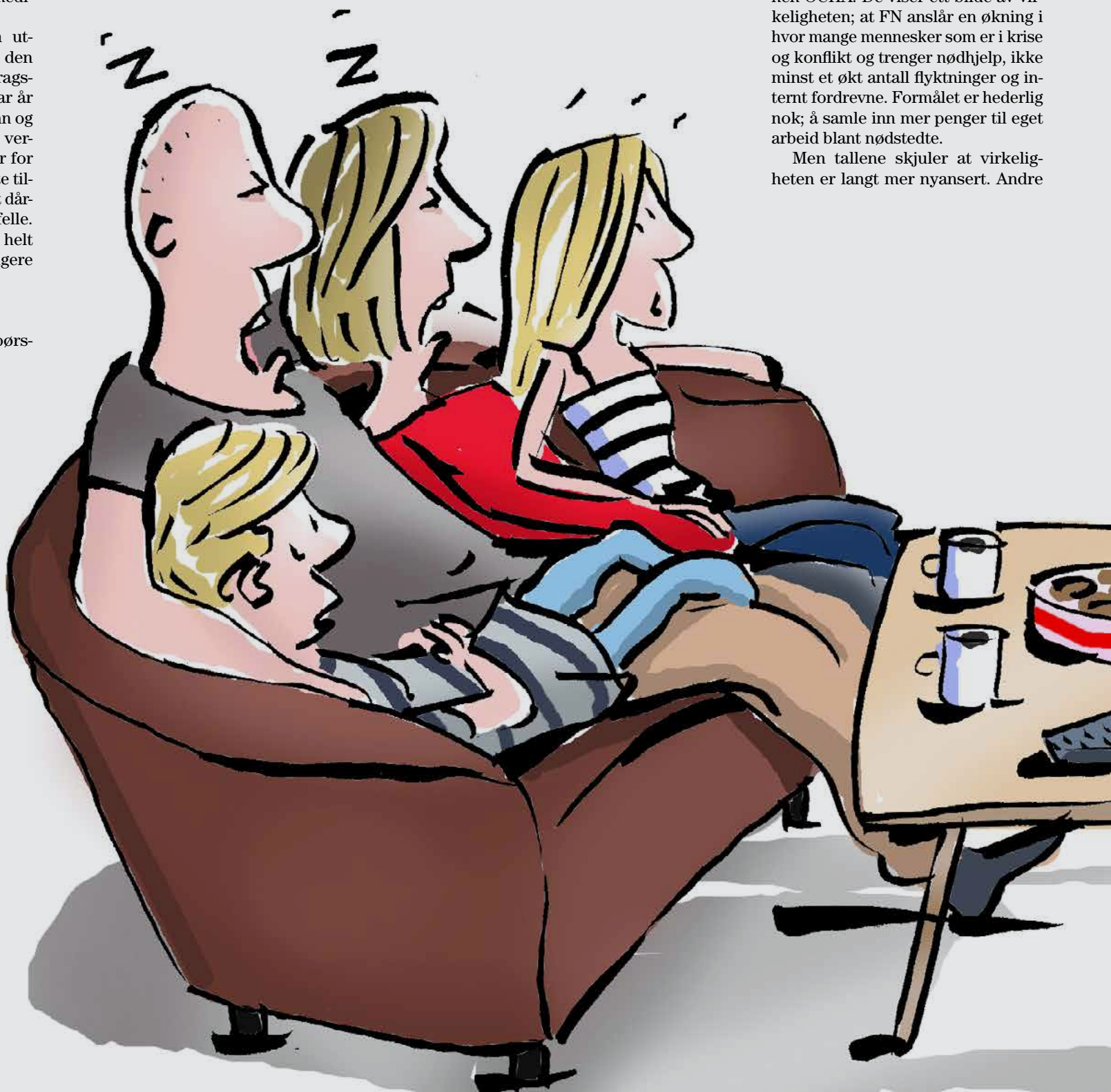
Noen ganger kan man også lure på om symbiosen av media og bistandsbransje bevisst unnlater å presentere nyanser og sette ting i sammenheng.

«Aldri før er så mange blitt rammet av kriser», lød et oppslag i Aftenposten nylig. «For ti år siden ble 30 millioner rammet av kriser. Nå er tallet 130 millioner.», skrev Norges største avis og antydte en mangedobling av nøden i verden. Den fastslo samtidig at «norske Elisabeth Rasmusson har ansvaret for å fø millioner av verdens mest sårbare». Ikke til forkleinelse for en dyktig norsk FN-byråkrat, men hun er ikke alene om oppgaven.

Tallene var basert på World Humanitarian Report fra FN-organisasjonen OCHA. De viser ett bilde av virkeligheten; at FN anslår en økning i hvor mange mennesker som er i krise og konflikt og trenger nødhjelp, ikke minst et økt antall flyktninger og internt fordrevne. Formålet er hederlig nok; å samle inn mer penger til eget arbeid blant nødstedte.

Men tallene skjuler at virkeligheten er langt mer nyansert. Andre

«**V**i trenger et korrekt beslutningsgrunnlag for å kunne prioritere riktig. En oppfatning om at «alt går feil» og ingenting nytter vil kun lede til motløshet og apati.»

Kommentar Gunnar Zachrisen

indikatorer og utviklingstrekk peker nemlig i motsatt retning. Det internasjonale humanitære arbeidet er mer effektivt enn tidligere og når ut til flere. Både nasjonenes og organisasjonenes beredskap er blitt langt bedre med årene. Overvåkingen av situasjonen er bedre. Alarmen går raskere. Det finnes nødhjelpsfond og nødhjelpslagre som kan mobiliseres. Dødsfall som følge av sult blir sjeld-

ner og sjeldnere. De er nå avgrenset til noen få sårbare og kriserammede stater i verden.

«Vi har aldri hatt lavere dødelighet, bedre utdanningsprogrammer og bedre ernæringstilstander i krigsområder enn nå», sa Jan Egeland da han uttalte seg til Dagsavisen ved utgangen av fjoråret.

Utviklingen går raskt. Andelen underernærte mennesker i verden er

reduert fra 19 prosent i 1990 til 11 prosent i dag, ifølge FN.

I 1990 levde 1,9 milliarder mennesker i ekstrem fattigdom. Nå er anslaget redusert til drøyt 700 millioner, ifølge Verdensbanken. Det er et enormt framskritt, som har kommet i skyggen av Syria og flyktningtragedien i Middelhavet. FN har satt seg

som mål at ekstrem fattigdom er avskaffet innen 2030.

Summen blir feil

Tiårs formidling av nød, lidelse, krig, vold og undertrykkelse i media har gjort at et skjevt bilde av utviklingen i verden har fått feste seg i opinionen. Hver enkelt nyhet eller rapport har som oftest, i hovedtrekk, vært korrekt. Men summen av negative nyheter kan likevel etterlate et inntrykk og skape en virkelighetsoppfatning som blir feil.

Er det så farlig, egentlig? Ja, det har sin pris. På ulike nivåer. Politikere og ledere i store internasjonale organisasjoner baserer seg også på mediernes rapportering. De trenger et korrekt beslutningsgrunnlag for å kunne gjøre de riktige prioriteringene. For eksempel om nødhjelp og langsiktig bistand. Store og små selskaper har det på samme måte. De trenger korrekt informasjon for å gjøre riktige vedtak om investeringer, samarbeid og handel.

Du og jeg er også en del av dette. I 2016 er vi alle sammen i stadig større grad en del av en global verden. Som skattebetalere og velgere vil vi ha nytte av nøktern informasjon om at bistand, fredsinnsett, handel og investeringer har bidratt til framskritt. En oppfatning om at «alt går feil» og ingenting nytter vil kun lede til motløshet og apati.

Vi er også aksjeeiere, turister og forbrukere. Kanskje vurderer du å kjøpe en vare eller tjeneste, kanskje tenker du på å studere eller jobbe i et annet land, kanskje vurderer du å jobbe frivillig for asylsøkere og flyktninger, kanskje vurderer du å reise til et eksotisk land på ferie? Skal, skal ikke?

Ebola-epidemien for et par år siden er et godt eksempel på at konsekvensene av feiloppfatninger kan bli alvorlige. Epidemien var avgrenset til noen få land i Vest-Afrika. Likevel meldte reiseselskaper i Tanzania og Kenya om europeiske og amerikanske turister i hopetall som avbestilte reiser. Safari-bilene ble stående tomme. De befant seg hundrevis av mil unna ebola-faren. Det var som om folk skulle avbestille hvalsafari i Nord-Norge på grunn av et farlig virus i Italia. Afrikanske land tapte millioninntekter.

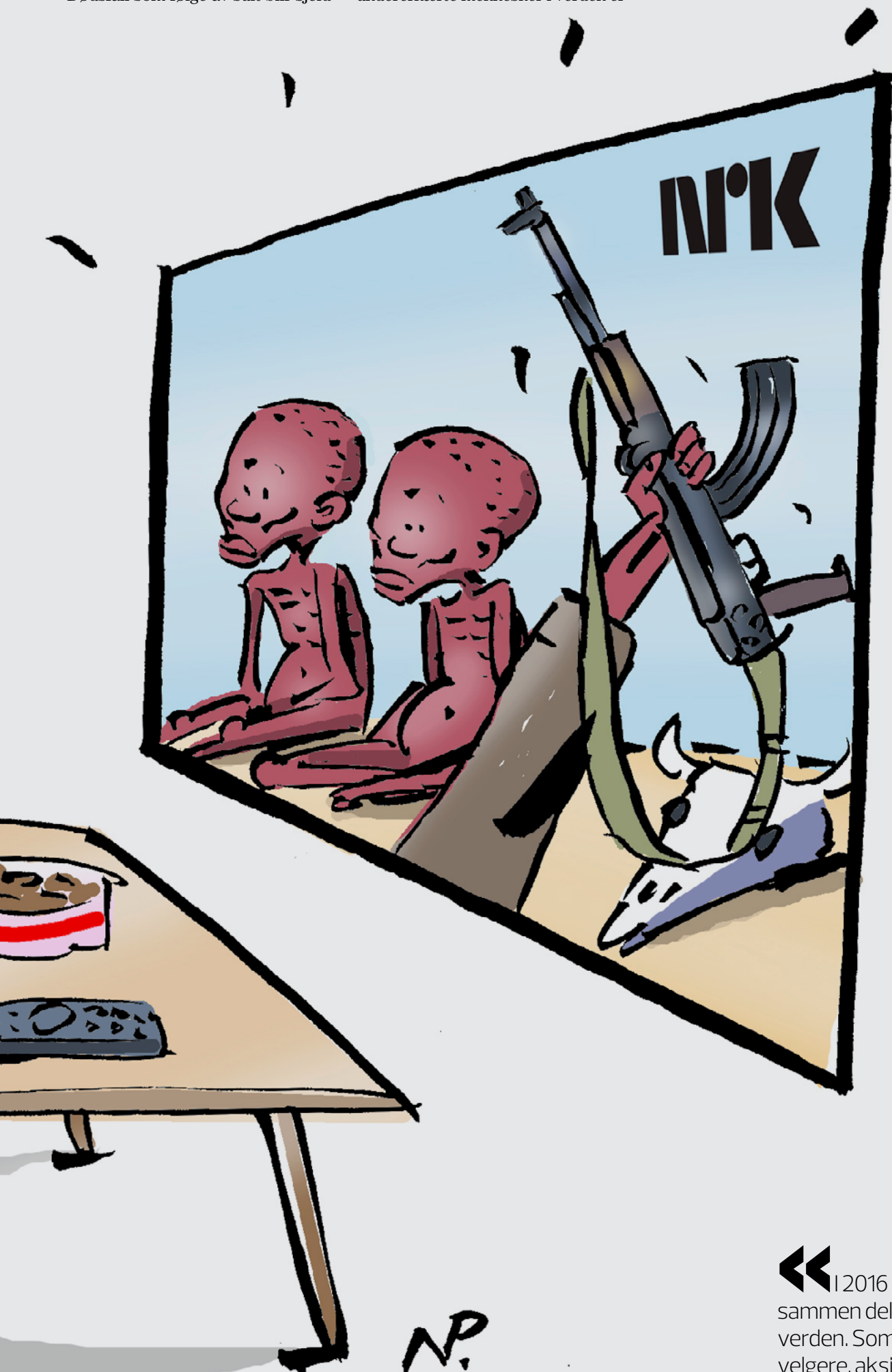
En hel utgave

I denne utgaven av Bistandsaktuelt gjør vi noe som vi aldri har gjort før: **Vi vier hele utgaven til å beskrive framskritt i utviklingsland.**

Framskrittene har vært mange og store de siste tiårene. Utviklingen innen fattigdomsbekjempelse, utdanning og helse er noe av det du kan lese om i denne utgaven. Aldri har utviklingen gått raskere i positiv retning enn de siste 20 årene.

Vi påstår ikke at dette er den eneste riktige beskrivelsen av global utvikling, men vi er overbevist om at vi bidrar til å supplere og korrigere et negativt bilde som har fått feste seg hos mange mennesker.

(Gunnar Zachrisen er ansvarlig redaktør i Bistandsaktuelt).

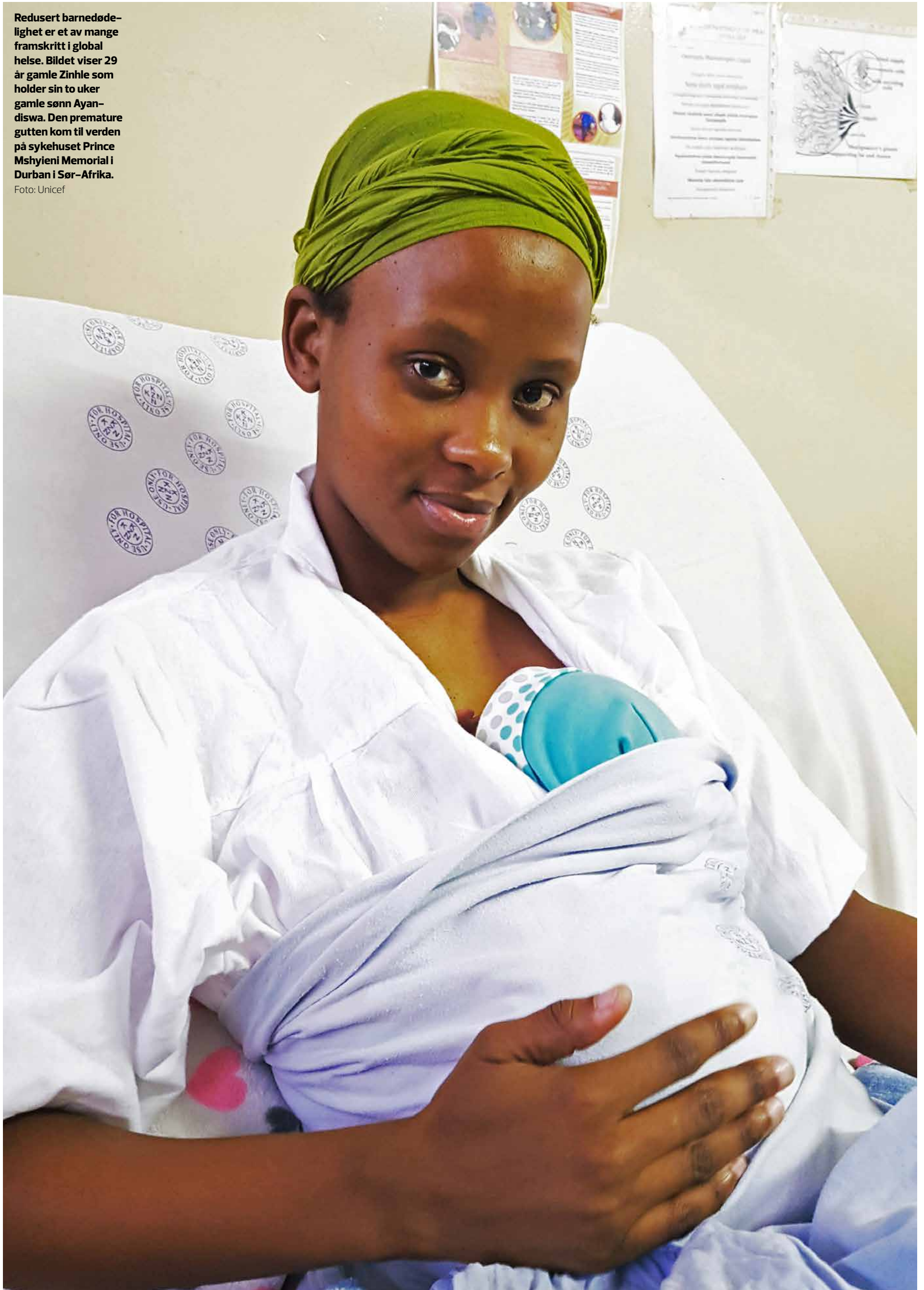

«I 2016 er vi alle sammen del av en global verden. Som skattebetalere, velgere, aksjeeiere, turister og forbrukere.»

4 Tema: Framskritt

Redusert barnedødelighet er et av mange framskritt i global helse. Bildet viser 29 år gamle Zinhle som holder sin to uker gamle sønn Ayan-diswa. Den premature gutten kom til verden på sykehuset Prince Mshyeni Memorial i Durban i Sør-Afrika.

Foto: Unicef

10 framskritt i global helse

Millioner av liv er reddet takket være framskritt i global helse de siste tiårene. Vi lever lengre og med mindre sykdom. Utviklingsland har hatt den største framgangen. **Av Asle Olav Rønning**

1 Barnedødelighet er kraftig redusert

Barnedødeligheten i verden er mer enn halvert siden 1990. Takket være dette overlever nå 95 av 100 barn.

I 1990 døde 12,7 millioner barn før fylte fem år, ifølge FN. I 2015 var det tilsvarende tallet seks millioner. Nedgangen kommer på tross av befolkningsvekst i mange utviklingsland.

Lungebetennelse, diaré og meslinger er de sykdommene som tar flest barneliv. Framskritt i kampen mot disse sykdommene utgjør halvparten av nedgangen i barnedødelighet.

Afrika har den høyeste barnedødeligheten, men her har også flest liv blitt reddet. Særlig etter årtusenskiftet har framgangen i Afrika vært rask, med et fall i barnedødelighet fra 153 per 1000 i 2000 til 81 per 1000 i 2013.

Kilder: «The Millennium Development Goals Report 2015», FN 2015 og WHO.

2 Vi lever lenger

Økt levealder er summen av mange helseframskritt. Globalt har forventet levealder økt med fem år siden årtusenskiftet.

Framgangen etter 2000 kommer etter at det var en motsatt utvikling på 1990-tallet. Da falt nemlig forventet levealder, på grunn av hiv/aids-epidemien i Afrika og den økonomiske kollapsen i landene som tidligere utgjorde Sovjetunionen.

En ny verdensborger født i 2015 kunne ifølge prognosene i gjennomsnitt forvente å bli 71 år. I Norge er forventet levealder 82 år. Mange mellominntektsland nærmer seg nivået i Norge og andre rike land. I Kina er forventet levealder 76 år, i Colombia 75 år og i Guatemala 72 år.

I Afrika er gjennomsnittet lavere, men kurvene peker enda brattere oppover. Forventet levealder i Afrika for nyfødte er nå 60 år. Det er ti år

høyere enn i 2000.

Verdens befolkning blir også friskere. Verdens helseorganisasjon WHO beregner med sin Healthy Life Expectancy (HALE) hvor mange år vi kan regne med å få med det som defineres som god helse. Etter denne indikatoren kan alle født i 2015 regne med 4,6 år mer med god helse enn de som ble født i 2000.

Kilder: WHO Global Health Observatory data repository og World Health Statistics 2016.

3 17 millioner får effektiv hiv-behandling

Færre smittes av hiv/aids, og de som har fått sykdommen lever bedre og lengre.

Globalt får mer enn 17 millioner mennesker behandling med anti-retrovirale medisiner. Slike medisiner gjør det mulig å leve tilnærmet normalt tross infeksjonen.

Antallet nysmittede har falt markert siden den globale toppen i 1997.

Det er stadig færre som dør av hiv-relaterte sykdommer. Antallet mennesker som lever med sykdommen øker dermed år for år. Ulike forskningsmiljøer og organisasjoner oppgir ulike tall for hvor mange som årlig dør som følge av hiv-relaterte årsaker. Ifølge UN-Aids forårsaket hiv 1,1 millioner dødsfall i fjor.

For 15 år siden var behandling med antiretrovirale legemidler tilgjengelig for bare en liten andel av hiv-smittede, og kun i rike land. Nå er fordelingen mindre skjev. I dag får 53 prosent av alle voksne hiv-smitte-

«» Risikoen for at et barn skal dø før fylte fem år er mer enn halvert på en generasjon. «»

de i det sørlige og østlige Afrika slik behandling. Det tilsvarende tallet i Vest-Europa og Nord-Amerika er 59 prosent.

Kilder: «Estimates of global, regional and national incidence, prevalence, and mortality of HIV, 1980–2015: The Global Burden of Disease Study 2015» i The Lancet 2016 og UN Aids

4 Mange flere barn blir vaksinert

Verdenssamfunnet har siden årtusenskiftet satset tungt på barnevaksiner i de fattigste landene.

Bistanden til distribusjon av vaksiner ble på 13 år mer enn firedoblet – fra 7,2 milliarder kroner i 2000 til 29 milliarder kroner i 2013. Etablering av Vaksinealliansen Gavi og stor økning i pengebruken fra USA og Storbritannia var de viktigste drivkreftene. Norge har også vært en viktig støttespiller.

Meslinger hos barn er en av sykdommene som kan stoppes med vaksiner. Det er beregnet at vaksinasjon mot meslinger har bidratt til å redde 15 millioner barneliv mellom 2000 og 2013. I 2013 hadde 84 prosent av verdens barn fått de anbefalte to dosene med meslingvaksine, en økning fra 2000 da andelen var 73 prosent.

Trippelvaksinen DTP (difteri, stivkrampe og kikhoste) har lenge vært en del av standard vaksineprogrammer. 86 prosent av alle barn får nå de tre anbefalte dosene. I 2000 var det 21 millioner barn som ikke en gang fikk én dose av denne vaksinen. Dette tallet var i 2015 redusert til 12 millioner.

Andelen barn som har fått de anbefalte tre dosene med vaksine mot hepatitt B økte fra 29 prosent i 2000 til 84 prosent i 2015.

Vaksinasjon mot pneumokokk-infeksjoner, som kan gi blant annet lungebetennelse, økte fra 11 prosent

i 2010 til 37 prosent i 2015. Andelen som er vaksinert mot rotavirus (forårsaker diaré) økte fra 8 prosent i 2010 til 23 prosent i 2015.

Kilder: Annie Haakenstad et al.: «Vaccine Assistance To Low- And Middle-Income Countries Increased to \$3,6 Billion In 2014» i Health Affairs 2016, samt Unicef og WHO.

5 Færre dør av malaria

I 2015 var det verden over mer enn 200 millioner tilfeller av malaria. Risikoen for å dø som følge av sykdommen har likevel blitt redusert med 58 prosent mellom 2000 og 2015.

Det er anslått at den globale innsatsen mot malaria reddet 6,2 millioner menneskeliv i løpet av de 15 årene.

Andelen av smittede i malariautsatte befolkningsgrupper har gått ned med mer enn en tredel.

Mer enn 900 millioner myggnett behandlet med insektmiddel er delt ut i Afrika sør for Sahara siden 2004. I tillegg til tiltak mot malaria-myggen er også bedre muligheter til å påvise og behandle sykdommen en viktig del av innsatsen mot malaria.

Kilder: «The Millennium Development Goals Report 2015», FN 2015 og WHO.

6 Mange flere behandles for tuberkulose

WHO anslår at 43 millioner menneskeliv er reddet gjennom bedre metoder for påvisning og behandling av tuberkulose mellom 2000 og 2014. Risikoen for å dø av sykdommen er nesten halvert takket være bedre behandling.

År for år reduseres dessuten forekomsten av tuberkulose gradvis. Andelen som har sykdommen er nå 18 prosent lavere enn ved årtusenskiftet.

Kilder: «The Millennium Development Goals Report 2015», FN 2015 og WHO.

6 Tema: Framskritt

7 Færre mødre dør under fødsel

Risikoen for å dø i barsel er nesten halvert siden 1990. En viktig årsak er at flere fødsler skjer med jordmor, lege eller sykepleier til stede.

Andelen gravide som får jevnlig oppfølging av helsepersonell under svangerskapet øker også. Tall for Latin-Amerika og Karibia viser at i

denne regionen får nesten alle gravide oppfølging fire ganger eller mer i løpet av svangerskapet.

I flere deler av verden har dessuten antall barn født av jenter mellom 15 og 19 år gått betydelig ned. Svangerskap i ung alder gir økt risiko for helseskader hos mor og barn.

I Asia har Nepal spesielt gode resultater når det gjelder å få ned dødelighet knyttet til svangerskap og fødsel. En årsak er at myndighetene i landet har økt helsebudsjettene og prioritert familieplanlegging og mødreprogrammer. Dessuten har kvinners utdanningsnivå og yrkesdeltagelse økt.

Kilder: «The Millennium Development Goals Report 2015», FN 2015 og Susan Nicolai et

« Mesling-vaksine har bidratt til å redde 15 millioner barneliv mellom 2000 og 2013. »

al.: «Projecting progress: reaching the SDGs by 2030», Overseas Development Institute 2015.

8 Parasitter kan bekjempes

I fattige land er infeksjon av parasitter årsak til en rekke ulike sykdommer, men de kan bekjempes med målrettede tiltak.

Innvollsorm er en type parasitter som særlig skader barn. Ormene skaper infeksjoner i kroppen og svekke næringsopptaket, samt gi diare, dårlig matlyst og redusert vekst. Parasittene kan stoppes med en årlig behandling til en kostnad av mindre enn én krone per barn.

I Kenya har en nasjonal kampanje

mot innvollsorm, gjennomført via skolene, gitt gode resultater. Den har gitt målbart redusert forekomst av innvollsormer hos barn, men samtidig også gitt redusert sykefravær i skolene og bedre helse generelt.

Medinaorm (guineaorm) er en annen sykdomsfremkallende parasitt. Mennesker med tilstanden dracunculiasis har fått i seg egg fra forurenset drikkevann. Inne i menneskekroppen kan ormen bli opptil én meter lang og skape smertefulle sår i huden og store plager.

WHO anslo i 1989 at nærmere 900 000 mennesker i Afrika og Asia var rammet. Nå er sykdommen så godt som utryddet.

Kilder: Amanda Glassman og Miriam Temin:

Millioner av barneliv er reddet takket være helseframskritt i utviklingsland. Bildet viser barn som vaksineres mot polio i en FN-base i Juba i Sør-Sudan.

Foto: J.C. McIlwaine / UNPhoto

UD-rådgiver:

– Har lært å fokusere på resultater

– Vi har lært å arbeide mer effektivt og mer fokusert på resultater, sier spesialrådgiver Tore Godal i Utenriksdepartementet om utviklingen innenfor global helse.

HAN HAR DELTATT i utformingen av flere av de internasjonale helseinitiativene som har blitt suksesser. Blant annet var nordmannen sentral ved etableringen av vaksinealliansen Gavi.

Godal legger vekt på nyskaping i det globale helsearbeidet. Eksempler på dette er nye vaksiner og bruk av ny teknologi som mobiltelefon.

Bistand til helse ble mer enn tredoblet fra mellom 2000 og 2013, ifølge tall fra Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME) i Seattle i USA. Korrigert for inflasjon økte pengebruken fra 12 milliarder dollar i 2000 til 38 milliarder dollar i 2013, en årlig økning på mer enn 11 prosent.

I disse årene med kraftig opp-

trapping av det globale helsearbeidet ga FN's tusenårsmål retning og fokus for verdenssamfunnet. Tusenårsmålene ble vedtatt i 2000 og satte mål for redusert barnedødelighet, mødre helse og kampen mot de store infeksjonssykdommene.

Godal mener disse målene har hatt stor betydning for suksessene som har vært oppnådd i global helse.

– At man hadde tusenårsmålene innebar at ikke trengtes å bruke tid på et hvert møte til å diskutere prioriteringene, sier han.

Tore Godal

Ny vaksine redder liv i Sahel

En ny vaksine mot bakteriell hjernehinnebetennelse type A har allerede reddet mange liv i Sahel.

I 1996–97 døde så mange som en kvart million mennesker i regionen som følge av omfattende utbrudd av den smittsomme sykdommen. Det er særlig barn og unge som rammes. De som overlever kan få varige skader og i verste fall bli uføre resten av livet.

Den indiskproduserte lavkost-vaksinen MenAfriVac, som koster mindre enn femti øre per dose å produsere, har siden 2010 vært tatt i bruk i en rekke av landene i regionen. I 2013 var antall registrerte tilfeller av sykdommen det laveste på ti år. Stadig flere land blir med i vaksinasjonsprogrammet. Nå er håpet at epidemiene med hjernehinnebetennelse kan ta slutt og at sykdommer kan så godt som utryddes.

Vaksinen ble til på initiativ fra afrikanske land og i regi av partnerskap mellom WHO og NGO-en PATH. Bill and Melinda Gates Foundation har bidratt til finansieringen. Et nederlandsk biotekstelskap og et statlig forskningscenter i USA utviklet vaksinen.

Kilde: Glassman og Temin 2016

Millions saved, Center for Global Development 2016, samt The Carter Center og rapporten «Investing To Overcome The Global Impact of Neglected Tropical Diseases», WHO 2015.

9 Gratis helse-tjenester i flere land

I mange fattige land er det fortsatt pasienten eller familien som må betale det meste av behandlingen ved sykdom. Plutselige, store helseutgifter kan presse enkeltpersoner og familier tilbake i fattigdom.

En rekke land bygger imidlertid ut helsetjenester som skal nå alle innbyggere med gratis eller rimelige tjenester. Mange av dem er betalt

over skatteseddelen.

Thailand innførte i 2001 sitt helseprogram Universal Coverage Scheme som på under ett år ble utviklet til å nå 18 millioner mennesker som ikke var omfattet av andre offentlige programmer. Dermed ble det enklere å oppsøke behandling ved sykdom. Ifølge forskning ble folk ble friskere, sykefraværet gikk ned og barnedødeligheten sank. I 2011 var ordningen økt til omfatte 48 millioner mennesker.

Brasil, Sør-Afrika og Mexico er andre land som har kommet langt med å innføre ulike typer offentlig finansierte helseprogrammer.

Samlet pengebruk på helse øker også. Myndighetene i lav- og mellominntektsland økte helsebudsjettene

med 8,5 prosent hvert år fra 2000 til 2013, og brukte i 2013 nesten 4500 milliarder norske kroner på helse.

Kilder: Glassman og Temin 2016 og «Financing Global Health 2015», Institute for Health Metrics and Evaluation 2016.

10 Flere land arbeider for å stumpe røyken

Ifølge WHO er tobakksrøyking skyld i seks millioner dødsfall globalt årlig. 80 prosent av verdens røykere bor i utviklingsland.

Stadig flere land innfører imidlertid tiltak som røykelover, kraftige advarsler på pakningene, høye avgifter, tilbud om hjelp til røykere som

vil stumpe røyken eller forbud mot tobakksreklame. Mer enn halvparten av verdens land har nå innført ett eller flere av disse tiltakene.

Chile, Jamaica, Madagaskar og Surinam er blant landene som i perioden 2012-2014 innførte røykelover med forbud mot røyking på innendørs arbeidsplasser og offentlige steder. I samme periode innførte Argentina, og Mexico tilbud som skal hjelpe folk slutte å røyke, mens Bangladesh innførte høye avgifter på tobakk. ■

Kilder: «WHO report on the global tobacco epidemic 2015» og WHO's nettsider.

For lenker til kilder, se artikkelen «10 globale helseframskritt» på www.bistandsaktuelt.no.

8 Tema: Framskritt

««Det aller viktigste framskrittet av alle»»

Halvering i barnedødelighet er den mest grunnleggende positive endringen vi ser innenfor global helse, mener Dagfinn Høybråten, tidligere helseminister og styreleder for vaksinealliansen Gavi.

Av Asle Olav Rønning

Styreleder i vaksinealliansen Gavi og tidligere KrF-leder Dagfinn Høybråten.

Foto: Stian Lysberg Solum / NTB Scanpix

Redusert barnedødelighet betyr ikke bare mindre lidelse og utrygghet i den enkelte familie. Det har også direkte positive utviklingseffekter for landsbyer, regioner og land, mener Høybråten. Barna som nå får leve opp, er en stor ressurs:

– Disse barna får en mulighet til å komme i skole og arbeide for å utvikle landene sine. Blant dem finnes framtidens ledere og de som vil være ryggraden for sitt lands vekst.

Han sier at utviklingslandene selv skal ha en stor del av æren for den positive utviklingen, men at også verdenssamfunnets satsing på å nå FNs tusenårsmaal har bidratt vesentlig.

Stolt av vaksineinnsats

Høybråten er ikke minst opptatt av at mange barneliv er reddet takket være økt dekning av vaksiner. Vaksinealliansen Gavi, der Høybråten inntil i fjor var styreleder, har bidratt til vaksiner av mer enn en halv milliard barn.

Gavi skal ifølge egne nettsider ha bidratt til å forhindre åtte millioner

framtidige dødsfall siden 2000.

I vestlige land kan noen foreldre tillate seg å være skeptiske til vaksiner. Det er en ukjent problemstilling i de aller fleste utviklingsland. Mødre i utviklingsland er svært klar over hvor viktige vaksiner er, påpeker Høybråten:

– Jeg har reist veldig mye i disse landene. Der kjenner folk effekten av sykdommene det gjelder. Etter å ha gått to mil for å komme fram, er det bare én ting som teller, og det er at de får den vaksinen de er lovet.

Fra Jens til Erna

Å gjøre vaksiner billigere og dermed mer tilgjengelige for de aller fattigste landene har vært et hovedmål for

««Da er det bare én ting som teller, og det er at de får den vaksinen de er lovet.»»

Dagfinn Høybråten, tidligere styreleder i vaksinealliansen Gavi.

Halvor Sommerfelt leder forsknings-senteret CISMACH.

Foto: Kim Andreasen / UIB

Gavi. Strategien har hatt og har sine kritikere, men har i stor grad lyktes.

– Bare i mine fem år i Gavi gikk prisene på en standardpakke med vaksiner ned med 50 prosent, sier Høybråten.

Den tidligere KrF-lederen er glad for at skiftende norske regjeringer av ulike politisk farge har støttet vaksinestrategien.

– Norge er Gavis tredje største bidragsyter. Å se norske bistandskroner brukt så effektivt og med slike resultater har vært fantastisk, sier han.

Har tatt store skritt mot bedre helse

Halvor Sommerfelt er lege, professor og leder for Centre for Intervention Science in Maternal and Child Health (CISMACH), et forskningssenter ved Universitetet i Bergen. I et innlegg i Bergens Tidende i fjor, skrevet av Sommerfelt sammen med direktør Otta Mæstad ved Christian Michelsens Institutt (CMI), heter det at Norge brukte hundre år – fra 1820 til 1920 – på å øke gjennomsnittlig levealder fra

40 til 60 år.

Dagens lavinntektsland har gjort det samme spranget på femti år, og er mye fattigere enn Norge var. I Tanzania er barnedødeligheten nå ifølge de to helseekspertene på nivå med Norge i 1940, men inntekten på nivå med Norge i 1850.

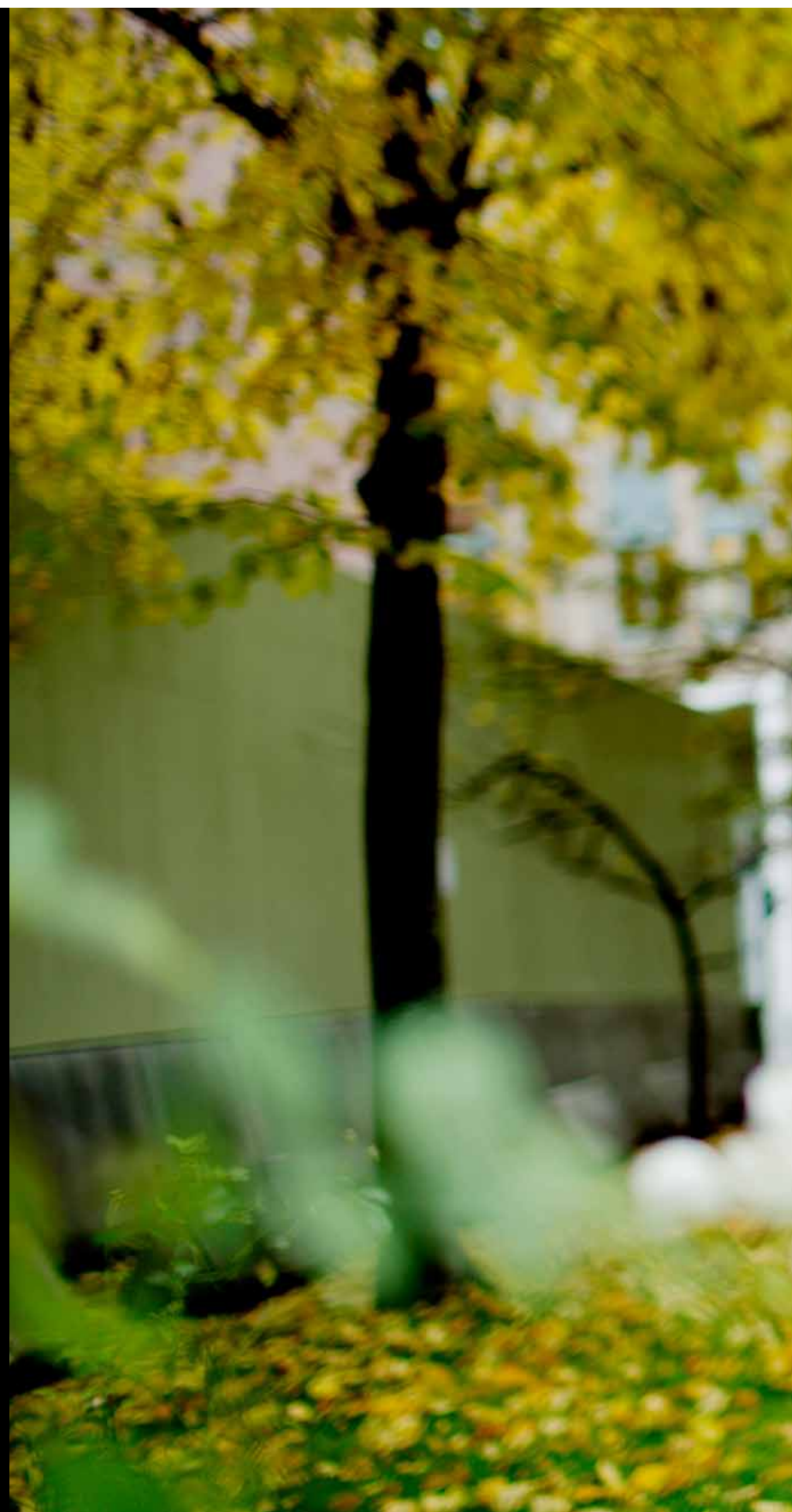
Sommerfelt understreker at verdenssamfunnet ikke kan være fornøyd, selv om barnedødeligheten er betydelig redusert de siste to tiårene.

– Fortsatt dør 5-6 millioner barn årlig. Det er unødvendig, umoralsk og noe som vi både kan og må gjøre noe med, sier han til Bistandsaktuelt.

Viktig å oppdage sykdom tidlig

Sommerfelt sier at ved siden av vaksiner og andre forebyggende tiltak, er det også viktig at helsevesenet i fattige land er i stand til å fange opp små barns sykdom tidlig.

– Tidlig påvisning og skikkelig behandling av sykdommer som blodforgiftning, diaré og lungebetennelse er svært viktig. Det samme er forebygging og behandling av underernæring,

sier Sommerfelt.

De barna som dør i det første levedøgn utgjør nå en vesentlig del av den samlede barnedødeligheten. Bedre mødre helse er stikkordet for å berge disse barna. Globalt kan det dreie seg som én million dødsfall i året. Også et stort antall dødfødsler kan unngås med relativt enkle midler. Bedre oppfølging under svangerskapet og bedre utbygd fødselshjelp øker mulighetene til å overleve for både kvinnene og barna deres, understreker professoren.

Vendepunkt for hiv-epidemien

I tillegg til redusert barnedødelighet, har verden også gjort store framskritt når det gjelder å få ned antallet som dør som følge av hiv-infeksjon, malaria og tuberkulose. Lenge pekte alle kurver for hiv-epidemien faretruende oppover. Spesielt i det sørlige Afrika sto hiv i fare for å stoppe all utvikling.

Så ble antiretrovirale legemidler (ARV) som effektivt hemmer infeksjonen tilgjengelige også i utviklingsland.

– Jeg var en av de første som startet hiv-behandling i Etiopia, i 2003. Den gangen ville ikke de store givelandene støtte denne behandlingen, sier Bernt Lindtjørn, lege og professor ved Senter for internasjonal helse ved Universitetet i Bergen.

Behandlingen skjedde ved sykehus drevet med støtte fra Norsk Luthersk Misjonssamband i det sørlige Etiopia.

Flere lever med hiv

ARV-medisinene mot hiv var svært dyre. Hovedstrategien i afrikanske land var å forhindre smitte, ikke å bruke ressurser på å behandle dem som allerede var smittet.

Vendepunktet kom med utvikling av rimeligere medisiner og massiv økning i pengebruken, blant annet fra USA og gjennom Det globale fondet for bekjempelse av Aids, tuberkulose og malaria (etablert i 2002). Det er anslått at verdenssamfunnet siden 2000 har brukt 110 milliarder dollar i bistand på å bekjempe hiv.

I dag får 17 millioner mennesker

Bernt Lindtjørn er lege og professor ved UiB.

Foto: Privat

verden over ARV-behandling. Behandlingen gjør at mange kan leve normalt og forvente et langt liv. Antallet som dør av hiv-relaterte sykdommer synker år for år. Antall nye som smittes årlig øker ikke.

– Hiv har flatet ut. Det har vært en fantastisk bedret tilgang på behandling. Men det er ikke nok til å få en nedgang i antall hiv-smittede. Fortsatt er det 1,8 millioner nye tilfeller i året, sier Lindtjørn.

Færre dør av tuberkulose

Han understreker at Det globale fondet, som bidrar til nasjonale programmer og blant annet oppbygging av sykehus, helsesentre og laboratorier, har hatt en svært stor betydning. Årlig kanaliseres fire milliarder dollar (33 milliarder norske kroner) gjennom fondet.

Bill og Melinda Gates Foundation har spilt en sentral rolle i finansiering av både Gavi og Det globale fondet.

Ifølge Verdens helseorganisasjon WHO har forekomsten av tuberkulose gått tilbake med 1,5 prosent årlig

siden 2000. Mange flere blir behandlet, og mange blir friske.

Bedre behandling

Nysmitte av malaria er redusert med en tredel siden 2000. Risikoen for å dø av sykdommen er i samme periode redusert med 60 prosent. Malaria har i mange år vært den aller viktigste årsak til dødsfall blant barn.

I tillegg til forebygging er det også utviklet nye medisiner basert på artemisinin, et stoff som forekommer naturlig i planten søtmalurt og har vært brukt i hundrevis av år som legeplante i Kina. Både forebygging og behandling er avhengig av helsesystemer som fungerer.

– Arbeidet mot malaria er en suksess, men det er en suksess som henger i en tynn tråd. Man kan lykkes med å få ut forebyggende tiltak til landsbygda, som spraying mot mygg og myggnett til alle. Men slike tiltak er sårbare for politisk ustabilitet. Fred og politisk stabilitet er nødvendig for at vi skal lykkes, sier Lindtjørn. ■

10 Tema: Framskritt

Frontsoldater for mødre-helse

Edna Adan Ismail hadde toppjobb i FN og spiste kanapeer med noen av verdens fremste ledere. Så fikk hun nok, og reiste hjem for å bidra til bedre barne- og mødre-helse i Somaliland. Så langt er 300 jordmødre ferdig utdannet. **Espen Røst, i Somaliland**

Likblek. Stirrende i taket. Et bustete mørkeblondt hår. Dokka som ligger i et svalt klasserom i Edna Adan University Hospital er omkranset av unge kvinner.

Fra hele Somaliland har de kommet hit til hovedstaden Hargeisa for å bli jordmødre i et land med skremmende høy barne- og mødredødelighet. Et land der de færreste vet hva en jordmor er, og der mødre-helse som oftest er overlatt til lokale fødselshjelpere og eldgamle tradisjoner.

Mariam Farah Adem står bøyd over dokka i det dunkle klasserommet. Læreren har bedt henne vise de andre studentene at hun har lært hvordan man setter en vaksine. 21-åringen er vokst opp mot grensa til Puntland i Somalia, etter to års studier er planen å dra hjem igjen for å bidra til bedre helsetjenester i en av Somalilands mer avsondrede regioner. Klassevenninnene klapper når Mariam har vist at hun kan.

– Jeg vil bidra til at flere mødre og deres barn overlever fødselen, sier 21-åringen til Bistandsaktuelt når vi snakker med henne etter timen.

– Bra i Hargeisa

Somaliland er i ferd med å lege sårene etter borgerkrigen, men sliter med skyhøy arbeidsledighet, jevnlig tørkeperioder, og en av verdens høyeste nivåer på barne- og mødredødelighet, blant annet. Både Somaliland og Puntland hevder området Mariam kommer fra er deres territorium: Delstaten Sool er et av de mest urolige og minst utviklede i den selverklærte republikken. Som store deler av landet er området hovedsakelig bebodd av husdynomader.

– Det er stor forskjell på helsefasiliteter i Somaliland. Her i Hargeisa er det bra, men hjemme i Las Anod finnes nesten ingenting.

De siste 25 årene har det vært enorme framskritt innen barne- og mødre-helse globalt. Mødredødeligheten har sunket med 45 prosent og barnedøde-

ligheten med 50 prosent, ifølge tall fra FN. Likevel er komplikasjoner under graviditet og fødsel fortsatt den største dødsårsaken blant kvinner i fruktbar alder, og Afrikas Horn er blant områdene der flest kvinner ikke overlever graviditeten.

Ifølge Unicef dør én somalisk kvinne hver tredje time av fødselsrelaterte komplikasjoner, og det er fortsatt slik at de aller fleste føder i hjemmet, uten assistanse av en jordmor. Mariam forteller at hun har fått masse praktisk trening under studietiden. Verdifull kunnskap hun skal ta med seg tilbake til hjemstedet.

– Jeg har allerede tatt i mot tolv barn. Alle var friske og fine. Jeg har lært så mye her, om barns og mødres helse, og om omskjæring, sier Mariam.

21-åringen peker på kjønnslemlestelse (Female genital mutilation – FGM) som én av de virkelig store utfordringene for bedre mødre-helse og forteller at det er en av de tingene hun virkelig vil kjempe mot når hun er ferdig utdannet.

– Det er et enormt problem. Edna har lært oss alt om komplikasjonene omskjæring skaper for kvinner. Om jeg får egne barn skal de ikke skjæres, fordi det er ekstremt skadelig. Når jeg kommer hjem skal jeg være en av Edna soldater i kampen mot omskjæring og for en bedre barne- og mødre-helse.

Sykehusleilighet

Edna Aden Ismail har kjempet et helt liv for bedre mødre-helse, og kjønnslemlestelse har vært 78-åringens viktigste kampsak gjennom en kvinnealder. Hun mener de to er tett vevet sammen.

Bistandsaktuelt møter jordmoren på direktør-kontoret i sykehuset som bærer hennes eget navn. De nær 300 jordmødrene som så langt er ferdig utdannet ved sykehuset betyr en mangedobling i et land der eldgamle tradisjoner og mangel på faglærte har bidratt til stygge dødstall. Da sykehu-

Da Edna Adan Maternity Hospital åpnet i 2002 fantes det bare 10 jordmødre i hele Somaliland. Så langt har sykehuset i Hargeisa utdannet 300. Når Mariam Farah Adem (21) er ferdig utdannet skal hun reise hjem til hjembyen Las Anod for å bidra til bedre barne- og mødre-helse.

Foto: Espen Røst

set åpnet i 2002 fantes bare 10 jordmødre i hele Somaliland. Et land som på det tidspunktet hadde 3,5 millioner innbyggere.

På veggen bak pulten til sykehusgründeren henger bilder av den tidligere førstedamens utallige møter med kjendiser verden rundt. Sammen med sin tidligere ektemann Mohamed Haji Ibrahim Egal, som den gang var Somalilands president, besøkte hun blant annet president Lyndon B. Johnson i Det hvite hus. Dokumentasjonen på veggen vitner om et liv blant beslutningstagere, i rampelyset.

Edna Adan har vært både Somalilands førstedame og utenriksminister (for å nevne noe). Dessuten har hun gjennom en årrekke jobbet for Verdens helseorganisasjon. 78-åringen forteller at hun fikk nok av tettskrevne rapporter om utvikling og langsiktige mål. At de sorte FN-bilene med privatsjåfør og alle cocktail-selskapene

gjorde at hun følte at hun var på feil spor. Hun ville hjem. Utføre jordmorgjerningen hun utdannet seg for da hun var yngre. Så hun pakket FN-livet i kofferten og startet Edna Adan Hospital i Hargeisa.

Siden er et «University» tilføyd sykehusnavnet. Her bruker hun all sin kunnskap, all sin tid. Hun har til og med innredet en liten leilighet i andre etasje. For å spare utgifter og for å slippe å bruke tid i den tette trafikken, sier hun.

– Dette er mitt liv, mitt hjem. Ingen kvinner som banker på her, blir bedt om å snu. Jeg har valgt å bo her fordi jeg vil være tilgjengelig. Jeg blir ofte tilkalt om natten når det oppstår komplikasjoner. Det er slik jeg vil ha det, og jeg føler meg velsignet som kan bo og leve slik. Det er her jeg kan gjøre størst forskjell.

Hennes viktigste bidrag til et tryggere og bedre liv for landets innbyg-

gere er opplæring av jordmødre. Det er det hun har viet livet sitt til nå.

– Foreløpig har vi redusert barne- og mødredødelighet til en fjerdedel av det nasjonale gjennomsnittet her ved sykehuset, men vi har fortsatt en lang vei å gå.

Siden Edna Adan University Hospital åpnet for fjorten år siden har mer enn 19 000 kvinner født ved sykehuset.

– På de årene har vi mistet 55 kvinner under fødsel. 55 kvinner som vi kunne ha reddet, dersom de hadde kommet hit tidligere, dersom de ikke hadde hatt infeksjoner, dersom noen hadde stoppet blødningene. 55 kvinner som kunne vært reddet dersom det hadde vært flere jordmødre. Å utdanne jordmødre er den beste løsningen for å hjelpe kvinner og barn i land med få ressurser. Det tar en femtedel av tiden det tar å utdanne en lege, og jordmødre kan på egenhånd håndtere rundt åtti prosent av de komplikasjo-

ner som oppstår i forbindelse med graviditet og fødsel

– En slagmark

De sterile veggene i Edna Adan University Hospital står i kontrast til støvet i gaten utenfor. Der humper den tette trafikken forbi i sneglefart. Til tross for at Somaliland foreløpig ikke er anerkjent som selvstendig av noe annet land i verden, har hovedstaden Hargeisa sett en viss utvikling de senere årene. Diaspora vender hjem for å bidra til å bygge landet, og fravær av konflikt har skapt et bedre terreng for økonomisk utvikling.

« Dette er mitt lille bidrag og jeg skal dø med støvlene på. »

Edna Adan Ismail, sykehusgründer

Sykehusgründer Edna Adan Ismail.

Foto. Espen Røst

Om det er kontrast mellom den støvete veien utenfor og de kjølige operasjonssalene inne i sykehuset, er det voldsom forskjell mellom hovedstaden Hargeisa og landsbygda. I et land der de aller fleste lever tradisjonelle liv, som husdyrnomader eller jordbrukere, er det fortsatt enorme avstander folk flest må tilbakelegge for å nå fram til helsestasjoner og jordmødre.

– *En av studentene dine, Mariam fra Las Anod, sa hun ville være din soldat i...*

– Det er akkurat det jeg ønsker meg. At disse unge jentene skal hjelpe kvinner under svangerskapet slik at de føder sunne barn, og de skal bidra til opplysning om helse generelt og det enorme problemet med omskjæring spesielt. De er mine soldater i kampen for bedre mødre helse.

Edna Adan Ismail venter ikke på fullførte setninger når hun snakker om det hun brenner for.

– Den beste gaven jeg kan gi mitt folk, er kunnskap - slik at nyutdannede jordmødre kan dra dit hvor folk bor. Og om jobben virker overveldende, må de bare arbeide enda hardere. For det er veien til fremskritt, det er det jeg ønsker å lære dem. Min strategi er å utdanne jordmødre og sende de tilbake til landsbygda der de kommer fra. Til de stedene der det nå ikke finnes helsestasjoner eller jordmødre, slik at de kan følge opp kvinner både før, under og etter graviditeten. Det er min master-plan.

– Amputerer med et raskt kutt

Edna Aden Ismail bruker tydelige bilder for å synliggjøre problemene somaliske kvinner står overfor. Enten det er hygiene, bestemødrene som tar i mot somaliske spebarn rett på sanden, eller den store kampsaken gjennom et langt liv: Omskjæring. Vi sitter i sykehusets bibliotek, da hun

12 Tema: Framskritt

slenger en liten pamflett på bordet. «Female Genital Mutilation Survey in Somaliland», står det.

– Ståledd deg, sier Edna Adan, og blar i brosjyren.

– Dette er stygt, men det må vises frem.

Undersøkelsen er blant få som er gjennomført i denne delen av verden de siste tiårene, og ble finansiert av Norsk Folkehjelp. Edna Adan blar opp på en side med tre illustrasjoner, slik det vil se ut etter en kjønnslemlestelse. De to første viser mer «moderate» inngrep, mens den tredje viser såkalt Infibulasjon, den verste formen, som også gir stor fare for komplikasjoner når den lille jenta selv en dag skal føde barn. FGM type 3 betyr fjerning av klitoris og kjønnslepper, men også sammensynging med unntak av et bittelite hull, slik at menstruasjonsblod og urin kan passere.

«Ingen bedøvelse brukes når denne veldig følsomme delen av kvinnekroppen brutalt kuttes opp», heter det i rapporten som er ført i pennen av Edna Adan Ismail selv. Hun skriver at kniv, knust glass, eller barberblad er blant «instrumentene» som oftest brukes for å skjære i små jentebarn, og at disse redskapene ofte gjenbrukes - uten at de er sterilisert. Rapporten beskriver i detalj og med nøkternt språk lemlestelsene og hvordan barnet holdes fast av flere voksne, samt at operatøren lar fingerne gro for å få bedre tak. At torner ofte brukes til å holde sårene sammen etter inngrepet:

«Hurtighet og overraskelsesmomentet er essensielt, så den som utfører inngrepet tar umiddelbart tak i klitoris med fingerne og amputerer den med et raskt kutt. Organet vises så frem til et eldre familiemedlem som avgjør om det er tilfredsstillende

gjennomført, eller om mer må kuttes bort. Etter at klitoris er tilstrekkelig amputert (...) kan operatøren fortsette fjerningen av kjønnsleppene. Siden de må fjernes hele veien ned, blir dette en veldig *messy business*, for når barnet på dette tidspunktet skriker og kjemper i mot og blør voldsomt, blir det vanskelig for operatøren å holde fast med bare fingrene og neglene på den glatte huden som skal kuttes mer eller sys sammen».

– Kjønnslemlestelse er et stort monster. Jeg har kjempet i førti år for å få det til å forsvinne. Jeg vet hvilke skader det gjør, for jeg er selv et offer. At jeg ikke selv har fått barn, klandrer jeg FGM for. I tillegg ser jeg hver eneste dag i jobben, hvilken skade det gjør og hvor vanskelig det er å gjennomføre en fødsel når kvinnens fødselskanal er helt ødelagt.

– Taler for seg selv

Edna Adan Ismail er tydelig på at omskjæring er et menneskerettsbrudd med basis i tradisjoner, ikke religion. Hun understreker at islam forbyr skamfering av det kvinnelige kjønnsorgan.

– Vår profet Muhammeds døtre ble aldri skåret, så dette handler overhodet ikke om religion. Men vi trenger ikke gå inn i den retorikken - de medisinske argumentene taler for seg selv.

Ifølge Edna Adan University Hospitals egen forskning er under fire prosent av FGM-inngrepene i Somaliland utført av en helsearbeider.

– Og resten av alle inngrepene. Hvem er det som utfører dem?

Aden stiller spørsmålet selv, men vet svaret så altfor godt. For majoriteten av kjønnslemlestelsene på Afrikas Horn utføres av eldre kvinner, uten formell utdanning. Konsekvensene er psykiske og fysiske traumer som aldri blir borte. Som svekker oppvekst, skolegang, helse. Og sannsynligheten for at jenta, når hun blir voksen, føder friske barn.

– Den tradisjonelle fødselshjelperen har ingen utdanning. Hun er en bestemor som har tatt i mot barn fordi det ikke var andre som kunne gjøre jobben. Tallenes tale viser at disse kvinnene ikke har den kunnskapen som trengs, for mange av komplikasjonene vi ser i forbindelse med fødsel er forårsaket av disse kvinnenes inngrep.

Edna Adan sier jordmødrene hun utdanner på sikt skal erstatte de tradisjonelle fødselshjelperne, men at det vil ta tid.

– Vi må ha jordmødre med kunnskap, men dette må skje med respekt for kultur og tradisjon. Når jeg besøker et lokalsamfunn, gratulerer jeg den lokale fødselshjelperen med det hun får til. Jeg kommer ikke dit og påpeker feil. Jeg vil ikke ødelegge hennes selvbilde eller fornærme, for fortsatt er det slik at mot slutten av dagen vil jeg reise hjem og hun vil bli. Og i morgen skal hun fortsette sitt virke. Men jeg prøver forsiktig, å vise henne ting som kan ha stor påvirkning på hennes gjerning. Vi snakker om å vaske hendene. Om å ha klippet fingerne, om å ta av seg ringer. Små men viktige grep hun kan ta slik at sjansen er mindre for infeksjoner.

Somaliske kvinner hadde blant de høyeste ratene av fødselsrelaterte dødsfall i hele verden på begynnelsen av 1990-tallet. Bare Papua Ny-Guinea og Lesotho hadde styggere tall.

– Siden 1991, da jeg var regional rådgiver i WHO, har de to andre fått

– Å utdanne jordmødre er den beste løsningen for å hjelpe kvinner og barn i land med få ressurser. Det tar en femtedel av tiden det tar å utdanne en lege, og jordmødre kan på egenhånd håndtere rundt åtti prosent av de komplikasjoner som oppstår i forbindelse med graviditet og fødsel, sier Edna Adan Ismail til Bistandsaktuelt.

Foto: Espen Røst

bedret sin statistikk. Somalia har blitt verre, men her i Somaliland, siden vi begynte dette arbeidet rundt årtusenskiftet, har vi hatt fremgang. Flere helsestasjoner, flere distriktsykehus. Og disse skal vi nå fylle med jordmødre, for man kan ikke bedre mødre helsen i et land uten utdannet helsepersonell, sier Edna Adan.

Hun forteller at de ved hennes eget sykehus har redusert mødredødeligheten med en fjerdedel av det nasjonale gjennomsnittet. Tallene fra FN hun sammenstiller mot, er bare antagelser. Det er ikke foretatt noen representative undersøkelser på lang, lang tid. Edna Adan presiserer derfor også at de gode tallene fra egen statistikk ikke gjenspeiler situasjonen

for hele landet.

– På landsbygda er situasjonen en helt annen. Så langt har vi trent rundt tre hundre jordmødre, men vi trenger minst 1000, så det er fortsatt en lang vei å gå - for på landsbygda har kvinnene ingenting. Og det er der flesteparten lever:

– De er fattige, underernærte, uten utdanning. Det er derfor vi utdanner unge jenter, slik at de kan reise hjem til sine hjemsteder og bidra der.

– Har ikke gjort jobben

Edna Adan Ismail tar seg god tid når hun beveger seg gjennom sitt eget sykehus. Snakker med en gruppe pårørende som sitter i et venteværelse, med en ung mor som bysser et gråtende

Edna Adan Ismail (78)

■ Direktør og grunnlegger av Edna Adan Maternity Hospital.

■ Født og oppvokst i Somalia, og var også den første somaliske jenta som fikk stipend for å studere i Storbritannia. Der tok hun jordmorutdanning.

■ Da hun returnerte til Somaliland var hun den første jordmoren i landet. Hun giftet seg med politikeren Mohamed Haji Ibrahim Egal som var statsminister i Somalia (1967–1969) og ble hjemlandets førstedame da ektemannen ble president i Somaliland (1993–2002). Hun har også vært Somalilands utenriksminister (2003–2006) og jobbet en årrekke i Verdens helseorganisasjon (WHO). Hele sitt liv har Edna Adan Ismail kjempet for avskaffelse av omskjæring - female genital mutilation (FGM).

■ Da hun sluttet i WHO solgte Edna Adan Ismail alle sine eiendeler og vendte tilbake til Somaliland for å bygge et sykehus. Edna Adan University Hospital er regnet som et av de beste sykehusene for barne- og mødre helse på Afrikas Horn.

■ Edna Adan University Hospital får støtte gjennom fundraising og fra ulike donorer som Islamic Development Bank. FN-organisasjonen UNFPA bidrar også til utdanning av noen av jordmødrene. Så langt er det utdannet rundt 300 jordmødre ved sykehuset.

barn i en korridor. Tar i mot en viktig beskjed fra en overlege som haster forbi, og titter innom avdelingen for fortidligfødte, der det ligger tre små nurk i hver sin kuvøse. Hun har akkurat vist frem en av operasjonssalene da sier hun har noe viktig å meddele om FNs siste storsatsing:

– Jeg jobbet for FN i mange, mange år. Jeg har klatret til det høyeste nivået i min profesjon i WHO. Jeg kjenner systemet veldig godt og gjennom jobben i Verdens helseorganisasjon har jeg stor kunnskap om bærekraftsmålene. Jeg verdsetter dem, men jeg kan også se at de ikke når fram til land som Somaliland. De er laget i en kokong, i et skall, i hovedsteder rundt om i verden - London, Genève, New York - av men-

nesker som ikke har peiling på hvordan situasjonen egentlig er.

– Problemet er at etter at disse resolusjonene er stemt gjennom, signert, og printet i et lite hefte som sier «resolusjon 72225» eller noe sånt, så setter disse menneskene seg tilbake i stolen og sier «ok, nå har vi har gjort jobben». Men de har ikke gjort jobben. Ta kjønnslemlestelse: Det sitter fortsatt en liten kvinne, i en liten landsby som ikke vet hva bærekraftsmål er. Det eneste budskapet som har nådd frem til henne er det hun har fått av moren sin, som er det samme budskapet moren fikk av sin mor. Og slik fortsetter denne umenneskelige praksisen. Så verdenssamfunnet må utarbeide en strategi som fokuserer på de som

faktisk står der og kutter små jenter. Og det budskapet må formidles med respekt og på en måte som gjør at de forstår, hvilke skadevirkninger kjønnslemlestelse har for små jentebarn. For hver enkelt kvinnes. For landsbyen. For hele samfunnet.

Edna Adan Ismail har et mål om at det skal utdannes 1000 jordmødre for Somaliland. Men den visjonære 78-åringens engasjement stopper ikke ved hennes eget hjemlands landegrensene.

– Det trengs en million jordmødre i Afrika, og det er der FN kommer inn. De Forente Nasjoner må utdanne flere jordmødre i fattige land som mitt, hvor mødre helsen er svært dårlig. Det er helt essensielt for å nå bærekraftsmålene. Et tidkrevende arbeid vi må

gjøre sammen – for bare da kan vi endre verden.

Edna Adan tenker tilbake. 40-50 år. Hun forteller at den gang, da hun kom som nyutdannet jordmor til en landsby for å vaksinere, ble barna gjemt bort.

– De stolte ikke på meg. Men sakte men sikkert har vi vunnet tillit, og nå er det ingen som er redde for å la barna sine vaksineres. På samme måte må vi jobbe med FGM og mødre helse. Vi må ha tålmodighet, vi må tørre å snakke om utfordringene, og vi trenger en større armé. Jeg tror ikke kampen vil vinnes i min levetid, men jeg skal utdanne nok soldater til at den vil vinnes etter min død. Dette er mitt lille bidrag, min *battlefield*, og jeg skal dø med støvlene på. ■

14 Tema: Framskritt

Det modige valget

Begge storesøstrene til Nura Abdi Iiman er kjønnslemlestet, men da det var hennes tur, skjedde noe fantastisk. Moren bestemte seg for å ikke skjære i datterens underliv.

Av Espen Røst, i Somaliland

Jeg er så glad for det valget mamma tok for meg. Jeg har nesten ikke fravær på skolen og kan spille både fotball og basketball. Mange av venninnene mine kan ikke det for de føler seg ofte dårlig, sier Nura Abdi Iiman til Bistandsaktuelt.

Vi møter 16-åringen hjemme sammen med moren i Somalilands hovedstad Hargeisa, en by i endring. De humpete gatene er fylt med støvete biler, eselvogner og fotgjengere med mobiltelefon. Butikker, bensinstasjoner og små grønne Khat-utsalg. Et spindeltev av kraftledninger med strøm til byens innbyggere, og nå sist – også til byens første trafikklys.

Til å være hovedstaden i et land som egentlig ikke finnes, har det vært en formidabel utvikling på mange områder de siste årene. Nuras mor, Amaal Elni Ibrahim (45) husker så alt for godt «torturritualet» hun selv ble utsatt for som liten jente. Ekstremt smertefullt. Siden har Amaal vært gjennom tolv fødsler. To av spedbarna overlevde ikke. Fire av de ti som fortsatt lever er jenter.

Hun forteller at med de to første torde hun ikke ta et valg om å ikke skjære i døtrenes underliv. Det ville vært for oppsiktsvekkende for naboene og for resten av storfamilien. Men da Nura var i «omskjærings-alder» følte hun seg sterk nok.

Full infibulasjon

– Med min første datter ville jeg egentlig at det skulle være den enkle varianten (sunna). Men når et slikt rituale skal gjennomføres kommer alle naboene for å overvære seansen. Mens inngrepet pågikk begynte de å kommentere. De satt i ring rundt datteren min og sa til hun som utførte inngrepet; «du må skjære mer, kuttet er for lite, mer må bort», og etterpå sa de at hun måtte sys igjen også. Så selv om jeg egentlig ville ha sunna, ble det vel egentlig en full infibulasjon – den verste formen for kjønnslemlestelse.

Ibrahim forteller at også den neste datteren ble skåret opp. At hun på det tidspunktet i livet var usikker på hva som var riktig å gjøre. At selv om hun var i tvil, var hun fortsatt redd for de

konsekvensene et slikt valg ville få sosialt.

– Så jeg lot meg forlede, og stolte på det nabokonene sa.

98 prosent kjønnslemlestet

200 millioner av verdens kvinner er kjønnslemlestet. Bare dette året risikerer 3,5 millioner jenter å bli utsatt for *Female Genital Mutilation* (FGM). Tallene er hentet fra en fersk FN-rapport, men må brukes med varsomhet, for flere av landene har svært mangelfullt datagrunnlag.

Tradisjoner, kultur og væpnet konflikt har stått i veien for framskritt innen FGM-arbeidet i mange land, men den trenden er i ferd med å snu. Ifølge FN-organisasjonen UN Women er det nå 1/3 mindre sjanse for at en jente som fødes i land med tradisjon for kjønnslemlestelse å bli omskåret enn for trede år siden.

Fleire land har dokumentert en nedgang i antall kjønnslemlestelser, og FNs nye bærekraftsmål har som mål at alle former for kjønnslemlestelse skal opphøre. I 22 av de 30 landene

der overgrepet praktiseres finnes det nå lover som forbyr kjønnslemlestelse, og flere andre land utarbeider nå lovverk mot menneskerettighetsbruddet.

Av de 29 landene som omtales i rapporten «*What do we know?*» signert britiske UKAID og Population Fund fra august i år, ligger 27 i Afrika. Burkina Faso og Liberia hatt størst nedgang i antall kjønnslemlestelser over tid, mens Etiopia, Eritrea og Sierra Leone nylig har dokumentert en nedgang. Samtidig pekes det på at 3/4 av alle kvinner over femten år som er omskåret i verden i dag kommer fra kun fire land: Egypt, Etiopia, Nigeria og Sudan. Og Somalia er det landet med høyest andel kjønnslemlestedde kvinner: hele 98 prosent.

Men tross den dystre FN-statistikken i et krigsherjet Somalia, finnes det glimt av lys i området. Det mener ihvertfall Fardus Jama i norske Utviklingsfondets samarbeidsorganisasjon Candlelight. For i motsetning til Somalia, har utbryterrepublikken Somaliland hatt fred de siste tiårene.

– Jeg er veldig stolt av mamma. For det vanskelige valget hun tok for meg, sier Nura Abdi liman (16) til Bistandsaktuelt.
Foto: Espen Røst

– I ferd med å endres

Fardus Jama mener urbane områder som Hargeisa, der kunnskapen er høyere om ringvirkningene av FGM, nå ser en positiv utvikling. At flere mødre enn før velger å ikke skjære i døtrene sine, at holdninger er i ferd med å endres.

Stadig færre gjennomfører infibulasjon, den mest omfattende varianten der jenta i tillegg til å skjæres også sys igjen etter inngrepet, viser en spørreundersøkelse fra nettverket Nafis som jobber mot kjønnslemlestelse i Somaliland. Noen få av de spurte svarte også at de ikke var omskåret i det hele tatt.

– Tallene er en indikasjon på at holdninger er i ferd med å endres. Et håp for fremtiden, sier Jama.

De satt i ring rundt datteren min og sa «du må skjære mer, kuttet er for lite, mer må bort.»

Amaal Elni Ibrahim

Lederen i Candlelight mener opplysningskampanjer har bidratt til holdningsendringene, at flere og flere nå skjønner at kjønnslemlestelse er et overgrep. At det hemmer unge jenter i oppvekst, skolegang og jobb - og ikke minst øker risikoen for både barne- og mødredødelighet.

– Stadig flere velger som Amaal Elni Ibrahim gjorde for datteren sin. Sakte men sikkert endres denne kulturen, sier hun.

Et oppsiktsvekkende valg

Amaal Elni Ibrahim, som tok det – for naboene – oppsiktsvekkende valget for datteren, forteller at hun har lært mye om omskjæring og ringvirkningene det gir gjennom ulike opplysningskampanjer. På helsestasjonen, på tv, i moskéen.

– Jeg vet at det er skadelig både helsemessig og sosialt og for hvordan jenter kan prestere. FGM har heller ingen plass i Islam. Derfor må vi stoppe skamferingen av denne dyrebare delen av kvinners kropp, sier Ibrahim.

Hun forteller at Nuras besteforel-

dre og naboer var skeptiske da hun tok valget for den nå 16 år gamle datteren.

– Den gang spurte de hvorfor jeg ville bryte tradisjonene, men nå er det stadig flere som kommer til meg og sier at jeg hadde rett. I dag kan jeg snakke helt åpent om dette med både naboer og familie, og gjennom jobben som lærer bruker jeg mye tid på å snakke om dette. Jeg merker at holdningene endres, at det er færre som skjærer døtrene sine, at kunnskapen øker.

Familien hennes, ti barn og to voksne, bor i et lite murhus i bydelen Boodhari. Tre høner og en hane spankulerer rundt i sanden på den lille gårdsplassen, en katt ligger og sløver i skyggen foran inngangsdøra. Ibrahim's to eldste døtre kikker nysgjerrig ut gjennom døra, sier til moren at de ikke ønsker å komme ut å hilse på. Men Nura har allerede satt seg på en av plaststolene under treet, i skyggen for ettermiddagssolen.

16-åringen forteller at flere av jentene i hennes klasse (tilsvarende norsk

9. klasse) ikke er kjønnslemlestet, men at de som er det, ofte sliter og har mye høyere fraværsprosent.

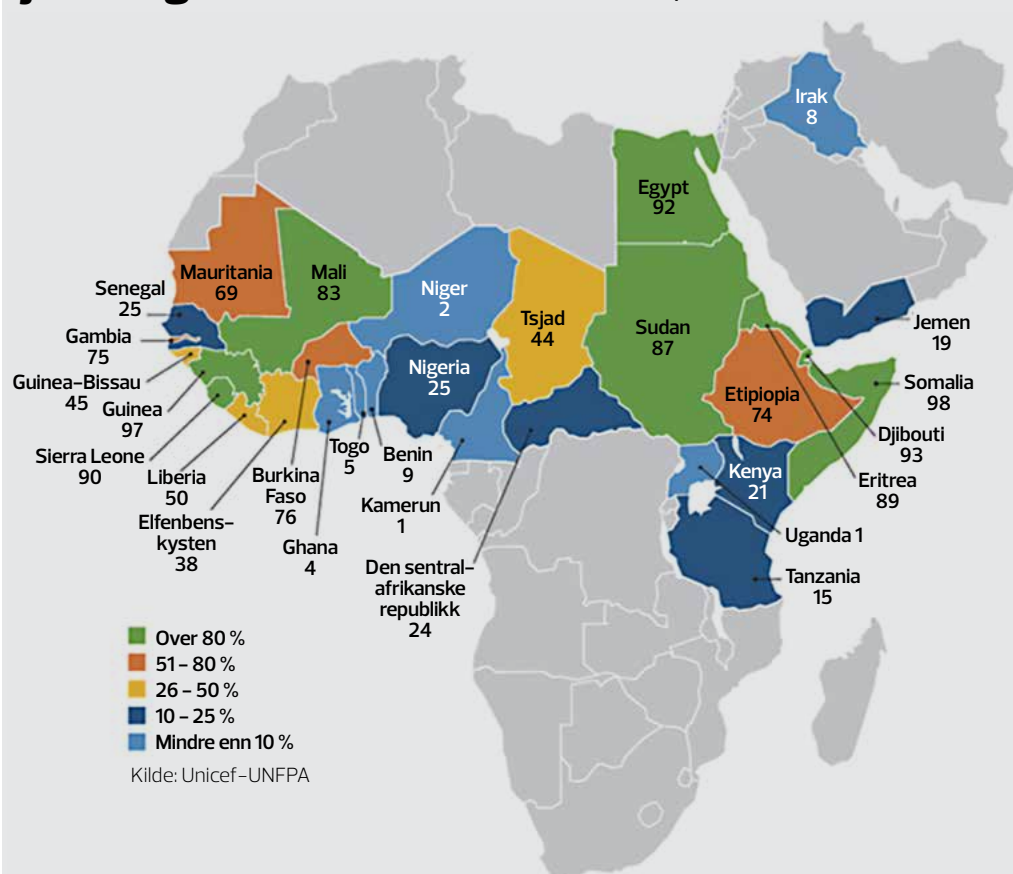
– Mamma har fortalt meg om valget hun tok og hvorfor. Så jeg kjenner til komplikasjonene og alle problemene det kan føre til. Om jeg får barn selv en gang – Insha Allah – skal de helt klart ikke skjæres. Men foreløpig tenker jeg ikke noe på det. Nå er jeg opptatt av skolearbeidet, og håper jeg kan studere på universitetet.

Hun forteller at jentene i klassen prater helt åpent om kjønnslemlestelse, men at ikke alle har forståelse for valget moren hennes tok for henne.

– Noen av dem godtar mine perspektiver, men mange argumenterer mot. De sier det er en del av vår kultur og at det derfor er et viktig rituale. Det har også hendt at jeg er blitt fryst ut fordi jeg er annerledes, men det bryr jeg meg ikke om...

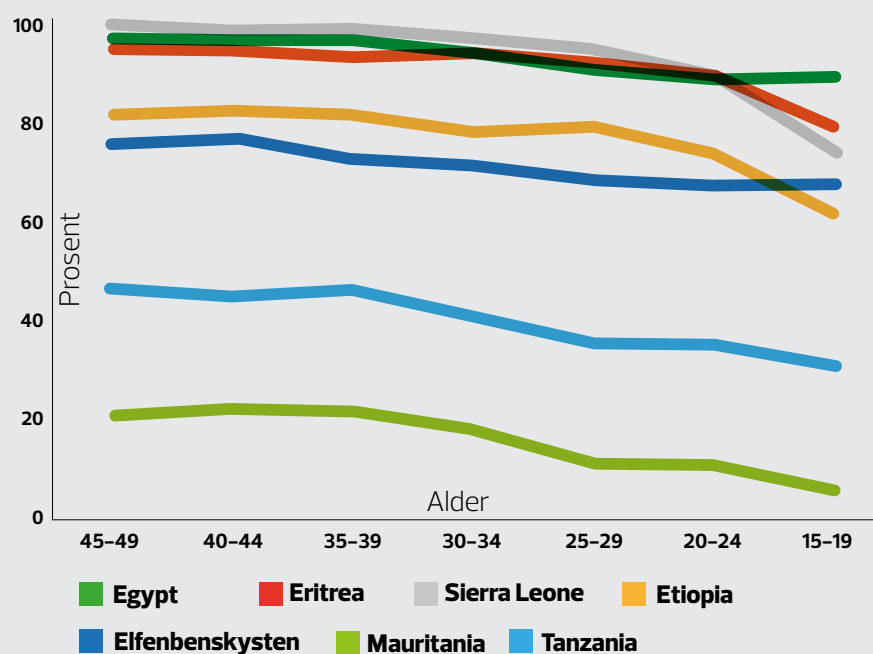
– Se på meg da, jeg kan spille fotball og basketball. Jeg er frisk og rask og har nesten ikke fravær fra skolen. Jeg er veldig stolt av mamma. For det vanskelige valget hun tok for meg. ■

Utbredelse (i prosent) av kjønnslemlestelse blant jenter og kvinner i alderen 15–49 år, etter land

Land med nedgang i kjønnslemlestelse ihht alder

Undersøkelse fra 2016

Gode nyheter. Små og

Frankrike:

Klimatoppmøtet i Paris i 2015 endte i en ny forpliktende klimaavtale. Det gir håp for en renere og mer bærekraftig klode.

Niger:

En ny kartlegging viser at stivkrampe er utryddet i Niger, melder nettstedet verdensbestenyheder.dk. Niger blir dermed et av de 39 landene som har kvittet seg med denne dødelige sykdommen siden 1999.

Nigeria:

Ifølge Pew Research Center eier 9 av ti voksne i Nigeria en mobiltelefon. Det betyr at mobiltelefoni er omtrent like utbredt i Nigeria som i USA.

Gambia:

15 millioner jenter under 18 år blir giftet bort hvert år, ifølge organisasjonen Girls not brides. Den dystre statistikken inkluderer flere land i Afrika, men Tanzania og Gambia har innført lover mot barneekteskap. Minstealder for giftemål skal nå være 18 år.

Liberia:

Kraftanlegget Mount Coffee som ble totalt ødelagt under borgerkrigen i Liberia er nå gjenoppbygget med støtte fra USA, Norge og Tyskland. Arbeidet ble forsinket av ebolakrisen. Vannkraftstasjonen skal formelt åpnes i desember.

USA:

Selskapet Textron opplyste i september at det ikke lenger skal lage sitt «Sensor Fuzed Weapon» på grunn av fallende salg. Klasebomber er forbudt av de fleste regjeringer i verden på grunn av evnen til å drepe og lemlestede sivile. Det betyr at USAs siste klasebombefabrikk stanser produksjonen, melder NTB.

Bolivia:

Fem millioner urfolk i Bolivia har i løpet av de siste årene fått papirer som bekrefter at de eier egen jord. Ifølge FN har dette bidratt til at deres rettigheter og politiske innflytelse er langt sterkere i dag enn for få år siden.

Colombia:

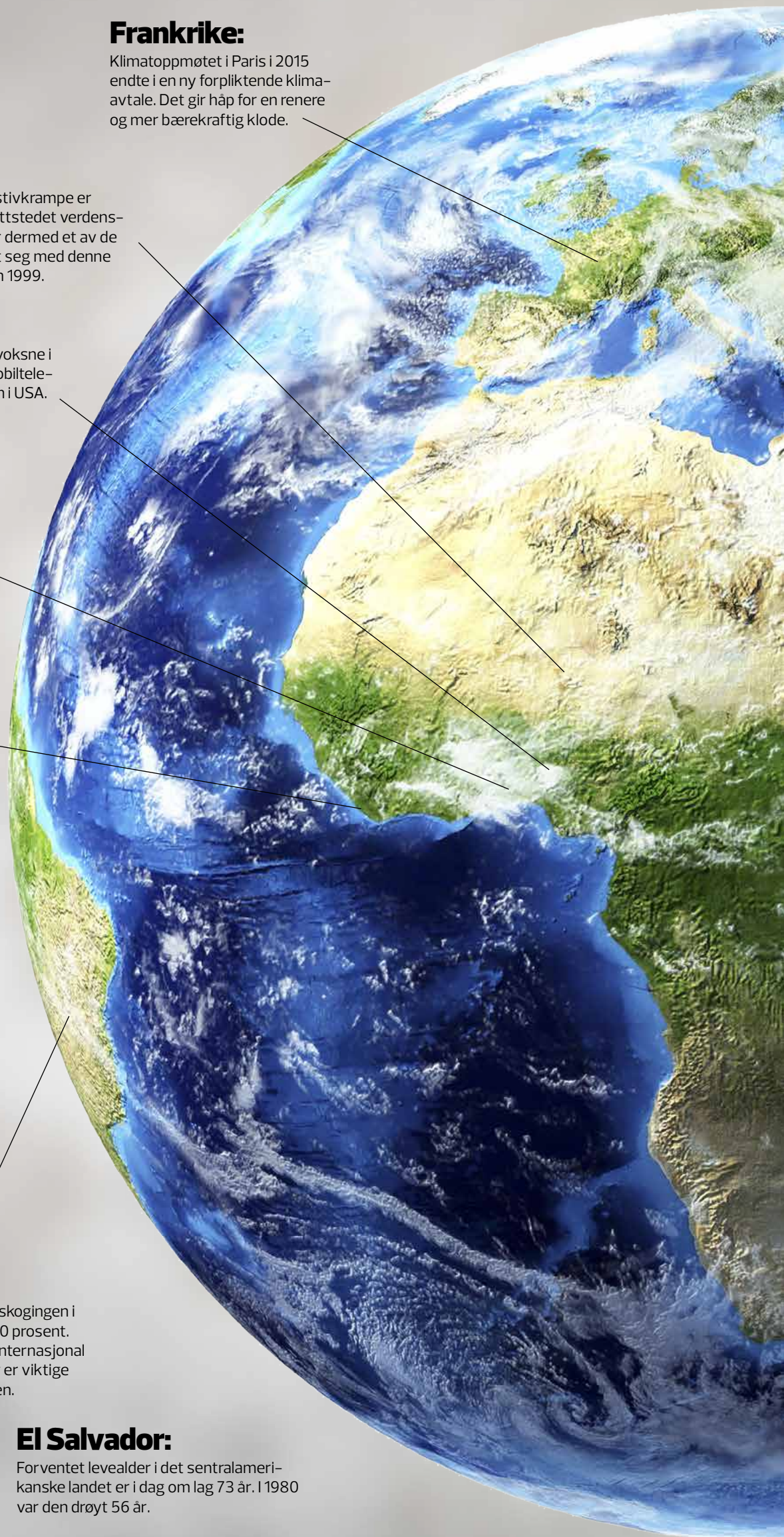
Medellin, Colombias nest største by, er nå langt fredeligere enn da narkokriminaliteten var på sitt verste. Antal drap per inbygger i storbyen er falt med 95 prosent siden 1991.

Brasil:

De siste ti årene har den årlige avskogingen i Brasil blitt redusert med om lag 80 prosent. Strengere lover, økt overvåking, internasjonal støtte og press fra miljøaktivister er viktige grunner til den positive utviklingen.

El Salvador:

Forventet levealder i det sentralamerikanske landet er i dag om lag 73 år. I 1980 var den drøyt 56 år.

store – verden rundt

Afghanistan:

Nesten 80 prosent av områder med landminer og ueksplodert ammunisjon er ryddet i Afghanistan de siste årene, ifølge organisasjonen Halo Trust. Målet er at landet skal være tomt for udetonerte eksplosiver innen 2023.

Kina:

Kinesiske myndigheter vil gi sosiale rettigheter også til de som har flyttet fra området hvor de er offisielt registrert. Det betyr at rundt 13 millioner innbyggere får de samme rettighetene til blant annet helse og utdanning som andre kinesere.

Vietnam:

I 1990 hadde bare om lag halvparten av befolkningen tilgang til rent vann. I dag er det under fem prosent som ikke har tilgang.

India:

Parlamentet i verdens nest mest folkerike land vedtok i sommer en lov som medfører to års fengsel for arbeidsgivere som ansetter barn. Loven betyr også økte bøter for de som bruker barnearbeidere.

Myanmar:

Etter mer enn fem tiår med diktatur, gikk burmeserne til valgurnene. Opposisjonspartiet NLD overtok makten i november 2015.

Sri Lanka:

Helsemyndighetene har erklært Sri Lanka malaria-fritt. Det er nå gått tre år siden det man har hatt tilfeller av den tropiske sykdommen.

Etiopia:

Barnedødeligheten i Etiopia har sunket med 64 prosent siden årtusenskiftet.

Rwanda:

Turistmyndigheter i Rwanda anslår at landets inntekter fra turisme vil øke med om lag 26 prosent i 2016 sammenlignet med 2015.

Botswana:

I 2015 hadde Botswana ifølge Verdensbanken en brutto nasjonalinntekt (BNI) per innbygger på 6510 dollar. Da landet ble selvstendig i 1966 var BNI per innbygger 77 dollar.

Sør-Afrika:

Alle hivsmittede får nå gratis behandling i det sørafrikanske landet. – Dette gjelder alle mennesker som lever med hiv, sa en representant for helsedepartementet i Sør-Afrika da nyheten ble offentliggjort.

18 Tema: Framskritt

Utdanningsrevolusjonen: Ni av ti barn går på skole

50 millioner flere barn og 40 millioner flere tenåringer sitter på skolebenken i dag enn i år 2000. Antall barn som ikke går på skolen er dermed halvert. Og det til tross for stor befolkningsvekst. **Av Anne Håskoll-Haugen**

Pilene peker riktig vei: Flere barn går på skole – og flere fortsetter på ungdomsskolen.

Fra å bo på en klode hvor utdanning har vært et privilegium for de aller rikeste i de mest utviklede landene, har ideen om utdanning til alle vunnet frem i nesten alle land.

– Å investere i utdanning er noe av det viktigste vi kan gjøre for å redusere fattigdom, bidra til demokratiutvikling og sørge for en positiv utvikling i fattige land, sier vår egen statsminister Erna Solberg.

Statsministeren, som også har tatt initiativet til en internasjonal kommisjon for finansiering av utdanning, viser til at utdanning for jenter har spesielt mange positive ringvirkninger.

– Det bidrar til å utsette tidspunktet for første fødsel, redusere mødre- og barnedødelighet, bedre helse for moren og bedre utdanning for barna hennes, sier Solberg.

FN-innsats

Mye må være på plass for at utdanning skal føre til alt Solberg ramser opp av positive effekter, men det har allerede skjedd, i ulike land og i ulike sammenhenger. Forskere viser til åpenbare positive sammenhenger mellom utdanningsnivå og mindre fattigdom mange steder i verden.

FN skal ha mye av æren. Siden verdensorganisasjonen slo fast at gratis grunnutdanning er en menneskerett allerede i 1949, har skolegang blitt sett på som et helt nødvendig skritt på veien til økonomisk utvikling.

Resultatet er at en rekke indikatorer peker riktig vei; lese- og skriveferdigheter, antall barn på skolen, hvor mange år vi går på skolen, antall lærere – opp, opp, opp. Kanskje ikke så raskt som mange kunne ønske – 61 millioner

«Nå handler det ikke lenger om å gi jenter tilgang til barneskolen, men om å få dem inn på ungdomsskolen.»

Nora Fyles, leder for UNGEI

barn står fortsatt uten skoletilbud, men likevel – det er lov å slenge skolesekken i været og juble.

Verden leser!

Hva har legen skrevet bakpå pilleboksen min? Hva står det i denne kjøpekontrakten? Hvordan skal jeg bruke en mobiltelefon?

Uansett hvor fattig du er og hvor du bor, er du nødt til å forholde deg til skrift. Det er nesten umulig å forestille seg hvordan det er å ikke kunne lese og skrive. Men sannheten er at 15 prosent av den voksne befolkningen på jorden faktisk ikke vet hvordan.

Det høres voldsomt mange ut, men likevel; 85 prosent av oss kan. Det er en økning på nesten ti prosentpoeng fra 1990, attpåtil i en periode da jordens befolkning har økt med 2,1 milliarder.

Afrikas verstinger

Kanskje ikke så overaskende står det dårligst til i Afrika sør for Sahara, hvor land som Tsjad, Benin og Burkina Faso ligger på rundt 40 prosent lesekyndighet. Men også her går utviklingen rette vei. Sør for Sahara kunne 53 prosent lese i 1990, i dag er tallet 59 prosent. Befolkningen har doblet seg i Afrika i det samme tidsrommet.

De virkelig fantastiske tallene finner vi i Latin-Amerika og Asia: Nesten alle landene i Latin-Amerika kan nå skilte med et sted mellom 80 og 100 prosent lesekyndig befolkning. Noen land, som Guatemala og Honduras, har hatt en enorm utvikling fra tall så lave som under femti prosent i 1980. Mange land i Øst- og Sørøst-Asia har også hatt en voldsom utvikling: Kina imponerer mest; fra bare 20 prosent lesekyndige i 1950 til hele 97 prosent i 2015. Thailand, Filippinene og Indonesia har hatt en lignende utvikling.

Jenter erobrer skolen

Stadig flere barn i verden lærer seg å lese og skrive, men fortsatt er det noen som faller utenfor. Men nå er noe i ferd med å skje.

– Da FNs initiativ for jenters utdanning (UNGEI) ble stiftet i 2000, var de fleste barn som ikke gikk på skolen

Etter at FN slo fast at gratis grunnutdanning var en menneskerett i 1949, har skolegang blitt sett på som et helt nødvendig skritt på veien til økonomisk utvikling. Resultatet er at alle piler peker opp; antall mennesker som kan lese og skrive, antall barn på skolen, hvor mange år vi går på skolen, antall lærere – opp, opp, opp.

Foto: Marco Dormino / UN Photo

20 Tema: Framskritt

jenter. Men jenters inntog i skolen siden den gang har vært massiv. Nå handler det ikke lenger om å gi jenter tilgang til barneskolen, men om å få dem inn på ungdomsskolen, fortalte Nora Fyles, lederen for UNGEI til Bistandsaktuelt da hun var på besøk i Norge.

Fra 1999 til i dag har forskjellen mellom jenter og gutters tilgang til utdanning blitt mindre på alle kontinenter. FN kaller jentenes inntog i skolen den aller største suksesshistorien. For 25 år siden i Afrika sør for Sahara var forholdet mellom jenter og gutter på skolen 80-100. I dag er forholdet 90-100. I Sørøst-Asia har den positive endringen vært utrolig rask; fra 75-100 for 25 år siden til 99-100 i dag.

Forskere har studert konsekvensene, og konkluderer med at det lønner seg veldig godt å få jentene fram til tavlen:

■ Etter fullført barneskole, har jenter ti prosent mindre risiko for å føde barn før de fyller 17 år. Med fullført ungdomsskole vil hele 60 prosent færre bli tenåringsmødre.

■ Utdannelse minsker forskjellen mellom menn og kvinner. I Pakistan, for eksempel, tjener kvinner som kun har fullført barneskolen bare omtrent halvparten av hva mennene tjener. Men med ungdomsskole øker de til 70 prosent av mennenes inntekt.

■ Jenter som fullfører barneskolen reduserer risikoen for at deres kommende barn skal dø i fødsel med to tredjedeler. Jenter som fullfører ungdomsskolen reduserer risikoen for at de skal bli giftet bort tidlig med to tredjedeler.

Neste mål: Ungdomsskole

– Nesten alle mål på utvikling har en eller annen tilknytning til jenters utdanning, mener Fyles.

Hun har reist verden rundt i jobben sin og sett selv hva det betyr at jenter får gå på skolen. Skolegangen er med på å endre synet på kvinners plass i samfunnet. Det har vært et kjempe-byks på kort tid, men å få jentene til å fortsette på ungdomsskolen har vist seg vanskeligere.

Ungdomsskolen sammenfaller med puberteten og en strengere kontroll av jenter mange steder. Mange foreldre vil ikke sende jentene på skoler hvor også gutter går. Der det ikke er toaletter synes jentene selv det er ubehagelig å være på skolen,

spesielt når de har mensene. Noen steder blir jentene giftet bort tidlig, de blir gravide og blir holdt hjemme. Andre steder tvinger fattigdommen foreldre til å velge hvem av barna de skal sende på skolen. Ofte er det guttene som vinner plassen.

Men også her er det bevegelse; i 2015 opphevet Malawi 600 000 barneekteskap og sendte jentene tilbake på skolebenken. Flere andre land har gjort lignende vedtak. Bistandsaktuelt intervjuet ei av de malawiske jentene:

– Jeg giftet meg etter at faren min døde i 2010, fordi jeg ikke hadde noen som kunne betale skoleutgiftene mine, og derfor var eneste alternativet å bli gift. Moren og tanten min var med på å bestemme dette, sa Esnart Kawanga (16). Hun var blant dem som fikk bryllupet opphevet og er tilbake på skolebenken.

Hjerner som sirkulerer

Sammenhengen mellom en høyt utdannet befolkning og økonomisk utvikling er ubestridt – i Afrika sør for Sahara har bare fem prosent universitetsutdannelse. I Norge er tallet 30. Men den gode nyheten er at stadig flere faktisk tar høyere utdanning. På verdensbasis vil antallet studenter fordoble seg frem til 2025 – mesteparten av veksten vil skje i utviklingsland. Aller mest i Kina og India, men også i Afrika er det forventet vekst på tre prosent i året.

Det har vært en bekymring lenge at høyt utdannede afrikanere drar fra regionen etter at de er ferdig utdannet. Men nye tall fra World Economic Forum viser at stadig flere afrikanske land klarer å holde på hjernene sine. Det er viktig. Hvis investeringer i utdanning skal lønne seg, er det viktig at kunnskapen ikke forsvinner ut. Best i klassen er Rwanda, Seychellene, Elfenbenskysten, Gambia og Mauritius, ifølge undersøkelsen.

Noen land har begynt å belønne godt utdannede mennesker som kommer hjem igjen. New Partnership for Africa's Development og The Homecoming Revolution er to slike programmer. Flere hundre tusen skal ha returnert, ifølge sistnevnte.

Lærere fra cyberspace

Ny teknologi er i ferd med å endre hele utdanningsbildet i utviklingslandene. I rike land er teknologien et nyttig substitutt, men for de uten

penger, og de som bor langt fra skoler uten muligheten til å flytte, er e-læring forskjellen mellom å ha, eller ikke ha en utdanning: Virtuelle universiteter og ungdomsskoler hvor elevene kan logge inn og få tilgang til alle bøker og artikler de trenger. Direkte tilgang til å chatte med lærere og medelever for å få hjelp til å løse oppgaver. Skolediplomer sendt på mail blir inngangsbilletten i arbeidsmarkedet.

African Virtual University har for eksempel utdannet 64 000 studenter over hele kontinentet. Nett-skolene tilbyr alt fra små kurs i regnskap og mobiltelefon-reparasjoner til hele mastergrader. Afrika har blitt verdens største vekstmarked for e-bøker og andre e-læringsressurser.

Ikke tid til friminutt

Skoleveien er fortsatt lang og kronete. 61 millioner barn står uten skoletilbud, og da snakker vi bare om grunnutdanning. Dette er også barna som er vanskeligst å nå, mange av dem lever i områder med krig og konflikt, og antallet barn på flukt øker. For ikke å snakke om at over 100 millioner barn aldri fullfører grunnutdanningen sin. Og selv om 90 prosent av barna går på skolen, er undervisningen så dårlig at en av tre ikke har lært å lese og skrive selv etter fire år i klasserommet. Så verden har absolutt ikke tid til noe friminutt. Men:

– Det var riktig å fokusere på å få barna på skolen først. I iveren etter å telle elever, tok det for lang tid før vi begynte å jobbe med kvaliteten og læring i klasserommene. Det er fokuset nå, sier Tove Wang, generalsekretær i Redd Barna.

FN gjør mye for å koordinere innsatsen: Tusenårsmålene fra 2000 og de nye Bærekraftmålene fra 2015 har bidratt til å koordinere arbeidet med utdanning mellom myndigheter, organisasjoner og private bidragsytere. Nå stiller verdensorganisasjonen seg nye mål:

FN har regnet seg frem til at det mangler 5 milliarder dollar årlig for å få alle verdens barn på skolen. I tillegg må utviklingslandene selv velge å prioritere utdanning.

PS! Til opplysning for eventuelle pessimister blant leserne: Det var først i 1969 at Norge innførte ni-årig utdanning. I 1970 hadde halvparten av alle nordmenn bare syv år på skolen – og mange gikk på skolen annenhver dag. ■

Sammenhengen mellom en høyt utdannet befolkning og økonomisk utvikling er ubestridt. I Afrika sør for Sahara har bare fem prosent av befolkningen universitetsutdannelse. Til sammenligning er tallet for Norge 30 prosent. Den gode nyheten er at stadig flere nå tar høyere utdanning også i Afrika.

Foto: Marco Dormino / UN Photo

Nepal er på rett vei

I Nepal begynner 96 prosent av alle barna på skolen. Det er nok lærere, nok bøker og skolene har rent drikkevann og toaletter. Nå begynner arbeidet for gjøre kvaliteten på undervisningen i klasserommet bedre.

Av Anne Håskoll-Haugen

DET ER SØNDAG morgen på Nagarjun skole, to timer utenfor hovedstaden Katmandu. Bak høye stabler med bøker står læreren Sudarsha Adhikari med lister over elevene i den ene hånden, og vifter intenst med den andre.

– Trekk dere tilbake, still dere i rekke, alle skal få!

På den andre siden av stabelene presser små kropper i blå skoleuniformer seg på. Skoleåret i Nepal har akkurat begynt, og 22 millioner lærebøker skal ut til landets 34 000 skoler. Nå har de endelig ankommet Nagarjun, en uke for sent. Sudarsha forsøker å gi riktige bøker til rett elev. Det hadde gått fint, om de bare hadde klart å vente på tur.

– Skolen fungerer godt. Dette er en offentlig skole med nesten 400 elever og 18 lærere, alle med godkjent utdannelse og lang erfaring. Stadig færre må gå skoleår om igjen, og flere elever står på avgangseksamen etter 10. klasse, forteller rektor Proburan Nepal, mens han ser fornøyd utover skolegården.

Fornøyd med skolen

Nepal har hatt offentlig skoletilbud siden 1951. Den gang var det bare fem prosent i landet som kunne lese og skrive. I dag har andelen i befolkningen vokst til over 60 prosent. Og ser man på de yngste er det enda mer kunnskap i sikte. I 2013 begynte

96 prosent av alle nepalske barn på skolen.

Nagarjun skole åpnet i 1962, og er typisk for de offentlige skolene i Katmandu-dalen. Barna her kommer fra fattige jordbruker- og arbeiderfamilier. Sannsynligheten for at foreldrene har lite eller ingen skolegang er stor. Rektor forteller at rundt 25 prosent av elevene får utdanningsstipend fra myndighetene til skoleavgift, kladdebøker og uniformer. Dette er et tilbud fra myndighetene til de aller fattigste elevene.

For fire måneder siden fikk skolen rent drikkevann. Og for noen år tilbake fikk den også separate toaletter for jenter og gutter. Det har vært et viktig mål for nepalske myndigheter. Det er også helt i tråd med internasjonale råd for å sikre at barna, spesielt jentene, fortsetter på skolen når de kommer i puberteten.

– Det finnes dårligere skoler, spesielt lenger vekk fra Katmandu. Men alle lærere har godkjent utdannelse, får god lønn, tilbud om etterutdanning og pensjon. Skolen er en trygg arbeidsplass. Likevel har det spredd seg en myte om at den offentlige skolen er dårlig. Derfor mister vi stadig flere elever til de private skolene, sier Nepal.

Fra seks til åtte år

Også nepalske myndigheter mener mye er oppnådd.

– Vi jobber med å utvide den obligatoriske skolegangen fra seks til åtte år. Storsatsning på førskole har ført til at 56 prosent av barna har et tilbud. Men jeg innrømmer at vi ikke er fornøyd med kvaliteten. Vi har 34 000 offentlige grunnskoler i dette landet, og det er stor forskjell på dem, sier Mahashram Sharma, ekspedisjonssjef i utdanningsdepartementet.

Nepal ligger på 134. plass på FNs utdanningsrangering. Bare 28 prosent av befolkningen har fullført ungdomsskolen. Nepal er ett av landene som mottar mest utdanningsbistand fra Norge.

Offentlige skoler

På et jordgulv, under blikktak med en enslig pære i taket, forsøker ni år gamle Dolma å finne frem bøkene sine i mørket. Storebroren på 13 står i skoleuniform og skynder på henne. Det lille huset har bare ett rom og ligger i et slumområde ved flyplassen i Katmandu. Her er det ikke vann, ingen kloakk og husene er bygget av sandsekker og bølgeblikk.

– Vi bruker nesten alle pengene vi har på skole. Mannen min er sherpa og guider turister til Mount Everest, sier Yange, moren til Dolma.

Hun sier det er en offentlig skole rett rundt hjørnet, men at barna masser om å få gå på privatskole fordi de underviser på engelsk der. Rundt 2000 rupies (140 kroner) betaler hun

per barn i måneden. Kladdebøker, transport og innskrivningsavgift kommer i tillegg.

Vi møter en rektor på den offentlige skolen i landsbyen Kabre. Han har heller ikke latt seg skremme av privatskolen som åpnet ved siden av for to år siden.

– Mange av elevene forsvant først til den private skolen. Men etter hvert spredde ryktet seg om at vår skole var bedre. Vi har gjort mange ting for å forbedre kvaliteten, og elevene strømmer tilbake til oss. Til slutt måtte den private skolen stenge fordi de ikke tjente nok, sier han med dårlig skjult stolthet.

Kvalitetsprogram

Skolen er med i Redd Barnas kvalitetsprogram; Quality Learning Environment. Det er en metode Internasjonale Redd Barna har utviklet for å måle hva som er gode læringsmiljøer og hvordan skape dem. En viktig del av metoden er å involvere lærere, elever og foreldre i å evaluere sin egen skole, og selv legge en plan for hvordan den kan forbedres.

– Målet er at lokalsamfunnet skal få eierskap til skolen, og ta medansvar for barnas utdannelse, sier Pashupati Sapkota, som leder utdanningsseksjonen i Redd Barna Nepal. ■

Denne reportasjen sto første gang på trykk i Bistandsaktuelt i mai 2014.

22 Tema: Framskritt

«...den fredeligste tid i menneskeh

Vi pepres med nyheter om terror og krig. Men er «alt» egentlig så ille? **Av Espen Røst**

For den enkelte innbygger på jorda har det aldri vært så liten sjanse for å bli utsatt for vold og krig som nå. I noen få land opplever mange mennesker nå grusomme volds- og terrorhandlinger, men dette gjelder bare en ørliten del av jordas befolkning, sier Erik Solheim til Bistandsaktuelt.

Den tidligere lederen i OECDs utviklingskomité (nå FNs miljøsjef, journ.anm.) vektlegger betydningen av fred og stabilitet som grunnlag for å skape utvikling i fattige land.

I boka *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined* argumenterer Steven Pinker for at «vår tid er den fredeligste i menneskehetens historie». Selv om de blodige krigene i Midtøsten har tatt flere hundre tusen menneskeliv, gir professoren gyldige beskrivelser av de lange historiske linjene:

Stammekriger var ni ganger så dødelig som krig og folkemord i det 20. århundre, og frekvensen av mord i middelalderens Europa var mer enn tretti ganger hva den er i dag. Krieger mellom utviklede land har

forsvunnet, og selv i utviklingsland dreper krig bare en brøkdel av menneskene de gjorde for kun noen tiår siden, hevder Pinker og viser til en fremvekst av fungerende stater, utvikling innen utdanning og en global samhandling som årsaker for en fredeligere verden.

– Bruk suksesshistoriene

Erik Solheim er enig med Pinker i at vi lever i en fredeligere verden. At for brorparten av verdens befolkning, var sjansen for å dø av vold før, mange ganger så stor som nå.

– Og det er stikk i strid med hva folk tror. Men man trenger ikke gå så langt tilbake i tid som til middelalderen for å finne endringer: Både Koreakrigen

og Vietnamkrigen drepte ti ganger så mange som krigen i Syria. Det er forferdelig det som skjer nå, men vi må huske på at verden aldri har vært mer fredelig. Nettopp derfor må vi se til suksesshistoriene og lære av dem, sier Solheim.

«Det som er tydeligst i det 21. århundre er fraværet av stor-skala krig mellom land», heter det i artikkelen «Armed conflicts, 1946-2014» publisert i anerkjente *Journal of Peace Research*:

«Sammenlignet med de store krigen i det 20. århundre, var antall døde forårsaket av væpnede konflikter i 2014 relativt lav». Sammenligner man det uhyrlige folkemordet i Rwanda, våren og forsommeren 1994, med de voldsomme overgrepene i Syria, er

Erik Solheim, tidligere leder i OECDs utviklingskomité.

Foto: Espen Røst

Colombia er det seneste eksempelet på at vi lever i en fredeligere verden. FARC-geriljasoldater er i ferd med å legge ned våpnene etter mer enn 50 års borgerkrig. Her er noen av dem med uniform – og i sivil. Øverst fra venstre; Carolina (18), Mayerli (18), Marcela (28) og Yiseth (18). De drømmer alle om et sivil liv etter fredsavtalen. – Jeg vil gjerne studere til å bli sykepleier, forteller Mayerli til nyhetsbyrået AP. Foto: Fernando Vergara / AP / NTB Scanpix

etens historie»»

trenden den samme.

Forskerne fra Konfliktprosjektet ved Uppsala Universitet konstaterer likevel en liten økning og registrerte 40 konflikter i 2014 (tre flere enn året før). Samtidig fremheves det at det kun var én slik konflikt mellom land. De resterende 39, var interne konflikter. «13 av disse ble internasjonaliserte ved at en eller flere stater bidro med tropper på en eller begge sider», heter det i artikkelen som påpeker at borgerkrigen i Syria var spesielt intens.

Samtidig fastslås det at det har vært «en positiv trend» med flere fredsavtaler signert de siste årene. Våpenhvileavtaler som den i Colombia og den i Myanmar. Begge borgerkriger som varte i mér en femti år, der en skjør fred nå skaper litt mer fremtidshåp.

– Må stoppe volden

Ifølge Verdensbanken er fattigdom og ulikhet en av de virkelige store drivere bak vår tids konflikter. I et notat peker banken på at nesten halvparten av verdens fattige er forventet å leve i «sårbare stater» eller i konfliktland innen 2030. Erik Solheim mener vold er en absolutt hemske for videre utvikling.

– Det er ingen som vil bygge en skole dersom man vet at den skal brennes ned i morgen. Krig er ødeleggende i nuet og i framtida. Derfor er første skritt for utvikling å stoppe volden, sier Solheim. ■

(En lengre versjon av denne artikkelen har tidligere stått på trykk i Bistandsaktuelt nr. 1 2016.)

To av tre land sier nei til dødsstraff

To av tre land i verden har nå avskaffet dødsstraff. Nye land kommer stadig til. **Av Asle Olav Rønning**

Aldri har så mange land sagt nei til dødsstraff som nå. Et stort flertall av verdens land henretter ikke egne borgere. Malaysia er et av landene som har dødsstraff i lovene sine, men som kan være på gli.

– Vi går i riktig retning, men det går svært sakte, sier Shamini Darshni, direktør for Amnesty International i Malaysia.

Amnesty International arbeider for å avskaffe dødsstraff i alle land. Darshni deltok tidligere i år på en verdenskonferanse mot dødsstraff, arrangert i Oslo.

På kongressen varslet representanter for Malaysias myndigheter at landet vurderer å endre sin straffelov slik at dødsstraff ikke lenger er eneste alternativ for noen typer forbrytelser. Det kan være første skritt mot mer omfattende endringer.

Tre versting-land

Ved utgangen av 2015 hadde 102 land avskaffet dødsstraff, ifølge tall fra Amnesty. I tillegg til disse kommer seks land som har et lovverk som åpner for dødsstraff, men kun i krigstid eller for forbrytelser under ekstraordinære omstendigheter.

Ytterligere 32 land har dødsstraff i lovene sine, men har ikke iverksatt dødsdommer på minst ti år.

Selv om antallet land som bruker denne straffemetoden går ned, økte likevel antall henrettelser i verden fjor. Amnesty International melder om 1634 henrettelser i 2015. Dette er

det høyeste tallet på 25 år.

Bakgrunnen er at et fåtall land er svært aktive i å utføre henrettelser. Iran, Pakistan og Saudi-Arabia sto for 89 prosent av det globale antallet. Antall henrettelser utført i Kina, der det mangler gode data, er ikke inkludert i tallene.

Guinea sa nei

– Trenden går helt klart i retning avskaffelse av dødsstraff, mener Raphaël Chenuil-Hazan, leder av organisasjonen Together Against the Death Penalty.

Guinea i Vest-Afrika tok i juli skrittet fullt ut. Da vedtok parlamentet ny straffelov der dødsstraff ikke lenger inngår. Guinea hadde i praksis ikke utført henrettelser siden 2002. Øystaten Nauru i Stillehavet gjorde det samme tidligere i år, og Mongolia skal slå følge i løpet av 2016.

I 2014 stemte 117 land, et rekordhøyt antall, i FN's hovedforsamling for et globalt moratorium (midlertidig stans) for dødsstraff. Tilsvarende ikke-bindende resolusjoner ble vedtatt i 2007, 2008, 2010 og 2012, og antall land som har stemt for har økt hver gang. ■

Shamini Darshni leder Amnesty International i Malaysia. Foto: Asle Olav Rønning

Kvinner prioriteres i Colombia

Den ferske norsk-støttede fredsavtalen mellom regjeringen i Colombia og FARC-geriljaen gir spesielle garantier til kvinner. Avtalen garanterer blant annet at kvinner skal ha samme rettigheter som menn til å eie jord. Det vil også bli etablert en kommisjon som undersøker omfanget av seksuell vold mot kvinner i løpet av den

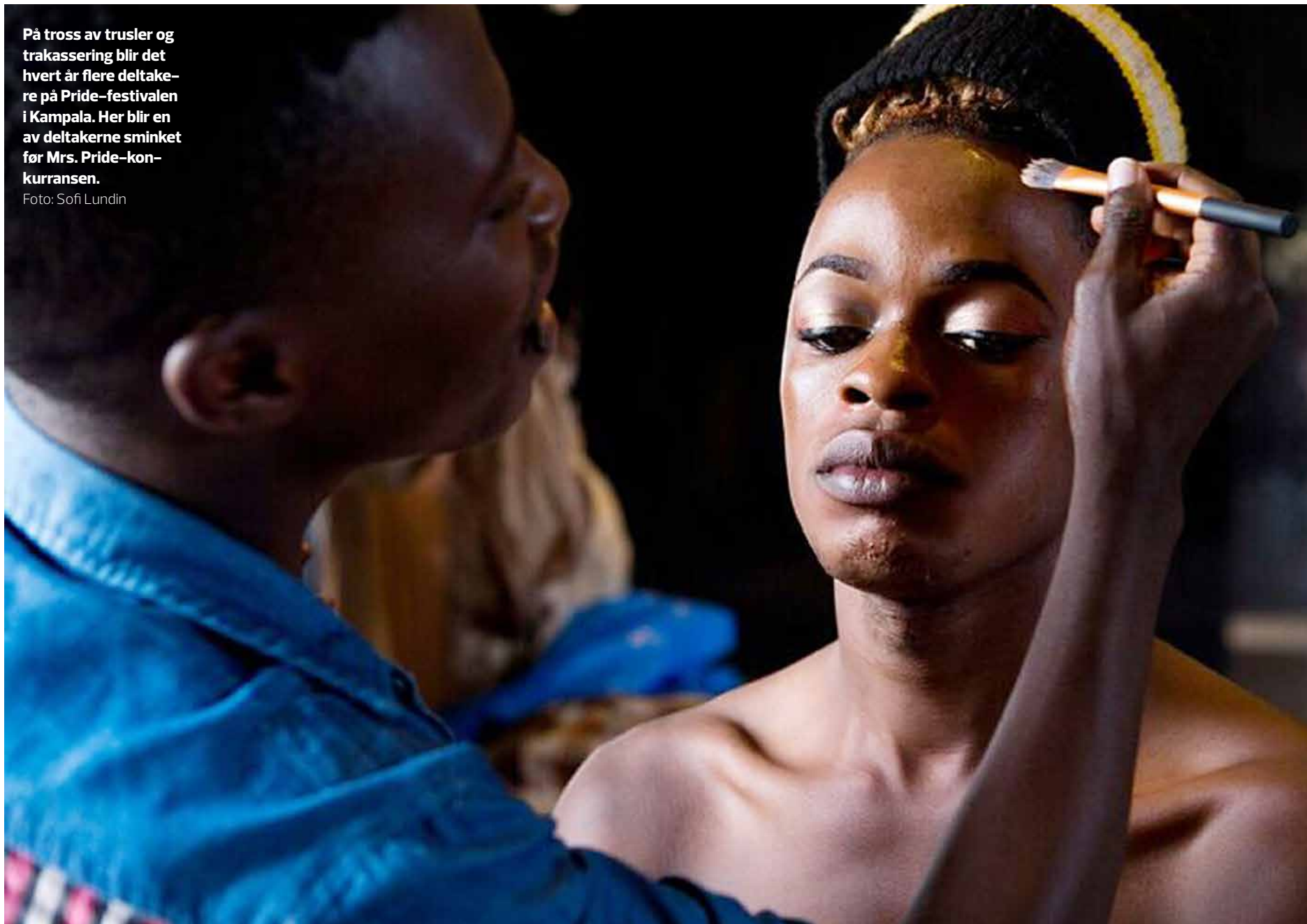
lange konflikten i Colombia.

– Volden som kvinner er blitt utsatt for, og særlig seksuell vold, er ikke blitt feid under teppet. At kvinnelige ofre skal få rettferdighet er blitt gjort til en prioritet. Det er historisk, sa leder av UN Women Phumzile Mlambo-Ngcuka i en kommentar til BBC. ■

24 Tema: Framskritt

På tross av trusler og trakassering blir det hvert år flere deltakere på Pride-festivalen i Kampala. Her blir en av deltakerne sminket for Mrs. Pride-konkurransen.

Foto: Sofi Lundin

Ugandas seksuelle minoriteter:

Vinner fram med å en

I skyggen av vold og trusler mot homofile i Uganda jobber modige aktivister for åpenhet og inkludering. Arbeidet fører sakte, men sikkert til endring.

Av Sofi Lundin

I februar 2014 signerte president Museveni den kontroversielle anti-homoloven som innebar at LHBTI-personer risikerte livstidsfengsel. Mens kristne sekter inviterte skolebarn til fest rundt om i landet for å feire presidentens signering, raste vesten over vedtaket. Sanksjoner mot Uganda ble innført og bistandsmidler ble trukket tilbake.

– Det Museveni gjør – gjennom å utstede en lov som innebærer livsvarig fengsel for homofil aktivitet, er å bryte mot de grunnleggende menneskerettighetene. Nå velger Norge å tilbakeholde 50 millioner kroner, her går grensen, sa utenriksminister Børge Brende i et intervju til NRK da lovforslaget ble vedtatt.

Jobbet i kulissene

I Uganda jobbet menneskerettighetsaktivister på spreng. Advokat Joanne Nanyange ved «Human Rights Awareness and Promotion Forum»

(HRAPF), jobbet for å bevise at vedtaket stred mot grunnloven. Organisasjonen HRAPF er en av to som tilbyr rettshjelp til LHBTI-personer i landet.

– Det var en forferdelig tid. Vi jobbet døgnet rundt helt frem til dagen da loven ble trukket tilbake. Det var en stor seier for oss, og en politisk fiasko for myndighetene, sier Nanyange.

Fire måneder etter presidentens signering ble vedtaket opphevet av landets grunnlovsdomstol, som viste til at det hadde vært for få parlamentarikere til stede i nasjonalforsamlin-

«Loven ga oppmerksomhet til kampen vi fører.»

Shawn Mugisha (30)

gen under avstemningen.

Ugandas seksuelle minoriteter hadde i mellomtida opplevd politiarrester, vold, jobboppsigelser og «outing» i media. Flere hundre LHBTI-personer hadde forlatt landet i frykt for trakassering og overgrep. Dette var blant konsekvensene av loven presidenten hadde godkjent.

Men de som ble igjen, har ført kampen mot diskriminering – for frihet – videre. Ikke uten frykt, men med et bevisst mål om å skape endring.

Skapte oppmerksomhet

Rettighetsorganisasjonen HRAPF har et 20-talls rådgivere som gir rettshjelp og driver opplysningsarbeid rundt om i landet. Shawn Mugisha (30) jobbet for organisasjonen i tre år før han startet sitt eget hjelpesenter. Mens kameratene hans forlot landet, valgte han å bli.

– Loven ga oppmerksomhet til kampen vi fører, og mange fikk opp øynene for hva LHBTI betyr. Den ga meg mulighet til å drive seriøs aktivisme, sier Mugisha.

Det negative bildet av Uganda som ofte kommer frem i media er han uenig i.

– Selvfølgelig har vi utfordringer, men hvorfor er det aldri noen som ser de fremskritt som blir gjort? At LHBTI-personer idag får rettshjelp og gratis helsetjenester fortjener å nevnes, sier han.

Ikke-diskriminerende helse

Ice breaker Uganda er én av over 40 organisasjoner som jobber for seksuelle minoriteters rettigheter. I 2012 startet de landets første LHBT-klinikk som gir gratis helsetjenester til personer i miljøet. Via et samarbeid med en annen organisasjon når klinikken i dag ut til folk over store deler av landet via ambulerende helseteam.

– Vi jobber bevisst med å inkludere myndighetene i arbeidet. Å skape en bru mellom miljøet og helsesektoren er veien å gå for ikke-diskriminerende helsetjenester, sier Brant Luswata (24), som driver klinikken. Arbeidet synliggjør seksuelle minoriteter og motarbeider diskriminering.

– De færreste i helsesektoren har hørt om LHBTI før vi kommer og forteller om utfordringene folk lever med. Arbeidet er krevende, men vi gjør framsteg. Vi har nådd ut til flere tusen siden starten, sier Luswata.

Maria Nantale mistet jobben som ingeniør etter å ha blitt offentlig eksponert. Nå har hun startet sin egen aktivistorganisasjon.

«John» arbeider mot diskriminering av seksuelle minoriteter i helsevesenet. – Vi opplever økende aksept, forteller han.

dre holdninger

Økt aksept

Flere organisasjoner driver lignende helsearbeid. FARUG, som er en av de første LHBTI-organisasjonene i Uganda, er en av dem. «John», som ikke ønsker å oppgi sitt egentlige navn, jobber med helseopplysning i organisasjonen.

– Målet er en ikke-diskriminerende helsesektor. Da vi innkalte til møter med helsepersonell i begynnelsen, var det mange som forlot lokalet. Idag har vi skapt viktige relasjoner som har ledet til større aksept, forteller «John».

Han er en transseksuell mann som er åpen om sin legning. Identiteten hans er et verktøy for å skape endring i jobben.

– Jeg forteller aldri med en gang at jeg ikke er født mann. Da er det umulig å nå frem med budskapet og skape relasjoner. Men så snart jeg har vunnet folks tillit, åpner jeg opp og sier det som det er, sier «John».

Gründer-kurs

Maria Nantale (30) kommer fra byen Mbale, på grensen til Kenya i øst. Hun er utdannet ingeniør og mistet jobben da media trykket bilder av henne i forbindelse med at antihomoloven

ble en realitet. Situasjonen fikk henne til å starte organisasjonen «Eastern Region Women's Empowerment Organisation» (ERWEO) som fokuserer på helsetjenester og kurs i gründervirksomhet.

– Én ting er å drive aktivisme i Kampala. Her i øst er folk bundne av tradisjon og religion på en helt annen måte. Behovet for opplysning er enormt, sier Nantale.

– I begynnelsen da jeg innkalte til møter var det få som kom. De trodde at jeg hadde en skjult agenda. Nå er det fulle lokaler og jeg føler at det jeg gjør virkelig har gjort en forskjell for folk, sier Nantale.

– Et tilbakeslag

Folk fra både Kongo, Burundi og Kenya var tilstede da årets største Pride-fest ble holdt i sentrale Kampala. Lokallet var fullt av festglade deltakere da Mr. og Miss Pride 2016/2017 skulle kåres. Antallet Pride-deltakere har økt raskt de senere årene.

Men rundt klokken 23 blir festen avbrutt av politiet. Folk blir arrestert og flere blir fysisk skadd. Politiet kalte festen for «homobryllup», noe som er uforenelig med ugandisk lov. Etterpå endret de mening og sa at det

ikke var søkt om noen tillatelse for å ha festen.

Dagen etter hadde en av Ugandas mest kjente menneskerettighetsadvokater møte med etikk- og integritetsminister Simon Lokodo, for å diskutere hendelsen. I en pressemelding etter møtet uttalte ministeren at vanlige folk kan mobiliseres for å forsvare de moralske verdiene, og at deltakere som blir angrepet av folkemengden får stå til ansvar selv.

For frihet – rettens vei

Det har lenge gått rykter om at myndighetene planlegger en ny antihomolov. Et lovforslag er blitt lekket ut, men ingen parlamentarikere har foreløpig stilt seg bak forslaget.

«Prohibition of the Promotion of Unnatural Sexual Offences Bill» er overskriften på forslaget. Det vil i hovedsak slå ned på organisasjoner og enkeltindivider som jobber for å hjelpe seksuelle minoriteter.

Nå jobber advokat Nanyange og andre ved rettshjelpsorganisasjonen med å hindre at en ny lov blir virkelighet. De arbeider for å bevise at en kriminalisering av homoseksualitet er et brudd på lovverket, ikke bare i Uganda, men i hele Øst-Afrika.

– Østafrikanske land har en felles lovgivning som inneholder en rekke prinsipper som alle land må følge. Å fremme menneskerettigheter til enhver tid er en av grunnprinsippene. «Anti Homosexuality Act» fra 2014 strider mot paragrafer i denne loven. Klarer vi å overbevise domstolen vil det bety slutten for lover som denne i hele Øst-Afrika. Den seieren tar vi gjerne, sier Nanyange. ■

Norsk støtte

Utenriksdepartementet (UD) har støttet rettighetsarbeidet til det ugandiske LHBTI-miljøet i en årrekke.

Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (FRI) i Norge har støttet tiltak som sikkerhetsopplæring og beskyttelse av menneskerettighetsforvarere.

Seksuelle minoriteters rettigheter er et sentralt tema i dialogen med ugandiske myndigheter. Norge leder i år en gruppe av land som jobber med menneskerettigheter og godt styresett i Uganda.

26 Tema: Framskritt

Det fattige Bangladesh er på vei opp og fram. Tross sine mange problemer, som dårlig styresett og årlige mennesker har de siste tiårene fått høyere levestandard, bedre utdanningsnivå og et styrket helsevesen.

Foreldrenes slit gir barna et bedre liv

Jhuma Akter går 8–9 timer på skole hver dag. 14-åringen elsker samfunnsfag og vil bli politikvinne. Da moren var på samme alder, var hun allerede gravid – og skolen hadde hun for lengst sluttet på. **Av Tor Aksel Bolle (tekst) og GMB Akash (foto), i Dhaka**

naturkatastrofer, har landet hatt høy økonomisk vekst gjennom mange år. Millioner av hardt arbeidende Vi har møtt to familier som begge har tatt «klassereisen», fra dyp fattigdom til bedre kår.

Det ligger et bløtt morgenlys over Dhaka, millionbyen ved Burigangas bredder. Gatene, som snart kommer til å være et larmende kaos av mennesker, biler, busser og sykkeldrosjer, er ennå stille. Her og der ligger folk og sover på fortauet. Noen tar morgenstellet, mens rickshawsyklistene allerede er ute og venter på sine første kunder. De står i små klynger og røyker.

Hovedstadens millioner av kjøpmenn, sjåførere og arbeidsfolk mander seg opp til nok en lang og hard arbeidsdag. Blant disse hverdagens slitere er også Sheuli Begum. Som vanlig har 38-åringen stått opp først. Listet seg ut av sengen hvor mannen og de to yngste barna fortsatt sover. Tent opp noen kvister i steinovnen. Kokt te og forberedt litt ris og linser.

Siden det er ramadan, lar Sheuli de andre sove litt lenger enn vanlig. Hun tusler ut via den trange passasjen mellom familiens hus og nabohuset. Låser opp hengelåsen som holder den grønne lemme foran huset på plass. Dermed er familiens levebrød – butikken – åpen. Og Sheulis arbeidsdag i gang.

– Bra nabolag

Sheuli, mannen Khabin Uddin (45) datteren Jhuma Akter (14) og sønnen Siam (10) bor i bydelen Keranigonj i Dhaka. Selv om boligstandarden er svært enkel, er den litt bedre enn i Dhakas slumområder. Keranigonj er ikke en slum, understreker hun. Bydelen hun bor i er et «område for arbeidsfolk». Falleferdige skur laget av treplanker og plastpresenninger ligger vegg i vegg med mer solide «hus» som har murfundament og blikktak. De fleste boligene har ett eller to rom.

Innimellom er det murbygninger på flere etasjer. Trange smug og smale gater går på kryss og tvers. For en som ikke er kjent føles det som man går rundt i en labyrint. Te-kiosker og butikker og små verksteder ligger tett i tett. Det lukter matlaging, kloakk og kjemikalier.

Knappe 100 meter fra butikken til Sheuli Begum og familien flyter elva Buriganga bred og brun forbi. På elvebredden ligger store skip som strandede hvaler. Driftige arbeidsfolk hamrer, banker og sveiser. Reparasjon og vedlikehold av båter gir levebrød for mange, på samme måte som området tekstilfabrikker.

– Nabolaget er bra. Det er mange muligheter her, man kan alltid finne arbeid hvis man vil. Folk som bor her er stort sett skikkelige og vennlige. Samtidig er det mye forurensning og en del kriminalitet, sier Sheuli. Hun er en lavmælt dame, men hun har bestemte meninger. Og det er tydelig at hun er sjefen i familien.

Måtte flytte til Dhaka

Sittende på krakken bak disken i den lille butikken forteller Sheuli

«Vi har allerede begynt å spare til utdannelsen hennes. Vi skal støtte både sønnen og datteren vår.»

Sheuli Begum.

28 Tema: Framskritt

Sheuli Begum tar imot betaling fra en kunde. Den lille butikken gir familien en liten, men sikker inntekt.

om livet sitt.

Hun ble født på landsbygda, et stykke utenfor Bangladesh' tredje største by, Khulna. Som millioner av andre jenter i Bangladesh vokste hun opp i en fattig familie. Det var far, mor og seks barn. Faren jobbet på en mølle og var familiens hovedforsørger. Da hun var sju døde han i en ulykke. Med ett sto familien på bar bakke. De hadde verken sparepenger eller slektninger som kunne forsørge dem. Eide ikke jord. Den eneste muligheten Sheulis mor kunne se var å ta med seg de seks ungene og flytte til Dhaka.

– Vi hadde ingenting da vi kom til hit. Ikke penger, ikke jobb, ikke eiendeler. Det var en tung tid, forteller hun.

Familien levde nærmest fra hånd til munn. Skolegang ble det lite av. Moren bestemte seg for å gifte henne bort, så fort det var mulig. Etter en del forhandlinger giftet Sheuli seg med Khabin Uddin.

Hun var 13. Han var født i Dhaka, og selv om familien hans også var fattig så hadde det de litt mer å rutte med enn Sheulis familie. Det unge paret flyttet inn hos hans familie og fikk ganske raskt en datter.

Mens Sheuli var hjemme og tok seg av barnet, begynte mannen hennes å forsørge familien ved å selge fisk. Hver natt sto Khabin opp klokka fire og dro av gårde til et stort fiskemarked en drøy time unna. Der kjøpte han litt fisk, som han bar tilbake og solgte på markedet like ved der de bodde.

Fiskehandelen ga et lite overskudd hver dag, nok til at familien klarte seg. Etter hvert kunne han kjøpe mer fisk. Gradvis fikk den lille familien det bedre.

– Siden jeg solgte all fisken i løpet av formiddagen, kunne jeg jobbe med andre ting på ettermiddagen. Vi fikk råd til å kjøpe et par sykler som jeg leide ut. Det ga oss en tilleggsinntekt, forteller Khabin.

Sårbare

Etter noen år fikk de en datter til. De bodde fortsatt sammen med hans familie. Men det så lysere ut nå. De hadde lagt seg opp litt sparepenger. Khabin byttet bransje. Han begynte å kjøpe metallskrap, plast og annet avfall fra båtverftene i området. Dette solgte han til fabrikker som resirkulerte avfallet. Det er en ganske vanlig gjeskjeft i Keronigonj, og Khabin jobbet hardt.

– Dette var veldig gode tider for familien. Med en kombinasjon av lån og sparepenger kunne kjøpe huset de nå bor i. De sparte opp nok til at de kunne begynne å låne bort små summer. Tanken var å tjene penger på utlån. Og for første gang kunne de unne seg litt ekstra. En farge-tv. En ny kommode.

Men så skar alt seg for Khabins utlånsvirksomhet. Flere av låntagerne forsvant uten å betale tilbake. Mer skulle det ikke til for at Sheuli og Khabin var nær ved å miste alt de hadde jobbet og slitt for. Det lille de hadde spart opp var borte. Som så mange andre familie som har klart å slite seg ut av seg den mest brutale fattigdommen er de sårbare. De har ikke noe sikkerhetsnett. Sykdom, en ulykke eller noen annet uforutsett kan få dramatiske konsekvenser.

Ett måltid om dagen

– Noen dager hadde vi kun råd til ett måltid og barna gråt fordi de var sultne.

Vi måtte ta vår eldstedatter på 18 ut av skolen og gifte henne bort. Det kommer jeg aldri til å komme over, sier Sheuli.

Med litt hjelp fra storfamilien og gjennom hardt arbeid klarte de nøy-sommelig å stabilisere situasjonen. Sheuli hadde lenge tenkt at det kunne vært lurt å starte en butikk. De lånte rundt 50 000 taka, drøyt 5000 norske kroner, av en lokal utlåner for å starte butikken. De kjøpte et kjøleskap på avbetaling – en stor og risikabel investering på over 30 000 taka. Men Sheuli hadde regnet på det. Hun var sikker på at salget av kald drikke, is og melk ville gjøre at kjøleskapet var god business.

Og hun hadde rett. Det store blå kjøleskapet som står og durer i det ene hjørnet av den lille butikken har gitt deres butikk en konkurransefordel, og de har ingen problemer med månedlige avbetalingen på 2000 taka. Familien er nå tilbake på omtrent den levestandarden de hadde da utlånsvirksomheten skar seg.

Har mye

For nordmenn vil nok måten de lever på virke svært så fattigslig. Vi ville kalt huset de bor i et skur. De har to rom, men bruker kun det ene fordi planen er å leie ut det andre. Det ene rommet er både stue og soverom, og senga som alle sover i tar mesteparten av plassen. Klær, kokekar og andre eiendeler er stablet i hyller langs den ene veggen. Kjøkkenet er kun et bittelite rom med åpen ild og toalettet et hull i bakken.

Inntektene fra butikken er på et sted mellom 15-20 000 taka i måneden, 1500 – 2000 kroner. Det skal betale for mat, strøm, klær, skole for barna og andre utgifter.

Men samtidig: Huset er solid og holder vannet ute selv under de verste regnperiodene. De er sunne og friske. Familien spiser 3 måltider hver dag, alltid med kjøtt eller fisk til middag. De har elektrisitet. En vifte holder temperaturen nede og myggen borte.

Om kveldene samles familien foran en Samsung farge-tv. Aller best liker de å se hindifilmer, de har over femti kanaler så de finner alltid en film. Noen ganger får Siam mast seg til å se en Barcelona-kamp med favorittspilleren Neymar. Ofte koser de seg med noe kveldssnacks som de har kjøpt i nærheten. Barna har godt med klær og skoleutstyr. Familien har to mobiltelefoner som barna liker å spille på og som de voksne bruker til å holde kontakten med familien.

Og ikke minst; familien har tro på framtida.

– Det er fortsatt mange bekymringer og hver våkne time tenker jeg på hvordan vi skal få alt til å gå rundt.

« Det er fortsatt mange bekymringer, og hver våkne time tenker jeg på hvordan vi skal få alt til å gå rundt. Men selv om vi har hatt motgang, så har vi det mye, mye bedre enn før. »

**Sheuli Begum (38),
kiosk-eier og mor**

Det er ramadan. Sheuli Begum, mannen Khabin Uddin, datteren Jhuma Akter og sønnen Siam ber før kveldsmåltidet, etter en lang dags faste.

Men selv om vi har hatt motgang så har vi det mye, mye bedre enn før. Og jeg tror vi kommer til å fortsette å få det bedre, sier Sheuli.

Utdannelse viktig

Klokka er blitt halv fire og datteren Jhuma gjør seg klar til ettermiddagsundervisningen. 14-åringen tar på seg et mørkt, elegant sjal, roper «ha det» til moren og broren – og går ut i det trange smuget utenfor. Etter å ha spasert gjennom labyrinten av smug og gater i et kvarters tid svinger hun inn en sliten murbygning, går ned en trapp og inn i et grønt lite rom. 5-6 klassevenninner sitter allerede og venter. Her har Jhuma 3-4 timer med ekstraundervisning, etter den vanlige skolen, hver eneste dag. Språk, matematikk og samfunnsfag – som er det faget hun liker aller best.

Sheuli måtte slutte på skolen da hun var 11-12 år.

Datteren Jhuma og sønnen Siam vokser opp med helt andre muligheter. De går på vanlig skole fra 9 til 14. Deretter er det kveldsundervisning for Jhuma, hver ukedag fra 16-19.

– Jeg vil bli politi, det er mange som behandler folk dårlig og prøver å lure dem. Jeg vil beskytte dem sier 14-åringen.

Moren ler litt og rister på hodet når hun hører datteren fortelle om sitt yrkesvalg

– Politikvinne i Bangladesh? Det blir ikke lett. Men vi vil støtte henne og vi har allerede begynt å spare til at hun skal gå videregående. Hun skal ikke gifte seg før hun er minst tjue, hun kan gjerne vente lenger. Hun skal ta utdanning. Siam også. ■

– Veksten har inkludert de fattige

BANGLADESH BLE SELVSTENDIG i 1971 etter en blodig borgerkrig med Pakistan. Infrastrukturen var rasert, befolkningen var fattig, korrupsjonen utbredt, og naturkatastrofer et kjempeproblem. To år etter selvstendigheten døde ca 1,5 millioner mennesker i en sultkatastrofe. Henry Kissinger kalte landet «a basket case» – et håpløst tilfelle.

Men bangladesherne har snudd det.

FN oppsummerte i 2015 at Bangladesh har hatt «enestående framgang» i forhold til tusenårsmålene. Fremskrittene innen utdanning, særlig for jenter er «oppsiktsvekkende», ifølge rapporten. Barnedødeligheten har rast, blant annet takket være omfattende vaksineringsprogrammer. I 1990 var forventet levealder 59 år, i 2010 var den økt til 69. Bangladesh har ifølge The Economist «made some of the biggest gains in the basic conditions in peoples lives ever seen anywhere».

Iffath Sharif er programsjef for Verdensbanken i Bangladesh. I en epost til Bistandsaktuelt peker hun på en rekke årsaker til fram-

Iffath Sharif, programsjef.

Foto: World Bank

Arne Wiig, forskningsleder.

Foto: CMI

gangen. Sharif understreker at et helt sentralt trekk ved i utviklingen i Bangladesh har vært det mangfoldet av ulike aktører som har deltatt i utviklingsarbeidet: staten, organisasjoner mikrofinansinstitusjoner, næringslivet og de fattige selv.

– Alle har vært innovative, villige til å eksperimentere og skalere opp når ting har fungert godt, skriver Sharif.

Verdensbankøkonomen peker på 8 sentrale punkter:

- Effektiv katastrofeberedskap
- Vektlegging av matsikkerhet og grønn revolusjon
- Utbyggingen av veier på landsbygda
- Storskala familieplanleggingsprogram
- Stor vekst i tekstilindustrien
- Vekst i overføringer fra bangladeshere i utlandet
- Satsing på kvinners rettigheter

Arne Wiig er forskningsleder ved CMI og har jobbet i og med Bangladesh siden slutten av 1980-tallet. Wiig peker på mange av de samme forklaringene som Sharif, blant an-

net inkluderende vekst og den sterke vektlegging av landbruket.

– Bangladesh har hatt en økonomisk vekst på rundt 6 prosent i mange år og denne veksten har også kommet de mange fattige til gode. Utviklingen i jordbruket har være veldig viktig. Grønn revolusjon og ny teknologi har hatt store ringvirkninger, sier Wiig.

I likhet med Sharif peker Wiig også på betydningen av sivilsamfunnet.

– Organisasjoner som for eksempel BRAC har utvilsomt bidratt sterkt til å forbedre situasjonen for de fattige og til den positive utviklingen, sier Wiig.

Han understreker at Bangladesh fortsatt står overfor viktige utfordringer som politisk uro, polarisering, korrupsjon og terrorfrykt.

– Alt dette kan vanskeliggjøre fortsatt fattigdomsbekjempelse og i verste fall bidra til en destabilisering i regionen. En ser eksempelvis tegn på at investeringene i landet og eksporten av klær går ned som følge av politisk usikkerhet. Klimautfordringene er fortsatt blant de høyeste i verden, sier Wiig. ■

30 Tema: Framskritt

Joinal Miah og Amirun Begum vokste begge opp i stor fattigdom. Men veving og endringer i samfunnet rundt dem har bidratt til store forbedringer for ekteparet og barna deres.

Vever seg ut av fattigdommen

– Hvis du hadde kommet hit for 10–15 år siden, ville du blitt sjokkert over fattigdommen. Det er nesten vanskelig å forklare hvor mye ting har forbedret seg, sier veveren Joinal Miah.

Av Tor Aksel Bolle (tekst) og GMB Akash (foto)

Bangladesh er et land preget av at mange flytter til byene, men fortsatt bor sju av ti på landet. Det er også på landsbygda mye av den verste fattigdommen fortsatt finnes. Men det er samtidig der de største forbedringene har skjedd.

Amirun Begum og Joinal Miah vet alt om dette. Sammen med tre sønner: Rony (18), Arif (13) og Ratu (6) bor de i landsbyen Kobaga. I tillegg bor to år

gamle Mounira sammen med dem. Hun er datteren til Joinals bror og familiens kjæledegge og sjarmtroll.

Landsbyen ligger bare noen timers kjøring fra heksegryta Dhaka, men kunne like gjerne vært på en annen planet. Det bor 8-900 mennesker i Kobaga. Det er grønt og frodig. Innimellom alt det grønne ligger det store dammer, et par eldre menn sitter og fisker ved en av dem. Det er rismarker så langt øyet kan se. Høner og kuer går fritt omkring.

– Store endringer

Joinal har bodd i Kolbaga hele sitt liv. Han er 40 år, men det tette, mørke håret og det gutteaktige smilet gjør at han ser yngre ut. Joinal smiler lett og er en utadvendt mann som snakker mye og fort. Men han blir alvorlig når han forteller om livet i landsbyen slik det var for noen tiår tilbake.

– Hvis du hadde besøkt oss den gang, så ville du blitt sjokkert. Folk her var lutfattige. Sult og sykdom var vanlig. Min familie levde i et hus av leire. Det fantes ikke en skole her, og barna måtte uansett jobbe. Hvis noen ble syke og trengte hjelp, måtte de bæres i 7-8 timer til nærmeste helsestasjon. Det var ingen vei, sier Joinal og rister på hodet.

Kona Amirun vokste opp i en annen

landsby noen mil unna. Hun hadde ni søsken og familien var svært fattig. Ni år gammel ble hun giftet bort til Joinal. Han var da tidlig i tenårene.

– Det var fryktelig for meg. Jeg skjønnte ikke hvorfor jeg måtte flytte hjemmefra. Men jeg var veldig heldig: Joinal var snill, og det samme var min

« Det har skjedd så store forandringer her at det er vanskelig å forklare. Og det har blitt så mange flere muligheter. »

Joinal Miah, vever og tre-barnsfar

Ratu (6) og Arif (13) leser lekser. Guttene vokser opp med helt andre muligheter enn det deres foreldre hadde. Foto: GMB Akash

Her er de samlet utenfor det nye huset. – Vi føler oss utrolig heldige som har fått oppleve at alt er blitt så mye bedre her, sier Joinal Miah.

svigerfar. De behandlet meg som et barn og ikke som en kone, forteller Amirun.

Ifølge 35-åringen er det nå slutt på at jenter i området blir giftet bort mens de er barn.

– Nå er det få jenter som gifter seg før de er 20. Foreldrene tillater det ikke. Og de går på skole nå, er mer selvstendige. Det er veldig bra. Når jeg ser hvordan jentene har det nå får jeg lyst til å starte livet mitt på nytt, sier hun.

Veving ble redningen

For 17 år siden fikk Joinal og Amirun sitt første barn, sønnen Rony. Fortsatt var de svært fattige og de bodde sammen med Joinals foreldre og fem søsken i det samme leirhuset som han vokste opp i.

Som mange i området drev Joinal far med veving i tillegg til å være risbonde. Han lærte sønnen håndverket, og Joinal lærte det videre til Amirun. Hver dag fra seks om morgnen til rundt ett om natten satt de to bøyd over veven, ofte med lille Rory sovende i fanget. De lagde tradisjonelle sarier som de så solgte videre til oppkjøpere, som igjen solgte dem i Dhaka.

Og sakte ble ting bedre. Etter noen år fikk de råd til å kjøpe seg sin første

«luksusgjenstand»: En seng. Det skjedde store endringer i landsbyen også. Nye og mer effektive ristyper ble introdusert. På slutten av 90-tallet ble det mulig å få strøm i husene. I 2003 ble det lagt en stor asfaltert vei like i nærheten. Det gjorde alt lettere for alle i landsbyen, også for Joinal og Amirun. Betalingen de fikk for de håndlagde sariene økte, og det ble lettere å selge dem. Etter hvert fikk landsbyen egen barneskole. Helsearbeidere var stadig innom.

– Det har skjedd så store forandringer her at det er vanskelig å forklare. Og det har blitt så mange flere muligheter. Før jobbet nesten alle som risbønder. Nå er det færre, men avlingene er bedre. Mange, særlig kvinner, har funnet jobb i tekstilfabrikkene. Andre har funnet ulike jobber i Dhaka og sender penger hjem, sier Joinal.

Utdannelse og helse

Ifølge Amirun er den aller største forbedringen at barna får utdanning. Selv fikk hun så å si ingen skolegang.

– Jeg kan ikke lese. Jeg er som en blind sammenlignet med barna mine. Mine sønner kunne lese allerede som smågutter, og nå vil min eldste sønn bli ingeniør! Jeg føler er enorm stolthet og glede når jeg ser dem gjøre lekser og

jeg vet hvilke muligheter de har.

Hun forteller at alle barna i familien er vaksinerte og at de sjelden er syke. For ikke mange år siden var diaré og andre sykdommer et stort problem i landsbyen. En annen forandring er at folk får færre barn.

– Nå for tida kan man planlegge hvor mange man vil ha. Og man vet at barna kommer til å vokse opp. Jeg hadde ni søsken, Joinal hadde fem. De unge parene i dag har ofte bare ett eller to barn.

For åtte år siden bygde de huset de nå bor i. Det ligger rett ved siden av der familiens leirhus lå før. Huset er enkelt, men en enorm forbedring. Det kostet et sted mellom 25 og 30 000 kroner. De finansierte den ene halvparten med sparepenger og den andre med lån. Ikke av en bank, men av en lokal utlåner. Først bygde de to rom, samt kjøkken og do. For ikke så lenge siden bygde de på et rom til.

– Det var viktig for oss at vi kunne få lån. En vanlig bank vil ikke låne til oss, men vi lånte av en lokal utlåner, sier Joinal.

Planer

Fortsatt er det vevingen som sørger for familiens inntekter. Fortsatt sitter Amirun og Joinal ved veven fra 5-6 om

morgenen til nærmere midnatt. Hver dag.

Med silketråd fra Kina og bomull fra Bangladesh produserer de 2-3 sarier i uka. Det gir inntekter på 7-8 000 taka i måneden, det er rundt 7-800 kroner. Selv om de har lån på huset og utgifter til eldstesønnens skolegang, klarer de å spare litt hver måned. Men alle årene med veving har satt sine spor. Amirun sliter med vond rygg og hofter og Joinal har problemer med synet.

De vurderer derfor nå å investere i en auto-rickshaw (en motorisert sykkelkrosett, red, anm.). Det er en stor investering, men samtidig vet de at det vil gi en stabil inntekt.

Da vi skal gå, setter Amirun og Joinal seg ved veven igjen. Arbeidsdagen er langt fra over. De har begge fortalt at de har et veldig nært forhold. De utallige timene med arbeid går fort fordi de alltid småpludrer om barna, og om ting som har skjedd i landsbyen.

Joinal sier noe som får Amirun til å le høyt. På spørsmål om hva de lo av svarer han:

– Vi snakket om at da vi var barn, så måtte vi tørke klærne på kroppen. Det var fordi Amirun bare hadde én sari og jeg bare hadde én bukse. Våre barn derimot er opptatt av mote!! Skjønner dere...!?!? ■

Kina viser vei – langt færre svært fattige

I 1990 levde nesten to milliarder mennesker i ekstrem fattigdom. Nå anslår Verdensbanken at antallet er redusert til om lag 700 millioner. Kinas suksess er en viktig forklaring. **Av Tor Aksel Bolle**

De siste anslagene fra Verdensbanken anslår at om lag 700 millioner mennesker lever i ekstrem fattigdom. Det er omtrent 9,6 prosent av jordas befolkning. Verdensbanken kom med dette anslaget i fjor høst. Det var første gang bankens eksperter mener at under 10 prosent av jorda befolkning er ekstremt fattige.

– Dette er den beste nyheten i verden nå, sa Verdensbanken sjef Jim Yong Kim da tallene ble presentert i oktober i fjor.

Bankens grense for ekstrem fattigdom er oppjustert: man klassifiseres nå som ekstremt fattig hvis man lever for under 1,9 dollar om dagen. Tidligere var grensen 1,25 dollar, men den nye grensen er basert på nye data om levekostnadene i en rekke land. Kjøpekraften tilsvarer den gamle grensen på 1,25 dollar.

Kraftig nedgang

I 2012 var det drøyt 900 millioner mennesker som levde i ekstrem fat-

tigdom, mot 1,9 milliarder mennesker i 1990. Den gang utgjorde de om lag 37 prosent av jordas befolkning. Så i løpet av de siste 27 årene er antallet fattige kraftig redusert – både i antall; fra 1,9 milliarder til 700 millioner, og som prosentandel; fra 37 prosent til 9,6 prosent av jordas befolkning.

Verdensbankens økonomer forklarer den store reduksjonen i antallet fattige med solid økonomisk vekst i mange utviklingsland. Veksten er blitt kombinert med investeringer i helse og utdanning, samt tiltak for å beskytte fattige fra å falle tilbake i ekstrem fattigdom

– Kina avgjørende

– Fattigdommen har sunket i alle regioner de siste årene, men det er

«Økonomisk vekst alene er ikke nok.»

Dan Banik, professor i statsvitenskap.

Dan Banik, professor ved Senter for utvikling og miljø i Oslo

Foto: Anja Bergersen, UIO

reduksjonen i antallet fattige i Kina som er hovedårsaken til at statistikken viser en så kraftig reduksjon globalt, sier utviklingsforskeren Dan Banik.

Han er professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo og ekspert på fattigdom og utvikling.

For noen tiår siden var hungerskatastrofer og ekstrem fattigdom en del av historien i Kina. Det 20. århundrets største hungerskatastrofe fant sted i Kina i 1958-61, under kommunistregimet, i en periode omtalt som «Det stores spranget». Perioden var preget av myndighetenes tvangskollektivisering av jordbruket, og førte til akutt matmangel. Antallet døde anslås til et sted mellom 18 og 42 millioner mennesker.

Reformer

Fra og med 1978 og på 1980- og 90-tallet endret det kinesiske regimet gradvis sin politikk.

Banik viser til at Kina alene har redusert antallet ekstremt fattige med 7-800 millioner fra 90-tallet og fram til i dag. Ifølge professoren er Kinas sterke økonomiske vekst bare en av flere grunner til at kineserne har redusert fattigdommen mer effektivt enn noe land noensinne.

– Vekst alene er ikke nok. Nobelprisvinner Amartya Sen er en av flere

økonomer som har studert dette. Sen viser til at Kina gjorde store investeringer, særlig i helse og utdanning, før veksten slo inn. Disse investeringene gjorde at Kina hadde veldig gode forutsetninger for en god utvikling da den økonomiske veksten kom, sier Banik.

Satset på bøndene

Utviklingsforskeren, som er kjent for sine nettbaserte kurs på Senter for utvikling og miljø, legger også vekt på en annen viktig prioritering kinesere gjorde: de satset på jordbruket og landsbygda.

– Det var på landsbygda de fattigste bodde. Landreformer kombinert med relativt effektive og omfattende tiltak rettet inn mot de fattigste er viktige årsaker til Kinas store suksess med å redusere fattigdommen, sier Banik

Han peker samtidig på at det er blitt færre svært fattige i andre store land som India og Brasil, noe som også har bidratt til den globale nedgangen i antall fattige. Økt fokus på fattigdomsbekjempelse har trolig også hatt en betydning.

– Tusenårsmålene har nok spilt en rolle. De gjorde at fattigdomsreduksjon ble satt på dagsorden på en helt annen måte enn tidligere. En rekke land innførte tiltak som var spesielt

Kinas satsing på landbruket er en viktig grunn til den kraftige nedgangen i antallet svært fattige i landet. Suksessen i det folkerike Kina er en viktig forklaring på den globale framgangen. Bildet viser risbønder i den kinesiske provinsen Heilongjiang.
Foto: Xinhua/Scanpix

rettet mot de aller fattigste, sier Banik.

Afrika sliter

De siste tiårene har verdens fattige vært konsentrert i tre regioner: Øst-Asia, Sør-Asia og Afrika sør for Sahara. Slik var det i 1990 og slik er det fortsatt. Men fordelingen mellom disse regionene har endret seg dramatisk i løpet av de siste tiårene. I 1990 levde omtrent halvparten av verdens fattige i Øst-Asia og rundt 15 prosent i det sørlige Afrika. Nå er det omtrent omvendt: Halvparten av de aller fattigste bor i Afrika sør for Sahara, mens rundt 12 prosent bor i Øst-Asia.

– I deler av Afrika har man lyktes relativt dårlig med å redusere fattigdommen. En del land har hatt solid økonomisk vekst, uten at det er blitt færre fattige verken i antall eller som andel av befolkningen. Årsakene er sammensatte: blant annet sterkt befolkningsvekst, svake stater og institusjoner, konflikt og fravær av tiltak for å inkludere de fattige, sier Banik.

Mange utfordringer

Han understreker at selv om reduksjonen i verdens fattige er imponerende og gledelig, så er det viktig å huske at man snakker om en reduksjon i ekstrem fattigdom.

– Det er færre som lever i stor fattigdom – og det er bra. Men fortsatt er det mange som befinner seg like over denne terskelen. De er fremdeles fattige. Og vi skal også huske at samtidig som de fattige har fått det bedre, så er også andre grupper blitt rikere. I mange land, inkludert Kina og India, øker inntektsulikheten, sier Banik.

Bærekraftsmål nummer én er å utrydde den ekstreme fattigdommen i verden innen 2030. Forskerne er enige om at det er særlig i Afrika dette vil bli en stor utfordring. En stadig høyere andel av verdens fattige bor i land med konflikt eller i land som har en veldig ensidig økonomi basert på eksport av naturressurser.

Utviklingsforskeren mener det er nødvendig å tenke langsiktig for å oppnå ytterligere seirer i kampen mot den gjenværende fattigdommen.

– Mange forskere snakker i økende grad om muligheten til å utrydde ekstrem fattigdom via å overføre kontanter direkte til de fattigste. Mye av dette kan gjøres med bistand og hjelp fra utlandet. Det er en spennende tanke, dog kortsiktig. I det lange løpet er det nødvendig med økonomisk vekst, politikk som prioriterer sårbare grupper og sterke og effektive nasjonale institusjoner. Blant annet må de ha evne til å samle inn skattepenger, fastslår Banik. ■

Kommentar Eva Bratholm

Godt nytt? Nei takk!

SOMMEREN 2014 VAR varm. Sola stekte inn på de gamle Noradkontorene i Vika. Pressemeldingen fra UNDP kom i amerikansk tid og dermed sent på dagen. Temaet var status på FN's Tusenårs mål drøyt ett år før fristen i 2015. Resultatene var sensasjonelt gode. Ni av ti barn går på skole, dramatisk redusert barnedødelighet, rent vann til to milliarder og halvering av ekstrem fattigdom forlengst i mål.

Jeg grep telefonen og ringte til Dagsnytt 18. En sommerettermiddag i juli burde passe godt.

– Jeg kan komme i studio og fortelle om noe virkelig positivt tilbød jeg. Vaksjefen i andre enden sukket: – Å Gud, det hadde vært deilig, men sendingen er helt full, sa hun. Underforstått – av elendighet.

SOM GAMMEL JOURNALIST skjønner jeg selvsagt dynamikken bak. Positiv utvikling over tid er ikke «breaking news». Det ligger i selve definisjonen at en nyhet er noe uventet, et avvik eller en endring, helst noe dramatisk.

Med andre ord: Det er ingen nyhet om hunden biter postbudet, men det er en nyhet om postbudet biter hunden.

Denne nyhetsdefinisjonen er vanskelig å kjempe imot, men i praksis blir den en høy skranke mot gode nyheter som har skjedd over tid. Ikke en gang en av historiens aller beste nyheter kom over denne skranken. Det er at barnedødeligheten i verden er halvert siden 1990. Ikke noen gang i menneskenes historie har en så dramatisk endring skjedd på så kort tid.

POSITIVE NYHETER fra utviklingsfeltet finnes, de dukker bare ikke opp i media. Dette er bakgrunnen for kampanjen «Verdens beste nyheter», som SAIH, Changemaker og Spire nettopp har lansert. De hevder at det

overdrevent negative nyhetsbildet er et demokratisk problem. Folk tror det står mye verre til enn det faktisk gjør. Det skaper apati og en følelse av at ingenting nytter. Politiske meninger skapes på grunnlag av et feilaktig nyhetsbilde, mener organisasjonene bak kampanjen.

De delte ut 100 000 aviser med bare gode nyheter i 25 norske byer samme dag. Det samme skjedde i 15 andre europeiske land.

Dette tiltaket begynte i Danmark. Det var frustrasjonen over at de positive fremskrittene ikke nådde opp i nyhetsbildet som fikk danske Ngo-er og Danida til å gå sammen om kampanjen «Verdens Beste Nyheter» i 2010. De tapetserte busser, tog og reklameplasser med svære bannere, - med positivt nytt: Flere barn går på skole, færre mennesker er ekstremt fattige, flere barn overlever og alvorlige sykdommer er slått tilbake. I en verden som oppleves full av kriser, konflikt og lidelse, kan det nok oppleves som provoserende å snakke om gode nyheter. Det er nok å nevne Syria, Irak, Sør-Sudan, Afghanistan, Yemen og Libya.

DET DANSKE BLADET *Udvikling* har tatt fatt i dette og spør kampanjelederen Thomas Ravn-Pedersen om han ikke føler seg som Komiske Ali med sine positive nyheter. Komiske Ali var pressetalsmannen som under Irak-krigen i 2003 hardnakket holdt på sitt eget fordelaktige nyhetsbilde. Den danske kampanjelederen tilbakeviser sammenligningen med Komiske Ali og sier at man må kunne ha to tanker i hodet samtidig.

Jeg er helt enig. Man kan forferdes over situasjonen i verdens konfliktområder og kunne glede seg over fremskritt og forbedringer. Ravn-Pedersen er inne på noe i sin beskrivelse av seg selv:

– Jeg er bekymret optimist! ■

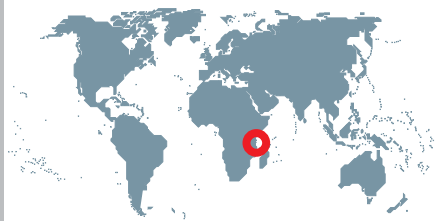

En av de gode nyhetene i verden er at ni av ti barn går på skole, riktignok noen ganger under enkle kår. Foto: NTB Scanpix

34 Tema: Framskritt

Har DU fått et bedre

1. Er livet ditt bedre eller verre i dag enn det var for ti år siden?
2. På hvilken måte er det blitt bedre eller verre?

Tanzania

Rashid (32), forretningsmann

1. Ja, jeg har det bedre i dag enn for ett tiår siden.
2. Vel, nå jeg driver min egen forretning der jeg selger gullkjeder, sølv og andre pyntegenstander for kvinner. Jeg nyter å være min egen sjef. Jeg liker ikke å arbeide under andre. Jeg tjener nok til å leve godt, iallfall for tiden. Jeg har kone og ett barn, og livet går sin gang.

Musini Ramadhani (35), forretningsmann

- Ramadhani kommer fra Pemba, som er en del av den autonome øygruppa Zanzibar. Han selger kvinneklær i det travle Kariakoo-området i Dar es Salaam.
1. Ja, livet mitt er mye bedre enn det var for ti år siden. Jeg har gått fra å drive småhandel til full forretningsdrift.
 2. Kvinneklær er svært lettselgelige. Og butikken min ligger i hjertet av Kariakoo-senteret. Jeg drar alltid til Kina eller andre østasiatiske land for å kjøpe inn klær billig og dermed få en god fortjeneste. For hver vare har jeg opptil det dobbelte i profitt. Problemet er at regjeringen i det siste har innført en rekke nye tollsatser. Jeg håper vi fortsatt skal ha et næringslivsvennlig miljø.

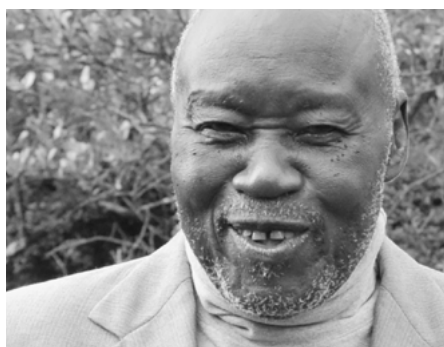

Godfrey Nyamaka (41), slakter

- Nyamaka har arbeidet som slakter i Dar es Salaam de siste 16 årene. Han var kvegbonde før han flyttet til Tanzanias største by. Men stikk i strid med forventningene må han fremdeles kjempe hardt for å ha nok til klare seg.
1. Jeg tror ikke jeg har det bedre i dag enn for ti år siden. Min økonomiske situasjon har ikke endret seg stort, så for å være ærlig må jeg vel svare både ja og nei.
 2. Det er svært mange som driver slaktervirksomhet i Dar es Salaam. Alle jakter på de samme kundene. Dessuten, for de fleste innbyggerne er kjøtt en luksusvare som de bare kjøper av og til. Noen ganger pådrar jeg meg store tap, når strømmen går og vi ikke kan lagre kjøttet. Jeg lever fortsatt på samme måten som for ti år siden.

Uganda

Okoth Ogola (74), pensjonist og bonde

- Ogola flyttet tilbake til landsbyen sin etter at han gikk av som generalinspektør for politiet i 1986. Nå er han bonde, i tillegg til sin månedlige pensjon. Det var en hard overgang å tilpasse seg landsbylivet etter over 25 år i hovedstaden Kampala.
1. Det har vært gode og mindre gode endringer i livet mitt de siste ti årene. Det gode er at jeg har hatt muligheten til å se mine barnebarn vokse og jeg har kunnet vende hjem fra eksil.
 2. Helsetjenesten i landet er blitt dårligere og dårligere. Jeg må reise til nabolandet Kenya for å få behandling. Det er vanskelig å få behandling selv for enkle lidelser. Enten mangler sykehusene medisin, eller det finnes ikke medisinsk personell.

Nazziwa Flavia (28), skredder

- Flavia reiste fra landsbyen sin i Masaka for å arbeide som hushjelp i hovedstaden Kampala. Hun jobbet 16 timers arbeidsdager for så lite som 10 dollar i måneden. Hennes søsken i landsbyen forventet at hun skulle bidra økonomisk til deres utdanning og levekostnader. Men for seks år siden sluttet hun som hushjelp for å ta utdanning som skredder.
1. Ja, livet mitt har endret seg mye. Jeg er ikke lenger hushjelp. Og jeg kan gjøre mer både for foreldrene mine og søsknene mine.
 2. Jeg er ung og selvstendig næringsdrivende, noe som ikke er vanlig i Uganda i dag. Og jeg er stolt over at jeg har klart å ansette to andre jenter i skredderverkstedet mitt. Virksomheten vokser, men ikke så raskt som jeg skulle ønske. Men jeg er skuffet over utviklingen i helsesektoren. Min gamle mor kan ikke få behandlingen hun trenger fra helsestasjonen i nærheten, men må ta den lange og harde turen til Kampala og må noen ganger vente flere dager før hun får komme til legen.

Ernest Kawesa (67), lærer

- Kawesa har vært lærer i folkeskolen i 30 år, og underviser i naturfag. Da han begynte i 1976 var læreryrket ettertraktet. Men hvis man nå velger å bli lærer, dømmes en seg selv til et liv i evig fattigdom, sier han.
1. Livet som lærer blir verre for hver dag som går. Mange søker seg bort. De som blir gjør det fordi undervisning er en lidenskap for dem.
 2. Vilkårene for lærere blir dårligere og dårligere. Det gjelder både godtgjørelsen og regjeringens bevilgninger. De siste ti årene har det blitt stadig vanskeligere for en lærer med to barn å forsørge familie på lærerlønnen. Resultatet er at lærerne er mindre til stede i klasserommet, fordi de må prøve å skaffe seg andre inntekter.

liv?

Opplever den vanlige mann og kvinne at de er en del av framskrittet? For å få svar på det, stilte vi to enkle spørsmål til vanlige folk fra fem land på tre kontinenter.

Av Kizito Makoye (Tanzania), Henry Lubega (Uganda), Raphael Mweninguwe (Malawi), Navin Khadka (Nepal) og Raul Andreucci (Brasil)

Paulo Masawe (30), gründer

Masawe kom til Dar es Salaam fra Kilimanjaro-regionen for å arbeide som barberer. Men fordi han hadde forretningssans har livet hans endret seg betydelig. Som gründer har han utvidet sin forretningsdrift og tjent flust med penger. Han eier en frisørsalong, en liten kiosk som selger forbruksvarer, og han driver en motorsykkel-taxi.

1. Gudskjelov lever jeg mye bedre i dag enn før.
2. Jeg har alltid hatt tro på å spare penger og investere mer. Jeg forbruker ikke det jeg tjener, men reinvesterer det i noe annet. På den måten har jeg klart å bygge et solid fundament for min forretningsdrift. Jeg var en vanlig ansatt da jeg kom til denne byen. Men jeg har over år klart å bygge opp min egen virksomhet. Jeg kan ikke klage.

Anna Munisi (28), tomatselger

Munisi bodde hos sin søster mens hun gikk på videregående. Etter det flyttet hun til sin egen leilighet og startet en liten virksomhet.

1. Ja, jeg føler meg mye bedre nå enn for ti år siden.
2. Jeg var ikke uavhengig da jeg bodde hos min søster. Nå har jeg leid mitt eget hus og startet grønnsakhandel, der jeg selger tomater, løk, erterbønner. Jeg har en bra inntekt. Handelen er sesongpreget så jeg har planer om å utvide vareutvalget.

Katrina Hainihhi (48), maisbonde

De siste ti årene har Katrina dyrket forskjellige avlinger som mais, bønner, ingefær, solsikker og poteter. Fordi hun ikke hadde formelt skjøte til gården sin kunne hun ikke få banklån til å utvikle virksomheten. Men så snart hun hadde fått registrert eiendommen sin brukte hun skjøtet som sikkerhet for et banklån. Nå kan hun nyte fruktene av sitt strev.

1. Ja, jeg har det definitivt bedre i dag enn for ti år siden.
2. Helt siden jeg fikk skjøte på gården min har jeg brukt det til å ta opp banklån for å utvide virksomheten. Jeg har begynt med melkeproduksjon og jeg aler opp kyllinger. I gjennomsnitt tjener jeg 5 millioner tanzanianske shilling i året (vel 20 000 kroner), mer enn fire ganger så mye som for ti år siden. Jeg har planer om å utvide virksomheten enda mer. Mannen min støtter meg fullt ut. Jeg tror jeg vil lykkes.

« For ti år siden var det ikke mye aktivitet i bygningsbransjen. Men når du ser deg rundt i dag vil du legge merke til at det blir reist nye bygg overalt. »

Wiseman Levison (48), sveiser, fra Malawi

Gloria Kawuma (32), interiørdesigner

Kawuma kom tilbake til Uganda for 15 år siden, etter å ha utdannet seg til interiørdesigner ved Cavendish-universitetet i Storbritannia. Hun kom tilbake til et land der hennes profesjon ikke var anerkjent, og måtte selv skape etterspørsel etter sine tjenester.

1. Ja, det har vært positive endringer i mitt liv de siste ti årene. Da jeg kom tilbake fra England etter eksamen fantes det ikke jobber for meg, siden ugandere flest ikke forstår verdien av å ha en interiørdesigner.
2. Med flere impulser utenfra og større inntekter er det mange ugandere som vil leve slik de ser på sine reiser eller på forskjellige såpeserier på TV. Men dessverre er det en svært liten del av befolkningen som har råd til en interiørdesigner. Siden markedet er lite må jeg ha høye satser, slik at jeg kan holde meg flytende til den neste jobben dukker opp.

James Kayole (71), stråtaktekker

Kayole lærte stråtaktekking av faren sin. Han har flyttet fra sted til sted på jakt etter arbeid. Hans største jobb var da han fikk arbeide med gjenoppbyggingen av UNESCO-verdensarvområdet Kasubi Tombs i utkanten av Kampala.

1. Nei, livet mitt har blitt hardere de siste ti årene. Levebrødet mitt er usikkert. Det gjør folk som meg fattigere.
2. Moderniteten har sin pris. Hus med stråtak blir stadig mer sjelden, og det blir dermed mindre arbeid for meg. Før kunne jeg jobbe med ti hus i måneden. Nå kan jeg gå fem måneder uten noen jobbtilbud, fordi folk heller vil ha bølgeblikkak. Nå er jeg fattigere enn jeg var for ti år siden. Jeg kan ikke sende de minste barna til skolen, og må stole på de eldste barna.

Kakuba Nathan (56), kveghandler

Nathan bor i Sembabule, 150 kilometer fra hovedstaden Kampala. Han har vært kvegdriver siden barneåra og ble senere kveghandler. Han mistet hele flokken sin under frigjøringskrigen i 1986, og det har vært en hard kamp å gjenoppbygge virksomheten de siste 30 årene.

1. Livet har ikke vært lett de siste ti årene, sammenlignet med årene før. Både helse-tjenestene og utdanningstilbudet har blitt mye dårligere. Samtidig har fattigdommen økt. Helseinstitusjonene kan ikke lenger gi tilbudene de pleide å gi, med mindre du bestikker noen.
2. Jeg har en mentalt tilbakestående sønn. De siste åtte årene har utstyret på region-sykehuset brutt sammen. Nå må vi reise helt til Kampala. Det betyr at jeg må selge en okse hver gang han skal på sykehuset, som han må to ganger i året. Spesialskolen var tolv kilometer unna, men den er stengt på grunn av pengemangel.

36 Tema: Framskritt

Brasil

Ana Luiza Oliveira (30), barnelege

1. Livet mitt er verken bedre eller verre enn det var for ti år siden. Det er annerledes.
2. Det er vanskelig å vurdere fordi jeg er en annen nå enn jeg var for ti år siden. Vi endrer oss alle sammen, og har ulike oppfatninger om hva som var og nå er et godt eller dårlig liv.

Cris Konishi (44), helsesekretær

1. Kult! Jeg har langt flere muligheter – som å betale regningene mine med min egen arbeidsinntekt.
2. Tidligere jobbet jeg masse, men hadde likevel aldri nok til å betale regningene, det meste gikk til mine foreldres medisiner. Nå er livet mitt strålende! Jeg har mitt eget hus, en datter, en familie! Og jeg er sikker på at det skal bli enda bedre!

Daniele Vale de Jesus (31), resepsjonist

1. Ja, du kan tro livet mitt er blitt bedre.
2. Før jobbet jeg i et trykkeri, og sto på som et lite h... 10 lange timer dag ut og dag inn! Nå har jeg en fin jobb. De betaler meg bedre og det er lettere, roligere. Alt i livet mitt er bedre, takk gud for det. Nå har jeg til og med en bil, tenk på det!

Malawi

Wiseman Levison (48), sveiser

Levison har vært sveiser i 20 år og eier sitt eget sveiseverksted, Levison sveis, i Dowa-distriktet 45 kilometer fra Malawis hovedstad Lilongwe. For ti år siden var sveisevirksomheten nær ved å kollapse, men nå har situasjonen endret seg, sier han.

1. For ti år siden var det ikke mye aktivitet i bygningsbransjen. Men når du ser deg rundt i dag vil du legge merke til at det blir reist nye bygg overalt. Eierne trenger folk som kan forsyne dem med dør- og vindusrammer. Det er det jeg produserer. Jeg tjener rundt 5000 kwacha (60 kroner) dagen. Det er mye bedre enn før.
2. Alt er blitt dyrt. Jeg har ni barn med tre forskjellige kvinner og det er ikke lett å fø dem alle. Jeg må også få dem på skolen og betale skolepenger. Så inntektene kommer godt med.

Amos Ngalande (24), bonde

Ngalande er bonde i Dowa-distriktet. Han har aldri gjort noe annet. Foreldrene hans var også bønder.

1. Foreldrene mine har alltid sagt at man kan tjene penger på jordbruk. Jeg har trodd på dem, og drevet med jordbruk alle år. Det gikk fint med mais og det gikk fint med tobakk. Og jeg har bygd nytt hus, takket være jordbruket.
2. De siste to årene har ting blitt snudd på hodet. Jeg har ennå ikke solgt tobakken jeg høstet i år, til tross for at tobakksauksjonene i Lilongwe pågår nå. Det er masse korrupsjon blant en del funksjonærer. De stopper tobakken fra noen av bøndene, og jeg er en av dem. Jeg har åtte tobakksballer liggende i huset mitt.

Smart Kadango (41), selger

Kadango kommer fra Mangochi-området sør i Malawi. Han selger brukte klær, og har gjort det i mange år. Han flyttet til hovedstaden Lilongwe for 15 år siden. Han har seks barn og greier seg bra.

1. Jeg har bodd i Lilongwe noen år nå. Livet har vært bra og forretningene mine har klart seg brukbart. Jeg kjøper og selger brukte klær. I tillegg kjøper og slakter jeg geiter for salg.
2. Mange folk mangler penger nå for tiden. Satsingen min på slaktervirksomhet var for å sikre mer varierte inntektskilder. Folk har ikke høstet nok. De får ikke solgt tobakken sin og det får konsekvenser for klessalget vårt. Men jeg håper forholdene vil bli bedre.

Nepal

Irada Koirala (21), student

1. Ja, livet mitt er bedre i dag enn for ti år siden.
2. Jeg klarer meg bra. Jeg har begynt i en jobb som resepsjonist i et fotostudio. Livet behandler meg pent, og jeg ser forhåpningsfullt på framtida. Men jeg er bekymret for den voksende inflasjonen, som har spist opp sparepengene våre. Politikken, med fortsatt ustabilitet og konflikt, er en skam. Men jeg bryr meg egentlig ikke så mye om politikk uansett.

Shanti Tamang (59), hushjelp

1. Ja, livet mitt er mye bedre i dag enn for ti år siden.
2. Jeg er svært glad over å ha en godt betalt jobb som hushjelp. Tidligere hadde jeg ikke arbeid, men nå jobber jeg som hushjelp for en utenlandsk familie som bor i Katmandu, og passer barna deres. Mine egne barn er allerede voksne og klarer seg bra. Tryggheten jeg får ved å være økonomisk uavhengig er en meget bra ting.

Ram Pukar Yadav (60), tigger

1. Nei, livet mitt har endret seg til det verre.
2. Jeg lever et veldig hardt liv. De siste ti årene har jeg også mistet mange av mine familiemedlemmer. Jeg eier heller ikke noe jord eller eiendom. Nå lever jeg alene og prøver å skrape sammen til livets opphold ved å tigge og be om almisser. Jeg går som tigger fra dør til dør og ber om hjelp. Før fikk jeg mer penger, men nå er folk blitt mindre generøse.

Denis Canal Mendes (45), psykolog

1. Ja, livet mitt har blitt mye bedre.
2. Jeg har nådd mine mål, jeg har forandret meg og blitt en bedre person, tror jeg. Jeg forstår verden bedre, har en bedre økonomi og mitt eget hus. Jeg har utviklet meg faglig og jeg har mange venner.

Lucas de Silva e Sá Bittencourt Camara (39), reklamekonsulent

1. Jeg tror... ja, livet mitt er bedre nå enn det var for ti år siden.
2. Jeg er en moden mann nå. Jeg har arbeidet for å utvikle meg selv, og har lykket med det. Jeg har et godt forhold til kona og barna mine, og det teller mest. I 2006 var jeg i gang med å bygge hus og nå er alt blitt til virkelighet. Det er mer stabilt, roligere, nå.

Maria da Conceição Pereira (44), husholder

1. Ja, de siste ti årene har vært gode år.
2. Jeg har bedre lønn, gudskjelov, og familieforholdene er langt bedre. Det viktigste er å ha litt til overs så du kan hjelpe barna, slik jeg har gjort for mine døtre. Selv om vi lever i såkalte krisetider, så må jeg si at – i det minste for meg selv – går alt gudskjelov ganske greit.

Rafael Berna Siufi (33), forretningsmann

1. Livet mitt er litt bedre enn for ti år siden. Men de siste to årene har det gradvis gått i feil retning.
2. Jeg eier et treningssenter. I området der den ligger har en rekke butikker blitt lagt ned, og det kommer færre folk for å trimme. Jeg håper virkelig at økonomien kommer tilbake på sporet neste år. At den skal vokse igjen, slik den gjorde for noen få år siden.

Godwin Samuel (30), bonde og kjøpmann

Samuel er tobakksbonde og eier i tillegg en dagligvarebutikk i utkanten av Lilongwe. Han vokste opp i landsbyen Nchepa og har vært bonde nesten hele livet.

1. Tobakk er Malawis viktigste eksportvare, og inntektene fra salget er grunnen til at mange av oss begynte å dyrke tobakk. På markedet får vi 1,8 dollar per kilo tobakk, og det er gode penger. Jeg bruker pengene til å ta vare på mine tre barn. Jeg har også bygd et hus og startet dagligvarebutikk for de samme inntektene.
2. I år går det ikke så bra. Jeg har ikke en gang fått solgt tobakken min. Jeg har fått høre at jeg ikke får selge fordi jeg ikke er med i noen landbruksorganisasjon, men vi bønder fikk ikke vite noe på forhånd.

Arnold Frazer (32), møller

Frazer jobber som maismøller i Lilongwe. Han er også bonde og dyrker mais selv, men han bruker det meste av tida ved maismølla. Både jordbruket og mølla har gått bra de siste åra, men ikke nå lenger. Frazer mener landets ledere ikke har klart å få økonomien tilbake på skinnene.

1. For fem eller ti år siden var ting stort sett ok. Du gikk til markedet med 10 000 kwacha (115 kroner) og du var sikker på å komme hjem med en god del varer. Jeg kunne også låne penger fra mindre banker og drive litt småforretninger. Som bonde kunne jeg få lån til å kjøpe kunstgjødsel. Og det var for over ti år siden.
2. Nå er det ikke lenger slik. Det er vanskelig å få lån til småforretninger. Økonomien er ikke ok. Salget av tobakk går dårlig i år. Folk har ikke penger. Maisavlingene har også sviktet i mange områder på grunn av tørke. Problemene skjerpes av at folk ikke har råd til å kjøpe kunstgjødsel.

Joyce Ganizani (45), bonde

Ganizani er bonde og mor til seks barn. Hun bor i landsbyen Nchepa. Hun tar også noen jobber i middelklassehjem, for eksempel med klesvask. Hun og ektemannen har levd hele livet som bønder.

1. Som bonde vet jeg at forholdene var bedre for fem år siden. Jeg høstet maisen og kunne fylle to kornkammer. Jeg solgte en del av den og kunne betale skolepenger for barna, og resten av maisen brukte vi selv. Gjødelse var billig, det var rikelig med regn og sjelden tørke.
2. Situasjonen er en annen i dag. I år har jeg bare høstet seks 50-kilosekker med mais. Jeg hadde ikke nok gjødsel, fordi det er så dyrt. Noen av oss får heller ikke tilgang på kunstgjødsel til subsidiert pris, fordi noen lokale høvdinge involvert i registreringen favoriserer enkelte personer. Så nå supplerer jeg inntektene med litt husarbeid inne i byen.

Regina Kansapa (31), forretningskvinne

Kansapa bor i Lilongwe og driver en dagligvarebutikk sammen med mannen. Hun har tre barn. Kansapa er medlem av en landsbybank der alle medlemmene er kvinner. I tillegg til å eie butikken driver hun også jordbruk.

1. Livet går bedre nå for tiden. Jeg er medlem av landsbybanken. Hver sjette måned deler vi overskuddet i forhold til hvor mange aksjer den enkelte har skutt inn. I juni i år mottok jeg 270 000 kwacha (snaut 3200 kroner). Jeg brukte pengene til å kjøpe kunstgjødsel, og til å betale skolepenger for barna.
2. For seks-sju år siden var livet vanskelig. Jeg hadde vansker med å skaffe penger til å kjøpe gjødsel til gården vår. Verken mannen min eller jeg hadde jobber, og livet var et helvete. Derfor bestemte vi at noe måtte gjøres.

Rajendra Kharel (46), forretningsmann

1. Ja, livet mitt er blitt mye bedre.
2. Jeg har en produksjonsbedrift og jobber i mitt eget selskap. Forretningen går godt og økonomien har blitt bedre. Sammenlignet med tidligere har jeg en solid disponibel inntekt. Jeg har vært i stand til å innfri mange håp og forventninger for meg selv og min familie. Dette er spennende tider og jeg håper på enda mye mer framgang i dagene som kommer.

Rajendra Parajuli (33), farmasøyt

1. Nei, livet er egentlig ikke noe bedre nå enn før.
2. Jeg har drevet apoteket mitt som før, og det er ikke noe spesielt som har skjedd de siste ti årene. Det har gått sin vante gang. På mange måter har det blitt vanskeligere. Konkurransen er tøff og jeg må jobbe hardt for å tjene til livets opphold. Det blir ikke mye sparing. Det er svært hardt å forsørge familien. Jeg håper ting vil endre seg til det bedre.

Ashok Kumar Sah (55), butikkeier

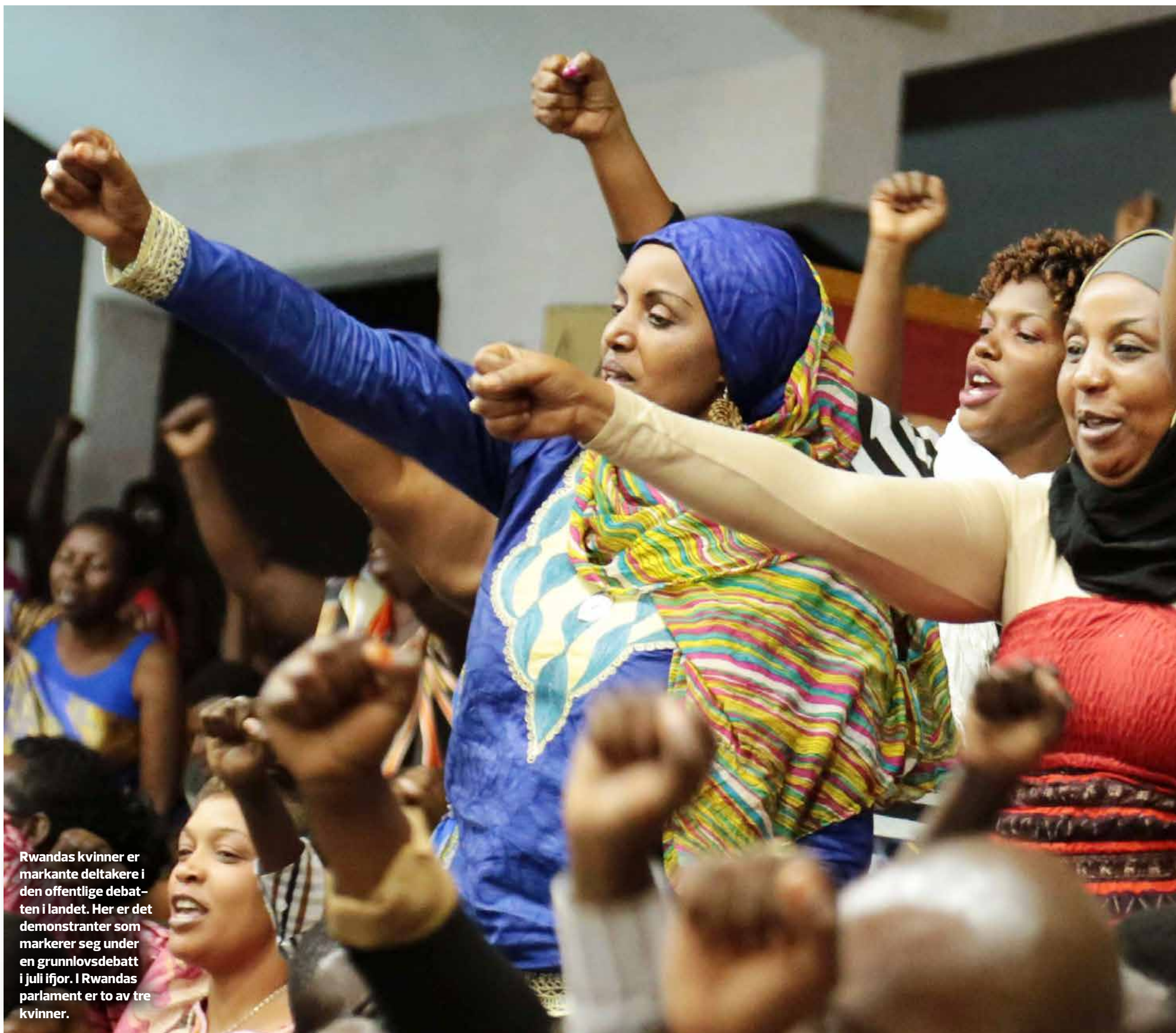
1. Jeg må svare både ja og nei på spørsmålet om livet mitt er bedre enn før.
2. For min egen del kommer jeg bedre ut. Jeg har vært i stand til å etablere en butikk som selger tobakk og betelblader i Katmandu og flytte familien min fra et utkantdistrikt til hovedstaden. Jeg kan sende barna mine til gode skoler. Ut fra de målene er jeg lykkelig. Men på et dypt, åndelig nivå føler jeg meg ikke lykkelig.

Bharat Pariyar (45), skredder

1. Ja, livet mitt er litt bedre nå enn for ti år siden.
2. Jeg lever stort sett på samme måten i dag som for ti år siden. Jeg jobbet som skredder da og jeg jobber som skredder nå. Inntektene er litt bedre, men prisene har også økt. Jeg er glad for familien min. De klarer seg bra på grunn av det jeg tjener. Jeg håper framtida blir bedre.

38 Tema: Framskritt

Rwandas kvinner er markante deltakere i den offentlige debatten i landet. Her er det demonstranter som markerer seg under en grunnlovsdebatt i juli ifjor. I Rwandas parlament er to av tre kvinner.

Rwanda – best i verd

Europeiske parlamentarikere reiser nå til Rwanda for å lære om likestilling. Landet har verdensrekord for kvinnerepresentasjon i parlamentet: To av tre er kvinner. **Av Hege Opseth Vandapuye**

Ingen ville trodd det for 22 år siden: Et etnisk folkemord hadde funnet sted. Hutuer mot tutsier. Jorden var rød av blod. 850 000 mennesker drept. Millioner på flukt. En dyp redsel hadde tatt bolig i menneskene i det lille østafrikanske landet.

Utfordringene med å skape forsoning etter folkemordet har vært massive i Rwanda, men det har skjedd. Et rettsoppgjør er blitt gjennomført og volden har uteblitt.

I dag er hovedstaden Kigali et pul-

serende sentrum for næringslivet i Øst-Afrika. Økonomien er i vekst. Skole- og helsetilbud er i rask bedring. Kriminaliteten er lavere enn i andre afrikanske land.

Og landet har en usedvanlig rekord: De er best i verden når det gjelder kvinnerepresentasjon i parlamentet. Kvinner har også inntatt en rekke sentrale stillinger i regjeringen og embetsverket. President Paul Kagame, som ellers ikke regnes som veldig demokratisk, får sågar priser for å satse på kvinner og likestilling.

Milepæl i 2008

Det var i 2008 at en viktig barriere ble brutt. For første gang i verdenshistorien ble det en overvekt av kvinner i et lands nasjonalforsamling.

Fasit etter valget var: 56 prosent kvinner. En viktig årsak var at Rwanda hadde en innført en egen kvinnekvote på 30 prosent ved parlamentsvalget. I tillegg stilte kvinner på ordinære valglister.

I et senere valg har prosentandelen økt. I dag er 64 prosent av par-

lamentsmedlemmene kvinner, og Rwanda har ytterligere styrket sin egen verdensrekord for andel av kvinner i parlamentet. Norge ligger på en 13. plass, til sammenligning.

Inter-Parliamentary Union (IPU) skriver i rapporten Women in Parliament, hvor siste måling ble gjort i 2013, at det aldri har vært større kvinneandel i parlamenter verden over. På verdensbasis er totalen 22 prosent. Det er knapt noe å juble for; men så finnes det positive unntak; som Rwanda.

Erna i Kigali

Da statsminister Erna Solberg besøkte Kigali i 2014, hilste hun medlemmene av parlamentet slik:

– Vi trodde vi i Norden var best i verden, men dere har slått oss. Rwanda har 64 prosent kvinner i parlamen-

« Vi trodde vi i Norden var best i verden, men dere har slått oss. »

Statsminister Erna Solberg

en

tet – det er verdensrekord!

Landet ligger fortsatt bare på 79. plass på FNs likestillingsindeks, men under Kagames regime er det blitt ratifisert en rekke internasjonale avtaler og protokoller for å sikre kvinners rettigheter.

Det er også opprettet systemer for å sikre at kvinner og likestilling inkluderes i all politikkutforming fra lokalt nivå til nasjonalt, skriver paraplyorganisasjonen FOKUS i en rapport om kvinnelige parlamentarikere.

Foregangsmann

Også regjeringen i landet har de siste årene hatt en betydelig kvinnerepresentasjon. Louise Mushikiwabo har vært landets utenriksminister siden 2009.

I dag er sentrale kvinnerettigheter også skrevet inn i konstitusjonen

i Rwanda.

Det gjelder en rekke lover som skal sikre kvinners tilgang til jord, eierskapsrettigheter ved skilsmisse og tilgang til kreditt. FOKUS-rapporten peker likevel på at det er langt frem, spesielt for de fattigste kvinnene på landsbygda. Men at så mange kvinner sitter i parlamentet har «stor symbolverdi», mener organisasjonen.

President Kagame ble i juli tildelt en egen likestillingspris av African Women Movement, en paraplyorganisasjon for kvinnegrupper på hele kontinentet.

«Han er en global foregangsmann for likestilling», skriver de i sin begrunnelse.

Statsminister Erna Solberg taler under konferansen Women in Parliament i parlamentsbygningen i Kigali.

Foto: Marte Christensen / NTB scanpix

EU-delegasjon

Kagame sa i sin takketale at det å arbeide med kvinners rettigheter er det samme som å kjempe for rettferdighet for alle mennesker.

I september reiser europeiske politikere til Rwanda for å studere likestilling. Delegasjonen på åtte fra EU-parlamentet skal ha møter med politikere og sivilsamfunnet for å lære om hvordan det kan gjøres.

Det hadde ingen trodd i 1994. ■

Slik er kvinner representert

■ **Afrika sør for Sahara:** Siden 1995 har regionen registrert det største spranget i kvinners representasjon i parlamentet – fra 9,8 prosent til 22,5 prosent.

■ **Arabiske land:** Tross mye kritikk for manglende kvinnerepresentasjon i parlamentet, har regionen sett en økning på 11,7 prosentpoeng fra 1995 til 2013, fra 4,3 prosent til 16. Qatar er det eneste landet i regionen som kun har menn i parlamentet.

■ **Amerika:** Regionen har hatt den nest høyeste økningen av kvinner i parlamentet i perioden 1995–2013 med 12,5 prosentpoeng.

■ **Asia:** Her går det langsomt i flere land. Det er bare 5,2 prosentpoeng vekst i det regionale gjennomsnittet siden 1995, fra 13,2 prosent til 18,4 prosent.

Kilde: Tallene er fra Inter-Parliamentary Union (IPU), 2013

40 Tema: Framskritt

Slik har teknologien endret livet for de fattige

Utviklingslandene har opplevd ekstraordinære teknologiske fremskritt, men ekspertene advarer mot ukritisk teknologioptimisme.

Av Per-Ivar Nikolaisen

I vestlige land har digitaliseringens kraft slått kraftig inn, og de fleste sektorer er gjennom store endringer. Her har tjenester som de færreste kunne forestille seg for bare kort tid siden, blitt en helt naturlig del av dagliglivet. Det finnes knapt nok et i-landsproblem som ikke har sin egen app!

Men spørsmålet er om apper og andre teknologi-bølger skulper over på lav- og mellominntektsland? Tall fra Verdensbankens databaser tyder på det. Folk flyr mer, de bruker mer internett, mobiltelefoner er blitt allemannseie, og flere har fått tilgang til strøm.

Samtidig er det store forskjeller

fra land til land og region til region. Land som Kina og andre «nye økonomier» har kjørt fra mange av de andre utviklingslandene i turbofart. Tilgang til flyreiser er ett eksempel, utbyggingen av høyhastighetstog er et annet, økt bilbruk og utbygging av veinettet er et tredje.

Antall flyreisende i Kina var bare 62 millioner i år 2000. I fjor var det omlag sju ganger så høyt – 436 millioner.

7 av 10 har mobil

Også i Afrika sør for Sahara er endringene tydelige. I 2014 hadde 7 av 10 afrikanere et mobilabonnement – i år 2000 var det knappe 2 av 100.

Tanja Winther, forsker ved Senter for utvikling og miljø

Selv om tallene skjuler at enkeltpersoner gjerne har flere abonnementer i ulike selskaper, er utviklingen over tid tydelig.

Mellominntektslandet Sør-Afrika trekker gjennomsnittet opp, men ser man på fattigere enkeltland som Malawi og Tanzania går utviklingen i den samme retningen – med henholdsvis 33 og 63 mobilabonnement for hver hundrede innbygger.

19 av 100 afrikanere sør for Sahara bruker internett – i år 2000 var det bare 1 av 200 som hadde våget seg ut på nettet.

I fjor var det rundt 45 millioner flyreisende i regionen – mot 18 millioner i 2014. Og mens 26 prosent hadde innlagt strøm i år 2000, har andelen nå vokst til 35 prosent.

Bedre fordeling

Datateknolog og utviklingseksperter Kentaro Toyama har skrevet boka «Geek Heresy: Rescuing Social Change from the Cult of Technology». Han

mener at verden allerede har den teknologien som skal til for å få slutt på fattigdom.

– Problemet er ikke at teknologien ikke finnes, men at sosiale, økonomiske, politiske og kulturelle forhold gjør at teknologien ikke fordeles likt, påpeker han overfor Bistandsaktuelt.

Vaksiner, rent vann, elektrisitet og bedre veier har forbedret livet til mange av verdens fattige. Det er nå flere mobilabonnement i verden enn det er folk på planeten. Toyama tror det hjelper lite å pushe teknologi på de fattige landene.

Utdanning betyr mer

Teknologien er ennå ikke «selvgående» – den må styres, vedlikeholdes og oppgraderes. Det som virkelig betyr noe er god utdanning til så mange som mulig, samt et fungerende myndighetsapparat, ifølge Toyama.

– Mener du at teknologioverføring er en «utviklings-hype»?

– Ja, når spredning av teknologi

Land som Kina og andre «nye økonomier» har kjørt fra mange av de andre utviklingslandene i turbofart innen teknologiutviklingen. Utbygging av infrastruktur som høyhastighetstoget Maglev i Kina er ett av mange eksempler. Foto: Barbier Bruno / Hemis / NTB Scanpix

En mobiltelefonoperatør bistår en kunde i Lagos i Nigeria. Stadig flere på det afrikanske kontinent blir nå mobilbrukere og får på den måten ta del i de enorme teknologiske fremskrittene kontinentet har tatt det siste tiåret. Foto: Pius Utomi Ekpei / AFP / NTB Scanpix

Landsbyboere i Kouakourou i Mali ser et amerikansk TV-show. Det er ingen elektrisitet i området, så tv'n får strøm fra et bilbatteri koblet til et solcellepanel. Foto: Science Photo Library / NTB Scanpix

blir sett på som selve løsningen. Se for deg at du kunne tryllet, og gitt alle tilgang til all teknologi. Da ville det likevel fortsatt vært mange som ikke kunne lese etter fire års skole. Men sett at du hadde tryllet slik at alle i verden hadde hatt god utdanning. Da ville du sett dramatiske endringer i løpet av en generasjon.

Solenergi og mobil

Direktør Kjell Roland i Norfund mener fattigdomsbekjempelse dreier seg lite om teknologi. Land som Norge vokste ut av fattigdommen med

«Du kan ikke forklare veksten i bruttonasjonalproduktet til Nigeria og Ghana uten å nevne mobiltelefoner.»

Charles Kenny, forsker

gårsdagens teknologi. Roland mener dagens fattige først og fremst trenger gode institusjoner.

Norfund-sjefen viser samtidig til at fremgangsrike teknologier i fattige land gjerne er «desentraliserte» – og viser til tre eksempler:

■ **Bensinmotoren.** De fleste fattige land klarte ikke å opprettholde og videreutvikle jernbanen etter kolonitiden. Derfor måtte de finne helt andre desentraliserte løsninger, og bensinmotoren har blitt dominerende.

■ **Mobilteknologien.** De fleste fattige land klarte ikke å bygge et tilfredsstillende telefonnett. Mobilteknologien har derfor slått gjennom i stor skala.

■ **Solenergi.** Nesten alle fattige land har hatt og har veldig underutviklede kraftsystemer. I dag ser det ut som desentraliserte energiløsninger som solkraft kan få stor betydning.

– Dette er en type teknologiløsning

Kjell Roland, direktør i Norfund

Charles Kenny, forsker ved Center for Global Development

ger som kan fungere uavhengig av om landet har et velfungerende statsapparat, sier Roland.

Norfund-sjefen understreker samtidig at desentralisert solenergi ikke er nok til å løfte landene ut av fattigdom. Til slikt kreves et nasjonalt og robust kraftsystem. Solenergi og lokale løsninger som ikke er koblet til det sentrale kraftnettet løser noen problemer. Men man kommer ikke rundt å bygge nasjonale løsninger, ifølge Roland.

Han mener det vil kreve et banebrytende gjennombrudd i dagens batteriteknologi dersom energi fra sol og vind alene skal kunne drive industri og et moderne samfunn.

Roland trekker frem det kinesiske engasjement i Afrika som en del av en positiv utvikling. Kinesiske selskaper har blant annet bygget bybaner i Addis Ababa i Etiopia og Lagos i Nigeria.

Lavkostteknologi

Professor Dan Banik ved Senter for

utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo leder kurset «What works? Promising practises in International Development». Også han peker på fremveksten av enkle solenergiløsninger og mobiltjenester som det mest oppsiktsvekkende innen teknologiutvikling i utviklingsland de siste årene.

Mens vi nordmenn har fått et kjært forhold til pengeoverføringsapper som Vipps og mCash de siste par åra, har folk i flere afrikanske land brukt mobilen som betalingsverktøy i lang tid.

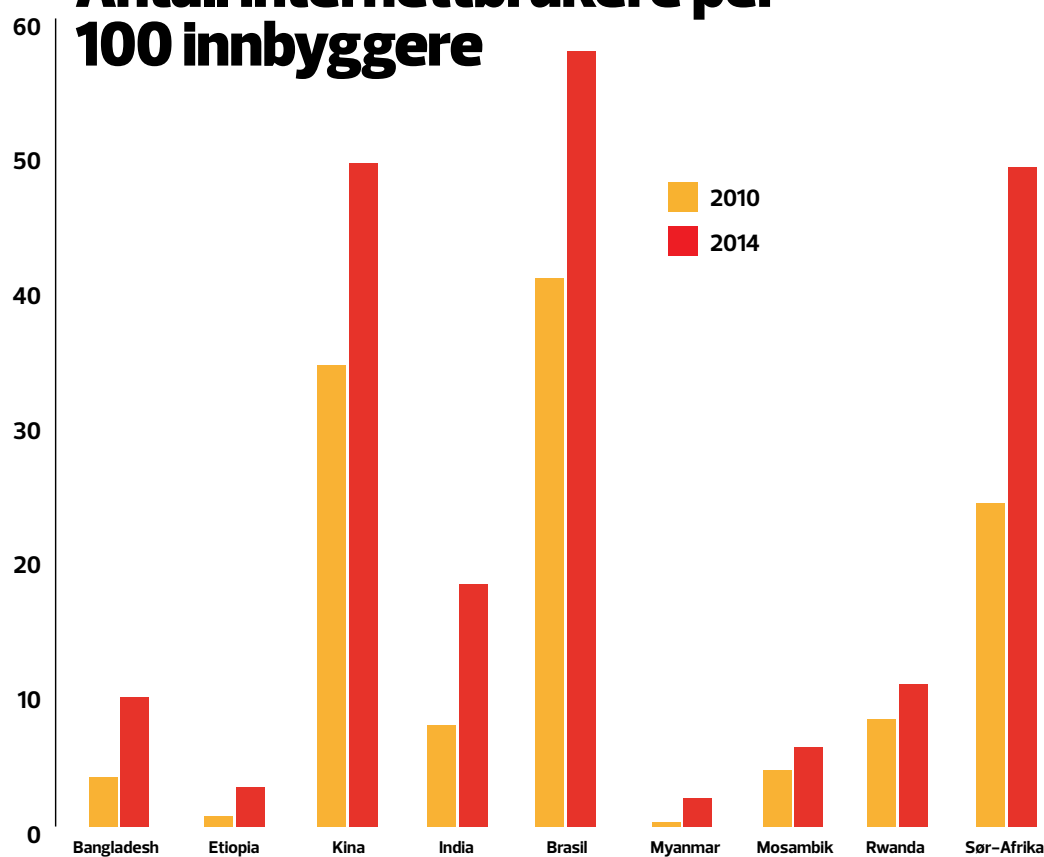
Et land som Kenya ligger også helt i front på mobile tjenester i helsesektoren, med sitt avanserte mHealth-system.

Banik påpeker at vi ikke må glemme lavkostteknologien – den er billig, men betydningsfull, i kraft av sin utbredelse. Slik som radio, vannfilter og myggnett mot malaria.

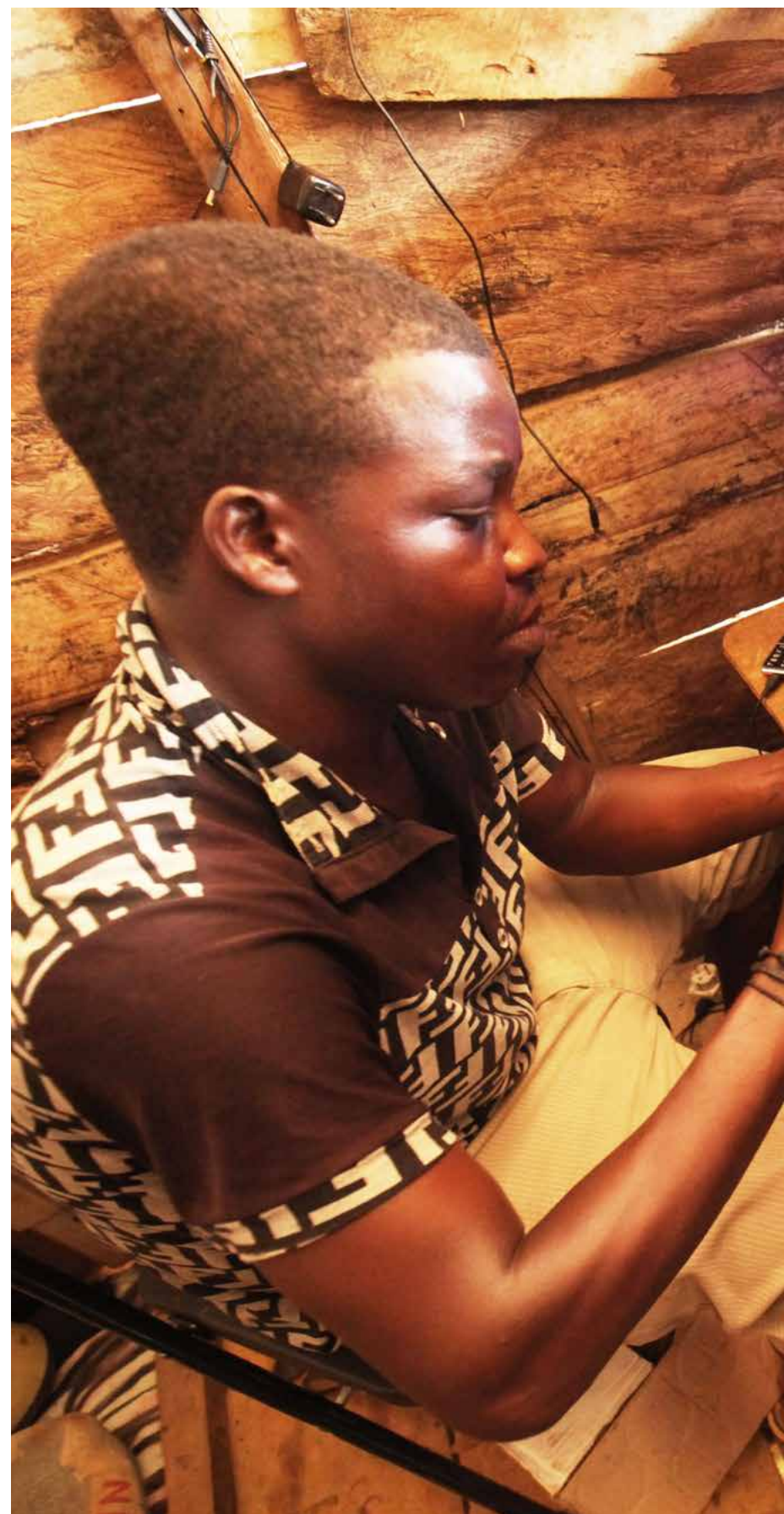
– Man snakker ikke så mye om radio, men den har vært den viktigste

42 Tema: Framskritt

Antall internettbrukere per 100 innbyggere

Kilde: World Development Indicators

teknologien i fattige land i over 50 år. Du når effektivt de store massene med viktig informasjon – være seg værvarsel, priser på varer, anti-korupsjon eller tips til et mer effektivt jordbruk.

Advarsel

Banik viser til hvordan Asias «grønne revolusjon» med ny teknologi og økt effektivitet i landbruket løftet millioner av mennesker ut av fattigdom, og han lovpriser høyhastighetstog-revolusjonen som har fulgt med veksten i Kina.

Han advarer imidlertid mot en forestilling om at teknologien alltid er til det beste for utviklingen. Folk må være interessert, ha kunnskap og teknologien må tilpasses lokale forhold. Det har for eksempel lite for seg å ha laptopper til alle barn, dersom det ikke er stabil strøm. En annen fare er at høyteknologi er dyrt, og kan gå raskt ut på dato. Bistandsaktuelt har tidligere skrevet om hvordan kostbare sykehusmaskiner blir stående ubrukt fordi de ansatte

mangler kompetansen eller at maskinene krever stabil strømtilgang.

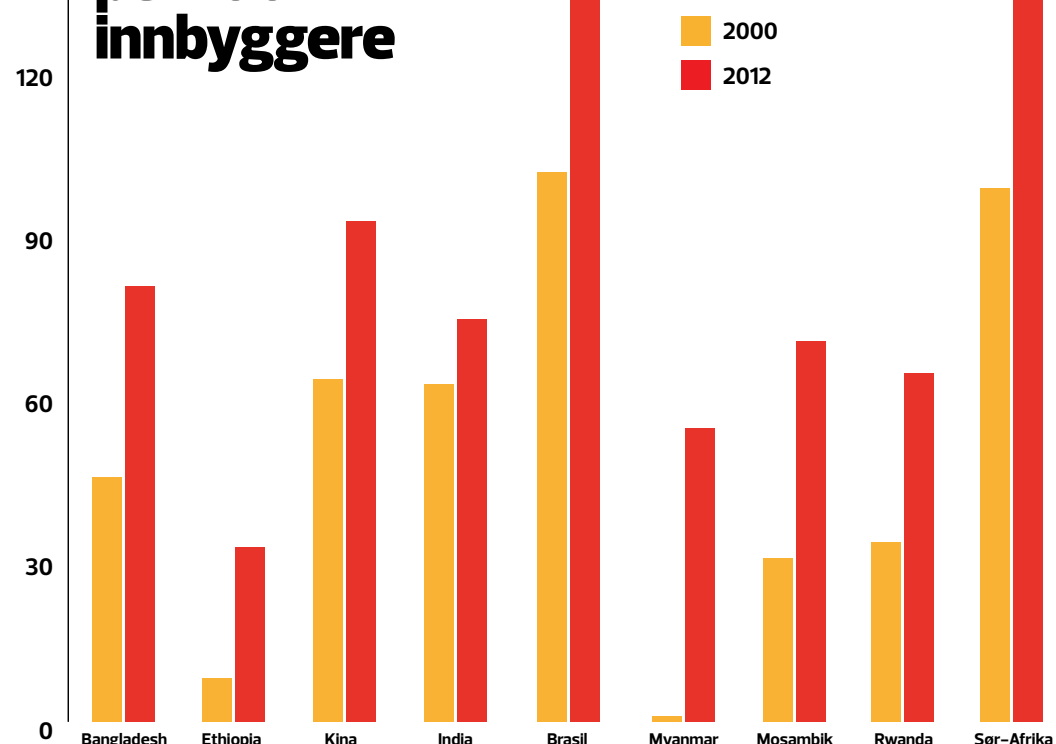
Det er også flere hindringer på veien. Selv om mobilteknologien har bredt om seg i Afrika sør for Sahara og andre fattige regioner av verden, holder internettet sirup-fart. Med en slik infrastruktur er det vanskelig å få på plass en levende IKT-sektor som i Kina og India. Mens det er mange internettbrukere i Afrika sør for Sahara, er det de færreste som har innlagt bredbånd, viser tallene fra Verdensbankens database.

Elektrisitet

Førsteamanuensis Tanja Winther, har forsket på hvordan elektrifisering påvirker livet til de fattige.

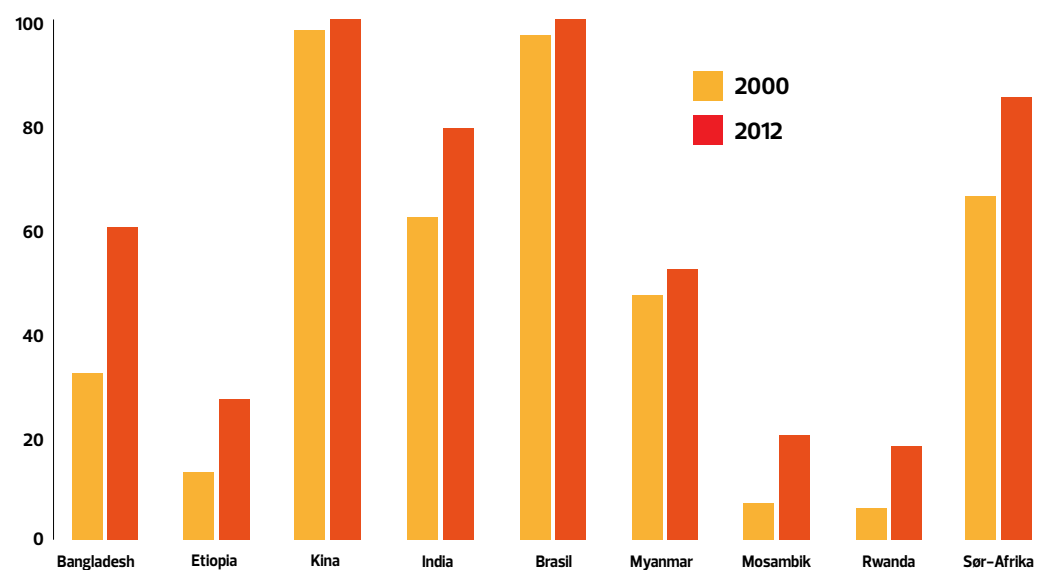
Strøm gir nye teknologiske muligheter. Å ha lys om kveldene er et åpenbart framskritt både for barn som leser leker og for voksne som driver lokalt næringsliv. Elektriske pumper får rent vann frem til forbrukerne, og folk som tidligere måtte gå langt for å hente vann sparer mye tid.

Mobilabonnement per 100 innbyggere

Kilde: World Development Indicators

Prosent av befolkningen med strømtilgang

Kilde: World Development Indicators (tilgjengelig for 2000,2010,2012)

En mann lader mobiltelefoner fra sin lille butikk i Margibi i Liberia.

Foto: Ahmed Jallanzo / EPA / NTB
Scanpix

Sterk økning i antall flypassasjerer

	2010	2015
Bangladesh	1818901	2906799
Bolivia	1781340	2578960
Etiopia	3347022	7074780
Kenya	4039583	4874590
Kina	266293020	436183969
India	64374254	98927860
Brazil	74627064	102039359
Myanmar	924207	2029140
Mosambik	558192	686893
Rwanda	188221	645815
Sør-Afrika	15781210	17188888
Tanzania	750421	1239707

Kilde: World Development Indicators

Hvor gode er utviklings-tallene?

I denne utgaven baserer vi oss i stor grad på utviklingstall fra FN-organisasjoner og Verdensbanken. Disse igjen baserer seg ofte på ulike former for innmelding fra departementer og statistikkbyråer i utviklingslandene.

Folketellinger og omfattende husholdningsundersøkelser er ofte kostbare og vanskelige å gjennomføre i fattige land. Myndighetene i et utviklingsland kan blant annet være usikre på fødselsrater, alderssammensetning og befolkningstall i ulike deler av landet. Derfor benytter landene ofte «beste anslag» og ekstraherer med utgangspunkt i tall på mikronivå, for eksempel tall fra enkelte sykehus og helsestasjoner i enkelte distrikter.

Hvor god statistikken er vil i stor grad avhenge av tilgangen på kompetent personell, vektleggingen av samfunnsplanlegging og den økonomiske tilstanden i landet. I Afrika sør for Sahara er land som Sør-Afrika og Botswana, begge mellominntektsland, kjent for å ha gode statistikk-byråer. Mange fat-

tigere land i regionen har dårligere systemer og tall-grunnlag å bygge på.

Statistikk-innhenting og analyse er en sektor som har vært gjennom store forbedringer de siste par tiårene, blant annet i kjølvannet av arbeidet med tusenårsmålene. Det er likevel viktig å være klar over at tallene i noen tilfeller kan ha store feilmarginer. Jo eldre tall, jo svakere er trolig statistikk-grunlaget.

Mange land kan dessuten ha dårlig oversikt over hva som skjer ute i distriktene. I noen grad kan nasjonale og distriktsrepresentanter i enkeltland også ha fordeler av å rapportere om en positiv eller negativ tilstand eller utvikling. Dette er avhengig av incentivene som finnes.

Den norske økonomi-historikeren **Morten Jerven** er blant de som har vært opptatt av usikkerheten rundt statistikk og utviklingstall i fattige land. Les mer om dette på våre nettsider. ■

Redaksjonen

– På Zanzibar gjorde det at unge jenter ikke lenger trengte å hjelpe sine mødre med å hente vann. I stedet gikk de på skolen akkurat som guttene, forteller Winther som er Baniks kollega ved Senter for utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo.

Tv sprer ideer

Hun trekker også frem betydningen av at langt flere enn før ser på tv. Tv-seere får ideer om hvordan livet kan leves, påpeker hun.

– I områder der folk har tilgang på strøm og tv, føder kvinner færre barn. Det er ikke helt enighet om hvorfor, men i min studie på Zanzibar hadde det mye med tidsbruk å gjøre: Folk følte de hadde mindre tid, de så tv om kveldene, la seg senere, og hadde mindre tid alene som par.

Den store utfordringen i mange afrikanske land er at strømforsyningen gjerne er svak og ustabil.

– Vi diskuterer hvordan man skal skaffe strøm til de som mangler i dag. Men det er lite fokus på vedli-

kehold – hvem som har ansvaret for dette, og hvordan dette skal finansieres. Dette er selvsagt helt avgjørende for at folk skal kunne fortsette å bruke strøm over tid – og bør prioriteres som tema av bistandsgiverne, sier Winther.

Har ført til fremgang

Charles Kenny i tankesmia Centre for Global Development har skrevet artikkelen «Donors funding technology: 10 recommendations» som kom i sommer.

Han viser til at ny teknologi kan være så mye; vaksiner, fyrstikker, tv, kunstgjødsel, antibiotika, asfalterte veier, radio, forbrenningsmotoren, kabler. Alt dette og en lang rekke andre teknologier har påvirket livet til milliarder av mennesker.

– Du kan ikke forklare nedgangen i barnedødelighet de siste tiårene uten å ta med innføringen av vaksiner, antibiotika og myggnett. Eller forklare veksten i bruttonasjonalproduktet til Nigeria og Ghana uten å nevne mobiltelefoner, sier Kenny. ■

Kirkens Nødhjelp

Kjemper sammen med mennesker over hele verden for å avskaffe fattigdom og urettferdighet. Vi gir nødhjelp i katastrofer og jobber langsiktig for utvikling i lokalsamfunn. For å fjerne årsaker til fattigdom påvirker vi myndigheter, næringsliv og religiøse ledere.

KIRKENS NØDHJELP
actalliance

Landrepresentant i Sudan

Vi søker deg som er en motivert leder med tung og relevant erfaring fra både langsiktig- og humanitær bistandsarbeid, som ønsker å jobbe i ett utfordrende og spennende miljø. Som landrepresentant vil du ha det overordnede strategiske og operative ansvaret, samt ansvar for våre programmer i Sudan, Darfur og Sør Kordofan.

Tiltredelse: mars 2017

Kontaktinformasjon: Head of Division Kari Øyen og HR-rådgiver Ingerid Guttormsgaard (+47) 22 09 27 00

Søknadsfrist: 12.10.16

For full utlysning se ledige stillinger på www.kirkensnødhjelp.no

Har bistanden bidratt til framskritt?

Mange utviklingsland har opplevd store framskritt de siste årene, men er det en sammenheng mellom utvikling og bistand? Vi har spurt to erfarne Afrika-kjennerne. **Av Jan Speed og Gunnar Zachrisen**

Utenlandsk bistand har gitt et positivt politisk press internt i mottakerlandene. Det har bidratt til utviklingsresultater, sier Ina Soiri, direktør for Nordiska Afrikainstitutet.

Hun har i over 20 år vært aktivist, finsk diplomat, konsulent og forsker – med Afrika som spesialfelt.

Institutt-direktøren mener at senere års forskning utført ved FN-universitetet WIDER i Helsinki gir holdepunkter for at det er en sammenheng mellom bistanden og en solid økonomisk og sosial utvikling i enkeltland. Dette gjelder for land med stor bistandsinnsats, der det i større grad er mulig å skille ut effekten av bistand.

Hun vektlegger at bistand ikke bare dreier seg om penger, men også om faglige råd, ideer og politisk dialog.

Endring er politikk

– Positive samfunnsendringer dreier seg om politikk. Et positivt forhold mellom partnerland – givere og mottakere – kan bidra til at avgjørelser fattes som sikrer at gevinsten fra økonomisk vekst brukes til folkets beste, sier Soiri.

Hun understreker samtidig at det finnes unntak – der effekten av bistand på enkelte områder eller i enkeltland – ikke er så lette å spore.

Den finske Afrika-kjenneren viser til at flere afrikanske land har opplevd at eksport av naturressurser har ført til stor økonomisk vekst.

– I slike tilfeller er det likevel landets egen politikk som avgjør om og hvordan de nye pengene blir brukt til befolkningens beste, sier hun.

Forpliktelser

Soiri påpeker at land som mottar utenlandsk bistand ofte, i større grad enn andre, forplikter seg til å fremme en positiv utvikling. Hun mener at bistand, for eksempel gjennom budsjettstøtte, ofte fører til mer økonomisk innsikt og ytre kontroll – og

« Bistand er ikke bare penger. Dialog og faglige råd er minst like viktig. »

Ina Soiri, direktør ved Nordiska Afrikainstitutet

Arve Ofstad, norsk diplomat og bistandsarbeider.

Foto: Gunnar Zachrisen

flere kriterier knyttet til bruken av pengene.

– Det blir ofte en mer åpen diskusjon om retningen som regjeringen i et land velger. Dermed blir både sivilsamfunnet og parlamentet mer aktive partnere i landets utvikling. Det øker også presset på regjeringen til å følge en politikk som fremmer utvikling, sier Soiri.

Samtidig tror hun at utenlandsk bistand flere steder har bidratt til å identifisere samfunnsområder som ikke har fått nytte godt av fordelene av økonomisk vekst. Det kan dreie seg om landsbyutvikling eller ulike minoritetsgrupper.

Glemte områder

– Giverne vil nok pushe regjeringer til å bruke ny tilegnet rikdom på slike glemte områder, sier hun.

NAI-direktøren mener også at bistand har bidratt til å styrke mottakerlandenes forskning og kunnskapsproduksjon og dermed bidratt til bedre forståelse av eget samfunn.

– I framtiden vil kanskje styrkeforholdet mellom bistand, investeringer og handel forandre seg til en

viss grad, men det vil fortsatt være et behov for kunnskapsutvikling og -produksjon, sier Soiri.

Bistand styrker næringslivet

Den norske diplomaten og økonomen Arve Ofstad har arbeidet i Utenriksdepartementet, FN-systemet og Norad storparten av årene siden 1993. Han har vært FN-koordinator på Sri Lanka og var nestleder ved ambassaden i Sudan, før han nylig avsluttet karrieren som (Norges siste) ambassadør i Zambia.

Han viser til at den internasjonale bistanden har vært viktig for å finansiere veier, kraftforsyning, vann og sanitær, utdanning og helse.

– Det er vanskelig å se hvordan de fleste av utviklingslandene ville kommet dit de er nå, uten de bistandsfinansierte investeringene i både infrastruktur og menneskelig kapital. Næringslivet er selvsagt en viktig motor i utviklingen, men trenger både tilgang til vann og strøm, transport, faglært og utdannet arbeidskraft, og et helsevesen som holder arbeiderne friske. På disse områdene har bistanden lagt et grunnlag, sier Ofstad.

Uenige om bistandens effekt

Internasjonale forskere er uenige om bistandens positive eller negative effekt på økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse i utviklingslandene.

Av Gunnar Zachrisen

BLANT DE FREMSTE kritikerne er forskere som William Easterly og Dambisa Moyo. Blant de som i hovedsak er positive til bistand er forskningsmiljøene i Verdensbanken og FN-systemet.

Her er noen av de viktigste argumentene for og imot bistand:

NEI til bistand:

■ Bistand fører til at mottakerland får en stor avhengighet av utenlandsk bistand for å finansiere sine statsbudsjetter. Det gjør landet sårbart for endringer i bistandsgivernes prioriteringer og kan svekke selvvråderetten.

■ Tilgang på bistandsmidler gjør at regjeringer blir mindre fokusert på å skaffe seg alternative kapitalkilder og inntekter, som utenlandsinvesteringer og skatt fra landets selskaper og enkeltpersoner.

■ Skattebetalere er også velgere. I et land der landet krever inn skatt fra innbyggerne vil velgerne stille krav til politikere og statlige systemer. Ledernes lydhørhet overfor velgerne vil svekkes dersom bistanden er langt større enn skatteinntektene. Det samme kan gjelde velgernes interesse for politikk.

■ Politiske verv vil i mange fattige land være en snarvei til privilegier og personlig berikelse. Da gjelder det å klamre seg til makten. Under slike forhold vil statsapparatets tilgang på bistandsmidler kunne bidra til å sementere et system med dårlige ledere.

■ De ansatte på ambassader og bistandskontorer i utviklingsland vil ofte ha et lønnsnivå og goder som ligger langt over gjennomsnittet i landet. Det er fare for at gründerne og de dyktigste fagfolkene forsvinner fra privat og offentlig sektor og over i bistandssektoren.

■ Å utøve kontroll er vanskeligere i fattige land med svake institusjoner og kontrollsystemer. Tilgangen på dollar fra bistandsgivere representerer en fristelse og kan lett føre til korrupsjon på ulike nivåer i samfunnet.

JA til bistand:

■ Behovene i mange fattige land er fortsatt store. Bistand representerer en supplerende kapitalkilde som kan finansiere og skape raskere utvikling enn om landet bare skulle bruke egne ressurser.

■ Bistanden har ledet til raske resultater på mange områder, for eksempel innenfor helse og utdanning. Hiv/aids- og vaksine-satsing er tydelige eksempler på helseområdet.

■ Fattige land rammes hardere av naturkatastrofer og opplever oftere krig og konflikt enn rikere land. Ulike former for humanitær bistand er viktig for å avhjelpe akutte behov, for eksempel å gi mat og medisiner til mennesker i nød.

■ Bistandssamarbeid gir et land muligheten til å innhente faglige råd på ulike områder, for eksempel makroøkonomisk planlegging, institusjonsutvikling og samfunnsplanlegging. Utviklingsbanker og FN er viktige i en slik sammenheng. Det samme gjelder bilaterale samarbeidspartnere.

■ Bistand til anti-korrupsjon, styrking av rettsvesen, presse og organisasjoner kan bidra til å styrke vaktbikkjefunksjoner i samfunnet.

■ En del fattige land er foreløpig lite interessante som investeringsobjekter og andelspartnere. I slike tilfeller kan bistand være det beste alternativet for å skaffe kapital. Bistanden kan legge grunnlaget for en framtidig næringsutvikling gjennom for eksempel investeringer i infrastruktur, statsapparat, helse og utdanning.

■ Bistandsmidler fra statlige givere eller utviklingsbanker kan skape en trygghet for private givere. Gjennom å sammenkoble givermidler med private investeringer kan man øke den totale innsatsen, for eksempel innen energisektoren.

■ I forbindelse med forhandlinger om fred har bistandsmidler vist seg som et fleksibelt virkemiddel som kan smøre prosessen både før, under og etter en avtale. Fred, stabilitet og fravær av vold er uhyre viktig for utvikling.

Hundretusener fikk stipend

Han understreker også at høyere utdanning i stor grad var bistandsfinansiert i de første tiårene etter uavhengigheten, supplert med noe yrkesutdanning.

– Videregående og høyere utdanning har mottatt mye bistand. Titusener, om ikke hundretusener fikk stipend til universiteter og høyskoler rundt i verden, betalt av bistandsmidler. Mange emigrerte og ble en del av "hjerneflukten" (brain drain), men mange returnerte også, sier Ofstad.

Han viser samtidig til at bistand var viktig i mange land for å opprette et nasjonalt statsapparat etter kolonitiden.

Plusser og minuser

– Så kan man selvsagt mene at mye av denne bistanden, til ulike formål, var mistilpasset, ble dårlig utnyttet og senere misbrukt, men dette må jo veies opp mot de positive effektene, sier Ofstad.

Den erfarne diplomaten undrer seg over at enkelte aktører i samfunnsdebatten stadig trekker opp en motsetning mellom statlig bistand og private investeringer.

– En må huske at bistandens opprinnelige rolle på 60- og 70-tallet nettopp var å skape et grunnlag for at næringslivet skulle investere, og skape den videre veksten, gjerne med private investeringer, nasjonale eller internasjonale. Når dette nå skjer i større grad, må det jo betegnes som et positivt resultat, og ikke framstilles som at bistanden var unyttig, sier Ofstad.

De som fikk minst

Han viser også til at de landene i Afrika som fikk minst bistand, eller som ikke ville ha bistand; som Eritrea, Burkina Faso og andre "aid orphans" har klart seg relativt dårlig.

– Botswana, som nå er en av suksesshistoriene, var blant de land som mottok mest bistand per innbygger de første årene, før de fikk gode nok inntekter fra diamantgruvene. Botswana hadde gode ledere, som også dro nytte av gode internasjonale bistandsfinansierte rådgivere, blant annet fra Norge. Disse ga råd ved forhandlingene av inntektene fra diamantgruvene, og de ga råd om fornuftig forvaltning av inntektene, sier Ofstad. ■

– Bistand dreier seg ikke bare om penger, men også om faglige råd, ideer og politisk dialog, sier Ilina Soiri, direktør ved Nordiska Afrika-instituttet.

Foto: Tor Wennström / Hufvudstadsbladet

46 Bakerst

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Hva i all verden?

Ekspertnøtter:

- 1 Hva heter Sør-Amerikas høyeste fjell?
- 2 En av Djengis Khans barnebarn ble keiser over hele Kina. Hva het han?
- 3 Hva heter den første kvinnelige sjefen for en fredsbevarende FN-styrke?

Foto: Wikipedia

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hva er navnet på den lengste elva i Afrika?
- 3 I hvilket år ble Redd Barna Norge stiftet?
- 4 I hvilket land heter hovedstaden Sanàa?
- 5 Wayde van Niekerk satte ny verdensrekord på 400 meter under de olympiske lekene i Brasil i sommer. Hvilket land er han fra?
- 6 Hvem har skrevet boka «Røtter»?
- 7 Og hva heter hovedpersonen i boka?
- 8 Kinesiske Sun Tzu forfattet en bok som har inspirert både generaler og næringslivsledere. Hva er tittelen på boka?
- 9 Hva het bistandsministeren i Jan P. Syses regjering i 1989-1990?
- 10 I hvilket land er Herat, Jalalabad og Kandahar blant de største byene?
- 11 I hvilket år vant Desmond Tutu Nobels fredspris?
- 12 Hvem var Steve Biko?
- 13 President Ben Ali flyktet under «Jasmin-revolusjonen» i 2010-11. I hvilket land skjedde dette?
- 14 Hvilke to land, det ene bestående av øyer, gikk i union da Tanzania ble dannet?
- 15 Usain Bolt har verdensrekorden på 100 meter. Hva lyder den på?
- 16 I hvilke to land ligger fjellet Mount Everest?
- 17 Hva heter myntenheten i Saudi-Arabia?
- 18 Hva het den første statsministeren i det selvstendige India?
- 19 Hvilken populær artist konverterte til islam og tok navnet Yusuf Islam?
- 20 Hvilke to land i Sør-Amerika grenser ikke til Brasil?

Foto: Wikipedia

Foto: Wikipedia

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Inga Marie Nymo Riseth (25) er ny leder i Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH). Hun har det siste året vært politisk nestleder for organisasjonen. Riseth har en bachelor i internasjonale miljø- og utviklingsstudier fra Universitetet for miljø- og biovitenskap. Riseth har med seg Beathe Øgård (23) fra SAIH Blindern som ny politisk nestleder, mens organisatorisk nestleder er Thea Willoch Njaastad (23) fra SAIH Bergen.

Heidi Thon har overtatt som daglig leder i Ingeniører Uten Grenser. Hun kommer fra stillingen som daglig leder i Vennskap Nord/Sør. Hun er utdannet cand.mag. fra Universitetet i Oslo og Executive Master of Management fra Handelshøyskolen BI.

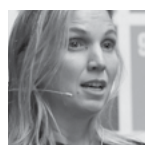

Anna Tangen Eide er nytt medlem i Plan International Norges styre.

Hun har vært med i Plan International Norges ungdomsgruppe URO i fire år og har vært rådgiver for utdanning.

Marvin Wiseth er nytt medlem i Plan International Norges styre. Han hadde ulike stillinger i næringslivet i Trondheim før han ble valgt som ordfører i byen for partiet Høyre fra 1990 til 1998. Han jobbet deretter i Sparebank 1 som konserndirektør for kommunikasjon og samfunnskontakt.

Borghild Tønnessen-Krokan tar over etter **Andrew Preston** som daglig leder i Forum for utvikling og miljø (ForUM). Hun har fungert som daglig leder i en periode og tiltrer i oktober. Tønnessen-Krokan har de siste årene jobbet som seniorrådgiver i ForUM. Hun har tidligere vært konsulent på Cuba i 2012–2014 for UNDP, NUPI og SUM, og har jobbet som prosjektleder i Human Rights House Foundation, informasjonssjef ved CICERO, journalist i NRK Dagsnytt Atten og foreleser ved Gateway College.

Ingrid Næss-Holm (34) er konstituert som avdelingsleder for Politikk og

Ny sjef i Røde Kors

Bernt G. Apeland (51) er ansatt som ny generalsekretær i Norges Røde Kors. Apeland, som i dag er generalsekretær i Unicef Norge, starter i den nye jobben i november. Han overtar jobben etter **Åsne Havnelid**.

– Med de store humanitære utfordringene vi står overfor har jeg fått en av de mest spennende og utfordrende jobbene i Norge, sier Bernt Apeland i en uttalelse.

51-åringen har tidligere hatt en rekke oppdrag for Røde Kors internasjonalt, blant annet i Indonesia etter tsunamien, i Irak i forbindelse med den andre Gulf-krigen og ved Røde Kors' FN-delegasjon i New York.

– Verden trenger Røde Kors. Mer nå enn på lenge. Millioner av mennesker er ofre for et økende antall konflikter. Flukt er for mange eneste utvei og de trenger vår hjelp og støtte, hele veien fra Aleppo til Arendal, sier Apeland.

President i Norges Røde Kors Svein Mollekleiv er meget fornøyd med å ha kapret Apeland.

– Vi har fått en leder som kjenner vårt unike mandat, våre prinsipper og som evner å bygge lokal kapasitet i lokalforeninger i Norge, så vel som i nasjonalforeninger internasjonalt, sier Mollekleiv i en uttalelse.

Samfunn i Kirkens Nødhjelp ut året. De siste fem årene har Ingrid Næss-Holm jobbet som klimarådgiver i Kirkens Nødhjelp. Tidligere har hun blant annet jobbet for AFRODAD i Zimbabwe og vært leder i Changemaker.

Ida Breckan Claudi er ansatt i et vikariat som markeds- og kommunikasjonsrådgiver i Regnskogfondet. Hun har en mastergrad i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo. Hun kommer fra en stilling som organisasjonsrådgiver i Operasjon Dagsverk.

Johan Haffner Knagenhjelm er ansatt som rådgiver i Regnskogfondets policy- og kampanjeavdeling.

Armando Jose Lamadrid er ansatt som programkoordinator i Amazonas-avdelingen i Regnskogfondet. Han er utdannet samfunnsgeograf fra Universitetet i Bergen og University of New Mexico, og har tidligere jobbet som rådgiver i Norad for den

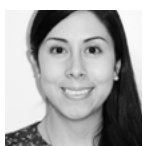
norske skogsatsingen i Peru og Colombia.

Ingrid Aas Borge er ansatt som policyrådgiver i Regnskogfondet. Hun har en bachelorgrad i afrikanske studier og sosialantropologi, og har tidligere vært leder i Changemaker.

Ines Luna Maira er ansatt som programkoordinator i Amazonas-avdelingen i Regnskogfondet. Hun er utdannet statsviter ved Universitetet i Oslo, og jobbet også for Regnskogfondet i perioden 2008–2009 før hun fullførte mastergraden sin i Sør-Amerika.

Monica Camacho er ansatt som policyrådgiver i Regnskogfondet. Hun er utdannet jurist fra Peru og har en mastergrad i internasjonal miljø- og energirett ved Universitetet i Oslo. Hun har tidligere jobbet innen fagområdene miljø-, energirett, og menneskerettigheter for advokatfirmaet Miranda & Amado og som advokatfullmektig for kvinners rettigheter i Peru, og har i tillegg erfaring fra pro-

sjektarbeid innen helse og utdanning.

Peder Qvale er ansatt som kommunikasjonsrådgiver i Regnskogfondet. Han er utdannet journalist, og har til sammen seks års bakgrunn fra Teknisk Ukeblad og flere lokalaviser. Qvale er ansatt i et vikariat i Regnskogfondet frem til januar 2017.

Are Einari Skau (25) er valgt til ny styreleder i Norges Sosiale Forum (NSF). Han tar over for **Nina Skrane-fjell**. Han har en bachelorgrad i Utviklingsstudier fra Høgskolen i Oslo og University of East Anglia, og går for tiden på masterprogrammet til Senter for utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo.

Henrik Hallgrim Eriksen er tilsatt som Norges nye forhandlingsleder for de internasjonale klimaforhandlingene. Han har vært med i Norges forhandlingsdelegasjon de siste årene. Han har vært ansatt i Klima- og miljødepartementet siden 1998, og var i en periode Norges miljøråd i Brussel. Han har embetseksamen i samfunnsøkonomi (Cand. oec.). Norges tidligere forhandlingsleder, **Aslak Brun**, arbeider nå i Utenriksdepartementet som leder av Seksjon for utviklingspolitikk.

Konstantinos Mitragas i Hellenic Rescue Team (HRT) og lederen for PIKPA-senteret, **Efi Latsoudi**, er sammen vinnere av Nansenprisen 2016. Prisen hedrer ekstraordinært humanitært arbeid for flyktninger, internt fordrevne og statsløse mennesker, og deles ut av FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). I løpet av flyktningekrisen i 2015, reddet de to grekerne liv og skapte en trygg havn for tusener av sårbare flyktninger på greske strender.

Nobels Fredssenters direktør **Liv Tørres** er utnevnt til gjestetprofessor ved Universitetet i Witwatersrand (Wits) i Johannesburg i Sør-Afrika. Tørres har doktorgrad i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo, der hun skrev avhandlingen sin om Sør-Afrikas fagbevegelse.

Etter fem år i Røde Kors, har generalsekretær **Åsne Havnelid** valgt å gå videre til stillingen som administrerende direktør i Norsk Tipping.

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Bildeansvarlig:

Espen Røst

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com

Asle Olav Rønning
asle.o.ronning@gmail.com

Espen Røst
espenrost@gmail.com

Anne Håskoll-Haugen
annehaugen@hotmail.com

Administrasjon:

Ragnhild Eitungjerde Høyvik
Ba-Musa Ceesay

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Bygdøy Allé 2 (1. etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

toab@norad.no

Design og produksjon:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Amedia Trykk AS

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 14. september 2016

Opplag denne utgaven:

19 400 eksemplarer.

Fagpressen

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer cirka
fredag 28. oktober 2016

14430*

**BLI
MED
OSS
PÅ
FACE-
BOOK**

*Antall følgere per
13. september 2016

**Denne tema-avisen kan
du bestille i klassesett.
Send oss en e-post til
gz@norad.no**